

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

На правах рукопису

УРЯДОВА ВІКТОРІЯ ДЕНСІЇВНА

УДК 81'44=531=161.1=111

**ТИПОЛОГІЯ АФІКСАЛЬНИХ ЗАСОБІВ СЛОВОТВОРЕННЯ
В РІЗНОСИСТЕМНИХ МОВАХ
(на матеріалі корейської, російської та англійської мов)**

10.02.17 – порівняльно-історичне і типологічне мовознавство

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук

Науковий керівник:
ДЕНИСОВА Світлана Павлівна
доктор філологічних наук,
професор

КИЇВ – 2009

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ	
ВИВЧЕННЯ СЛОВОТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ	
РІЗНОСИСТЕМНИХ МОВ	12
1.1. Словотворчі процеси в лексико-граматичних системах фузійних і аглютинативних мов	12
1.2. Типи класифікацій афіксів у синтетичних, аналітичних і аглютинативних мовах	20
1.3. Специфіка об'єктів зіставлення у словотворчій семантиці	29
1.4. Методика зіставлення словотворчих афіксів у різносистемних мовах	36
Висновки до розділу 1	42
РОЗДІЛ 2. ТИПИ МОДЕЛЕЙ АФІКСАЛЬНОГО	
СЛОВОТВОРЕННЯ В КОРЕЙСЬКІЙ, РОСІЙСЬКІЙ	
І АНГЛІЙСЬКІЙ МОВАХ	45
2.1. Дериваційні процеси в корейському афіксальному словотворенні	45
2.1.1. Афіксальні дериваційні засоби корейської мови	47
2.1.1.1. Суфіксальне мотивоване словотворення	50
2.1.1.2. Префіксальне мотивоване словотворення ...	60
2.1.2. Специфічні форми, утворені за допомогою квасісуфіксів	104
2.2. Дериваційні процеси в російському афіксальному словотворенні	119
2.2.1. Афіксальні дериваційні засоби російської мови	120

2.2.1.1. Суфіксальне мотивоване словотворення ...	126
2.2.1.2. Префіксальне мотивоване словотворення ..	137
2.2.2. Інноваційні тенденції в російському афіксальному словотворенні	141
2.2.2.1. Афіксальне словотворення як засіб відображення російськомовної картини світу	142
2.2.2.2. Динаміка афіксального російського словотворення	148
2.3. Дериваційні процеси в англійському афіксальному словотворенні	153
2.3.1. Критерії визначення продуктивних афіксів англійської мови та їх внутрішньої сполучуваності	153
2.3.2. Ступінь продуктивності англійського афіксального словотворення	158
Висновки до розділу 2	169

РОЗДІЛ 3. СЛОВОТВОРЧА АФІКСАЦІЯ РІЗНОСИСТЕМНИХ

МОВ В АСПЕКТІ ЗІСТАВНОЇ ДЕРИВАТОЛОГІЇ	174
3.1. Параметри зіставлення словотворчої афіксації корейської, російської та англійської мов	174
3.1.1. Зіставлення афіксів за позицією в слові стосовно кореня	174
3.1.2. Зіставлення афіксів за способом творення слів	176
3.1.3. Зіставлення афіксів за категоріальною приналежністю у граматичній будові мови	178
3.1.4. Зіставлення афіксів за характером продуктивності / непродуктивності	179

3.1.5. Зіставлення афіксів за їх походженням	181
Висновки до розділу 3	191
ВИСНОВКИ.....	193
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	199
СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ	221

ВСТУП

Словотворча система будь-якої мови і в ХХІ столітті привертає пильну увагу дослідників [31, 34, 81, 118, 127, 146 та ін.], спрямовану на розв'язання такої актуальної проблеми, як з'ясування механізмів мотивації, що на вербальному рівні виявляється у структурно-семантичних зв'язках між похідними та твірними одиницями мовної системи [128]. Незважаючи на те, що поняття мотивації виникло у словотворі як відповідник формальної та семантичної похідності слів, яка відображає формально-змістовий зв'язок похідного та твірного слів у межах знакового коду мовної системи [25, 29, 46, 158, 169, 178], все частіше мовознавці наполягають на вивченні словотворчої мотивації, з одного боку, в синхронічно-діахронічному аспекті [146], а з іншого, – в онтологічно-універсологічному [27]. Особливо важливо це для досліджень контрастивно-типологічного плану.

Розглядаючи словотворення як один із процесів мовної номінації, простежується вплив мови й мовної картини світу на творчу діяльність людини в сфері пізнання світу [16]. Утім, незважаючи на значну кількість праць зі словотвору, що з'явилися протягом останніх років [45, 46, 53, 56 та ін.], проблемним залишається питання про його системність, оскільки не визначено з достатньою переконливістю кількісний і якісний склад словотворчих афіксів, які можна було б розглядати як системоутворювальні елементи словотворення, не досліджено всі взаємозв'язки між елементами, що утворюють структуру цієї системи, не визначено джерела її розвитку та збагачення. До коректного розв'язання цих питань можна підійти через їх вивчення у різних мовах – як генетично-споріднених, так і різносистемних [8].

Дослідження систем словотвору різних мов свідчить [53], що значення дериваційних афіксів певної частини мови розрізняються за своїм характером навіть у межах однієї мови. Тим більше, що значення афіксів за ступенем їх конкретності/загальності мають власну диференціацію в

різносистемних мовах. Неоднорідність значень словотворчих афіксів дає підстави для різних, навіть протилежних тлумачень їхньої семантики. При цьому факти однієї мови часто екстраполюються в загальну теорію словотвору. Зокрема, є твердження [67], що афіксальні морфеми мають вищий ступінь абстрактності. Проте цей висновок не стосується, наприклад, палеоазійських, тунгусо-маньчжурських мов тощо. Існує й така думка [177], згідно з якою постулюється те, що афікси мають семантичну валентність, хоча є й такі мови, в яких афікси не мають семантичних обмежень щодо утворення дериватів певної частини мови.

Наведені різні позиції вчених переконують у тому, що в зіставному аспекті засоби словотворення найбільш чітко демонструють специфічні ознаки мовних явищ. Тут варто згадати і про те, що серед 10-и індексів типологічної класифікації мов, запропонованих свого часу Дж. Грінбергом, майже половина є словотворчими. А тому словотворення найкоректніше відображає структурну спільність та розбіжність мов, що належать до різних типологічних класів. Це пояснює той факт, що й дотепер актуальними залишаються проблеми “отримання та нової систематизації емпіричного матеріалу” саме в цій сфері [81, с. 390], а зіставно-типологічне вивчення словотворення, передусім у мовах, які генетично віддалені, дає цікаві результати. Серед таких мов заслуговують на зіставлення корейська, російська й англійська в аспекті вивчення їх афіксальних систем.

Нині в зіставному мовознавстві спостерігаємо активний інтерес [106, с. 220] “до пошуку нових мовних об’єднань, споріднених із корейською мовою”..., адже “питома корейська лексика має широкі євразійські паралелі” [106, с. 222]. Зокрема, Р. Синишин спробував проаналізувати 100-слівний список Сводеша і виявити генетичну спорідненість корейської мови з айнською, нівхською, японською, індонезійською і тагальською мовами.

Грунтовний аналіз праць із досліджуваної проблеми свідчить про те, що афіксальне словотворення на сучасному етапі його розвитку

характеризується тенденцією до вивчення таких його аспектів: *аксіологічного* [16, 32, 196, 209, 210], *функціонально-семантичного* [25, 53, 66, 80, 160, 178, 188, 205, 214], *лінгвокультурного* [4, 24, 134, 201, 217, 220], *соціолінгвістичного* [7, 40, 45, 172, 206, 207, 216], *історико-культурного* [10, 64, 79, 89, 171, 204, 219]. Проте нерозв'язаними й дотепер залишаються питання зіставного дослідження словотворчої афіксальної мотивації різносистемних мов.

Отже, **актуальність** дисертаційної роботи зумовлена її спрямуванням на вивчення мотиваційних можливостей словотворення різносистемних мов загалом та специфіки афіксального мотивованого словотворення корейської, російської та англійської мов зокрема, що сприятиме з'ясуванню спільних закономірностей у їх афіксальних системах та відмінних аспектів, властивих процесам словотвірної номінації кожної національної мови, зокрема корейської, російської й англійської. Поєднання зіставно-типологічного й порівняльно-історичного підходів до аналізу афіксації в корейській, російській та англійських мовах є необхідним для визначення спільних і відмінних характеристик в афіксальних системах цих мов, а також виявлення продуктивності афіксації у кожній із зіставляювальних мов.

Необхідність такого дослідження посилюється також тими соціолінгвальними чинниками, що зумовлюють певні мовні зміни на тлі сучасної глобалізації. Сьогодні, коли Україна активізувала курс до Європейської інтеграції, є нагальна потреба в поглибленому вивченні європейських мов, їх внутрішніх закономірностей та розвитку. Водночас розширення культурних, політичних, економічних та інших зв'язків української спільноти з народами Далекого Сходу вимагає глибших знань мовно-культурних фондів країн цього ареалу.

Зв'язок роботи з науковими темами. Дисертаційне дослідження виконане в межах планової теми кафедри загального та українського мовознавства Київського національного лінгвістичного університету

№ 01090000508 "Зіставно-типологічні аспекти дослідження української мови на тлі інших мов світу". Тему дисертації затверджено вченою радою Київського національного лінгвістичного університету (протокол № 4 від 24 листопада 2003 р), перезатверджено (протокол № 3 від 29 жовтня 2007 р.).

Метою дисертаційної роботи є встановлення типології афіксальних засобів словотворення в корейській, російській та англійській мовах шляхом зіставлення моделей творення слів за допомогою афіксів у кожній із цих мов.

Поставлена мета передбачає вирішення таких **завдань**:

- визначити теоретико-методологічні засади вивчення словотворчого потенціалу різносистемних мов;
- розробити методикку зіставлення словотворчих афіксів у різносистемних мовах;
- проаналізувати дериваційні процеси в корейському, російському й англійському афіксальному словотворенні;
- виявити типи моделей афіксального словотворення в корейській, російській і англійській мовах;
- встановити ступінь продуктивності афіксальних засобів словотворення в корейській, російській і англійській мовах;
- зіставити особливості словотворчої афіксації у корейській, російській і англійській мовах.

Об'єкт дослідження становить афіксальне словотворення у корейській, російській і англійській мовах.

Предметом дослідження є типи моделей афіксального словотворення корейської, російської й англійської мов.

Матеріалом для дисертаційної роботи послужили словотворчі афікси корейської, російської й англійської мов, вилучені шляхом суцільної вибірки з таких лексикографічних джерел: Большой корейско-русский словарь / под ред. Л. Б. Никольского и Цой Ден Хуна : в 2-х томах; Новый корейско-русский словарь / под ред. Ким Чун Сик, Ким Мун Ук; Корейско-русский

словарь / под ред. Ко Хена; Русско-корейский словарь / сост. Ван Тонг, Хак Су Ким; 한려 사전 / [책임편집 박형규]; 옛센스 한영 사전 / [발행자 김철환]; 동아 프라임 영한 사전 / [펴낸이 최태경]. – 제 4 판; 한국어 학습용 어미 – 조사 사전 / [이희자, 이종희]; Basic Korean dictionary : Korean-English / English-Korean / [S. Lee (comp.)]. – 5 print. – Elizabeth (N.J.); Новый словарь русского языка. Толково-словообразовательный : в 2-х томах; Словарь русского языка / [под ред. А. П. Евгеньева] в 4-х томах; Словообразовательный словарь русского языка / [сост. А. Н. Тихонов]; Словарь новых слов и значений в английском языке / [сост. З. С. Трофимова]; The Oxford English Dictionary. Additional Series. An A-z presentation of New York-in-progress supplementing the Oxford English Dictionary. Vol. 1, 2; Cambridge Essential English Dictionary; Webster's Third New International Dictionary of the English Language. Vol. I–III; Merriam-Webster's Advanced Learner's English Dictionary; Cambridge International Dictionary of English; електронні ресурси: “Мультиплекс 2.0 (Русско-англо-русский)”; “ABBYU Lingvo x 3”.

Методи дослідження. Зіставно-типологічний метод дозволив виявити особливості корейських, російських і англійських похідних і твірних основ, на базі яких виведено типи афіксів у зіставляваних мовах; за допомогою методики словникових дефініцій описано значення основ первинних та похідних одиниць корейської мови; методика компонентного аналізу сприяла визначенню мінімальних спільних та відмінних сем у семантичній структурі похідних слів досліджуваних мов; валентного аналізу – для виявлення продуктивних способів словотворчої сполучуваності афіксів із різними частинами мови в корейській, російській і англійській мовах; словотворчий аналіз залучено для характеристики основ і конкретних афіксів, що відповідають релевантним словотворчим типам афіксації, кількісно-якісний аналіз дав змогу узагальнити кількісні дані щодо значень афіксальних засобів у зіставляваних мовах.

Наукова новизна одержаних результатів визначається тим, що в роботі вперше виявлено: 2 спільні високопродуктивні моделі суфіксального мотивованого словотворення корейської, російської та англійської мов (модель слів однієї з частин мови, мотивованих тією самою частиною мови; модель слів однієї з частин мови, мотивованих іншою частиною мови) та одну спільну високопродуктивну модель – префіксального словотворення; 2 малопродуктивні моделі – квазісуфіксальну та квазіпрефіксальну, характерні лише для корейської мови, та 1 малопродуктивну конфіксальну модель – для російської.

Теоретичне значення дисертаційного дослідження пов'язане з розширенням теоретичної бази словотвору, зокрема його афіксальної системи в зіставно-типологічному аспекті. Дисертація своїми теоретичними здобутками розширює аспекти позиційної граматики, словотворчої семантики й теорії мотивації.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості їхнього застосування в зіставно-типологічних дослідженнях із проблем граматичної семантики, у процесі підготовки спецкурсів і спецсеминарів із словотворчої семантики, у викладанні навчальних дисциплін: “Теоретична граматика корейської мови”, “Порівняльна типологія корейської та української мов”. “Теоретична граматика англійської мови”, “Практична граматика англійської мови”, “Сучасна російська літературна мова (розділ “Словотвір”)”. Опрацьований фактичний матеріал може бути використаний при укладанні довідника афіксальних засобів різносистемних мов.

Апробація роботи. Основні положення дослідження висвітлювалися в доповідях на *трьох* міжнародних наукових конференціях: "Методологічні проблеми сучасного перекладу" (м. Суми, 2005 р.), "Міжкультурна лінгвістика та формування іншомовної комунікативної компетенції" (м. Київ 2006 р.), "Проблеми зіставної семантики" (м. Київ, 2007 р.), на *одній* всеукраїнській науково-практичній конференції: "Феномен А. Кримського у

світовій науці (до 135-річчя від дня народження)", а також на щорічних науково-звітних конференціях Київського національного лінгвістичного університету (2005–2009 р.р.). Дисертаційна робота обговорювалася на засіданнях кафедри загального та українського мовознавства Київського національного лінгвістичного університету.

Публікації. Проблематику, теоретичні й практичні результати дисертаційного дослідження викладено у семи публікаціях, надрукованих у фахових наукових виданнях, затверджених ВАК України.

Обсяг і структура роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів із висновками до кожного з них, загальних висновків, списку використаної літератури (220 найменувань, з яких 33 – іноземними мовами) та списку використаних словників (24 найменування). Повний обсяг дисертації – 223 сторінки, основний зміст викладено на 198 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ СЛОВОТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ РІЗНОСИСТЕМНИХ МОВ

1.1. Словотворчі процеси в лексико-граматичних системах фузійних і аглютинативних мов

Теоретичне мовознавство протягом тривалого етапу його становлення [13; 21; 24; 97; 131; 174; 182; 206; 208, 207], а також на сучасному етапі розвитку характеризується підвищеним інтересом до проблем, пов'язаних із зіставно-типологічним аналізом мовних одиниць і категорій [10; 147; 187]. Це зумовлено прагненням сучасної лінгвістики виробити ефективні методи аналізу мовних явищ, незалежно від їхньої належності до тієї чи іншої мовної системи.

Значення зіставно-типологічного аналізу протягом останніх десятиліть розцінюють по-різному. Проте на сьогодні, як вважають представники зіставного мовознавства, зіставлення мов різних систем уже є не просто частковим методичним прийомом, що сприяє більш глибокому і ґрунтовному їх вивченню, а одним із найперспективніших напрямків сучасних лінгвістичних студій.

У структурній типології актуальним є як “генетичне”, так і “аналогове” зіставлення, тобто порівнюються однорідні явища в неспоріднених мовах [див. 99, с. 24 – 36]. Ці теоретичні передумови дають підстави стверджувати, що порівнювати можна також мови, що мають значні генетичні й типологічні відмінності [183, 182, 184, 185]. Це твердження, звичайно, не нове, адже ідея порівняти між собою різносистемні мови сягає далекої давнини.

Вибір корейської, англійської й російської мов для зіставлення словотворчих властивостей не випадкове і пояснюється тим, що, відмінні в

генеалогічному відношенні, ці мови утворюють таке мовне середовище, яке сприятиме здобуттю абсолютно нових як теоретичних, так і практичних результатів для зіставної словотвірної семантики.

У сучасному словотворенні наявний традиційний погляд на поняття афіксації, під якою розуміють приєднання афікса до основи слова або кореня [17]. Для мов як одного морфологічного типу, наприклад, фузійних (флексивних синтетичних і аналітичних), так і для іншого, зокрема аглютинативних, характерні різні принципи морфемної будови слова, насамперед розмежування в слові лексичних і граматичних елементів.

Характерною особливістю лексико-граматичних систем фузійних та аглютинативних мов є те, що вони здатні до самоорганізації, саморозвитку й самовдосконалення. У системі кожної мови відбуваються семантичні, функціонально-семантичні процеси та структурні перебудови слів, які сприяють розвитку і збагаченню цієї системи. Зокрема, наявний розподіл усіх одиниць мови на повнозначні й службові (або лексичні й граматичні).

Протиставлення повнозначних і службових елементів у традиційних лінгвістичних ученнях відстоюють дуже давно [132]. Так, у китайській філології існували терміни *повні слова* й *порожні слова* (відомі й у європейській науці) [122].

Смислові розбіжності між лексичними й граматичними елементами на рівні морфем у складі слова (корені й афікси) описано вченими [66; 193] майже однаково: значення лексичних елементів – конкретне, реальне, а значення граматичних – абстрактне, узагальнене, формальне. Граматичні елементи позначають не предмети, дії або якості, а відношення між ними або їх додаткові, змінні ознаки [194]. Проте на практиці однакові або дуже близькі значення виражаються в одних випадках афіксами, в інших – словами. Для мов флексивних ці критерії досить зрозумілі, хоча наявний ряд винятків, що потребують певного уточнення. Щодо російської мови, то принципи розмежування лексичного й граматичного складу слова докладно

було описано ще О. М. Пешковським. Вихідним поняттям для вченого стала форма слова – поділ його на значеннєву й формальну частини. Утім, не всі слова можна поділити [115, с. 12]: є слова, які не поділяються на частини, але мають форму (нульове закінчення); формальних частин у слові може бути декілька [115, с. 15–16]. Результатом цих досліджень став виведений основний принцип складу слова, суть якого полягала в тому, що кожне слово має корінь і афікс (або афікси).

Однак у мовах існують ще й службові слова [115, с. 39], більшість із яких не мають форми, хоча за значенням вони дуже близькі до частин слів, що мають форму. У російській мові це дієслова-зв'язки, а також службові слова, що допомагають утворювати форми дієслів і прикметників. Такої ж точки зору дотримується і Ю. С. Маслов, розрізняючи морфеми – частини слів і морфеми – службові слова [95, с. 131–132]. Морфеми в складі слова поділяють на корені й афікси; перші є носіями лексичних значень, другі – лексико-граматичних (дериваційних) або власне граматичних [95, с. 133–134]. Афіксальна морфема, на відміну від кореневої, вважає А. Г. Рижков [123, с. 229], позбавлена предметно-лексичного значення і не входить до смислового ядра слова. Вона виконує функцію деривації нових лексем від наявних у мові простих або складних слів. А тому, за визначенням О. Фролової [164, с. 16], **афіксальна морфема** – це така службова морфема, яка може існувати тільки при кореневій та відрізняється від неї семантично й функціонально.

Корені й афікси виділяються й у багатьох службових словах — наприклад, допоміжних дієсловах (рос. *буду*), артиклях *a (an)*, *the* і т. ін. Корені службових слів мають граматичне значення: так корінь *буд-* у слові *буду* виражає значення часу дії. В одноморфемних словах Ю. С. Маслов не виділяє кореня. *Афікс* же, за твердженням дослідника, – це морфема, що у своєму розвитку набула абстрактного значення, властивого цілому класу слів, і яка, приєднуючись до основи, змінює її значення [95, с. 133–135]. На

відміну від коренів, афікси є закритими морфемами, які порівняно зі словами, лише відтворюються, а не створюються.

Таким чином, до лексичних морфем належать корені повнозначних слів і морфеми, що вживаються як повнозначні слова; до граматичних – афікси, а також корені службових слів і неподільні службові слова [95, с. 138–139]. Останні у Ю. С. Маслова, як і в О. М. Пешковського, поєднуються з афіксами, а не з коренями.

Окрім цих, існують й інші підходи до морфології флективних мов. У Російській граматиці [125] слово розглядають як таке, що має систему морфологічних значень, а форми слова визначають як “регулярні видозміни слова”, що мають одне лексичне, але різні морфологічні значення, а не одну основу й різні закінчення. Утім, існують аналітичні форми, представлені двома словоформами: сюди належать, зокрема, форми майбутнього часу, до складу яких входить допоміжне дієслово рос. *быть* [125, с. 453–454] (хоча показник майбутнього часу не має форми інфінітива), а службові слова не мають морфологічних категорій, тобто незмінні [125, с. 458]. У свою чергу, службові слова, що не членуються морфологічно, розглядають як такі, що мають корінь і основу; один і той самий морф вважається афіксальним в одному випадку і коренем – в іншому [125, с. 124]. Це означає, що рос. “от” у сполученні *отъехать* буде афіксом, а в сполученні *от дома* – коренем.

Отже, підсумовуючи, можемо зробити такі узагальнення:

1. *Для флективних синтетичних мов* властиві 1) слова, що складаються з кореня й одного або декількох афіксів, і 2) незмінні службові слова, питання про статус яких залишається дискусійним. При цьому існує ряд винятків, що заслуговують на окрему увагу.

2. *У флективних аналітичних мовах* кількість винятків зростає. Збільшується кількість незмінних слів; дуже часто основна форма слова (семантично сприймана як вихідна, наприклад, однина іменника, на відміну від множини) не має закінчення. Допоміжне дієслово в складі аналітичної

форми також не має зовнішніх ознак, що відрізняють його від дієслова повнозначного.

3. *Для аглютинативних мов*, до яких належить корейська мова, характерні слова, що складаються з кореня й одного або декількох суфіксів. При цьому жоден із цих суфіксів не є обов'язковим (майже всі корені вільні форми), тому словозмінні морфеми важко відрізнити від дериваційних.

Корейська мова, як мова аглютинативна, має у своєму сучасному стані чимало ознак, характерних, з одного боку, для аналітичних мов Далекого Сходу, а з іншого, – для мов флективних [39, с. 146–152].

Розглядаючи слово як найменшу лексичну одиницю, варто звернути увагу на ознаки, властиві слову в будь-якій мові, зокрема й у корейській. Слово характеризується такими ознаками:

1) *фонетичними*, тобто складається зі звуків – одного, двох чи більше (точніше з фонем, які в мовленні реалізуються звуками). Звуки в словах розташовані у певній послідовності; таку ж послідовність мають і склади – наголошені й ненаголошені.

Якщо подивитися на фонетичну організацію російської та корейської мов, то вони дуже відрізняються. Хоча кількість голосних звуків однакова, в корейській мові відсутні літери е, є, звуки відповідних літер утворюються дифтонгами ㅚ, ㅟ. Проте в російській мові немає звуків ㅚ, ㅟ, які за звучанням схожі зі звуками о, ё, але вимовляються більш відкрито й широко. Також слід зазначити, що в російській мові немає дифтонгів, яких у корейській мові існує 14. Щодо приголосних, то тут також існує велика різниця, у корейській мові є чимало звуків, яких немає в російській, і навпаки;

2) *семантичними* – мають лексичне значення: називають різні предмети, явища, процеси, ознаки навколишнього світу; інші слова, не маючи лексичного значення, виражають відношення між повнозначними словами, що відбивають зв'язки між предметами й діями, предметами й

ознаками [88];

3) *морфемними* – за кількістю морфем можуть бути простими й складними, зокрема непохідними, похідними, складними та складнопохідними [90].

Основу структури слова в сучасній корейській мові становить односкладовий незмінний корінь і односкладовий суфікс, що змінюється залежно від фонетичної структури кореня [64]. Будова цих двох елементів значною мірою аналогічна. Слова можуть мати у своєму складі тільки корінь, або корінь і префікс, або корінь і суфікс, причому один корінь може мати декілька, а теоретично навіть необмежене число суфіксів. Унаслідок цього слова часто надмірно подовжуються і стають багатоскладовими, але відбувається це лише шляхом приєднання суфіксів [90, с. 114–148].

Корейській мові властиве поєднання двох коренів в одне слово. Широко застосовується, наприклад, поєднання двох самостійних слів для передачі якогось поняття або для утворення певної граматичної форми; використовуються також кореневі слова з майже однаковим звучанням і значенням, які вживаються на позначення понять із загальним або спеціальним значенням. Часом одне з цих самостійних слів утрачає своє первісне значення і це явище, природно, сприяло злиттю двох слів в одне.

Корені, які спочатку не підлягали жодним змінам, навіть у тому разі, якщо до них приєднувалися різні суфікси, почали згодом видозмінюватися під впливом внутрішніх причин або приєднуваного суфікса. Останній пристосовувався до фонетичної природи кореня, унаслідок чого розвинулася асиміляція як голосних, так і приголосних, що знайшла своє вираження в явищах *сингармонізму*. Підпорядкувавшись сильному впливові коренів, суфікси в свою чергу стали згодом впливати на корені, у яких теж, хоча і менш активно, стали змінюватися не тільки приголосні, а й голосні. У зв'язку з цим корейські корені тепер можна лише умовно називати незмінними, а дотримання закону гармонії голосних і приголосних у суфіксах –

абсолютним [110].

При одному корені може виступати кілька як словотворчих, так і словозмінних суфіксів, число яких теоретично необмежене і залежить тільки від понять і тих смислових відтінків, що повинні або можуть виражати конкретні слова.

Кожен суфікс виражає, як правило, лише одне поняття або смисловий відтінок, або якусь граматичну категорію. Суфікси, що виконують більш складну роль, тобто службову, нехарактерні для корейської мови. Щодо службових морфем цієї мови, то вони відрізняються від коренів тим, що їхні голосні змінюються відповідно до правил сингармонізму. Загалом службові слова в корейській мові функціонують порівняно рідко, і закони сингармонізму на більшість із них не поширюються.

Арсенал же словотворчих морфем англійської мови не є усталеним і характеризується певною динамічністю. У процесі творення нових номінативних одиниць англійської мови використовують як „старі”, традиційні афікси, так і нові форманти, що також виступають результатом процесу словотворення. За спостереженнями С. Єнікєєвої, “нові словотворчі морфемі утворюються здебільшого шляхом афіксалізації компонентів композитів (*-abuse: alcohol-abuse, crack-abuse, child-abuse, solvent-abuse; -speak NATO-speak, rapspeak, techspeak*) та формантизації фрагментів слів (*info- < information: infomania, infonirvana; -nomics < economics: ergonomics, mediconomics; -tel < hotel: airtel, moontel*)” [42, с. 85].

Утворення нових семантичних варіантів лексичних одиниць варто розглядати як явище словотвору, оскільки в результаті семантичної деривації формуються нові за змістом лексеми, що використовуються для номінації інноваційних явищ дійсності. Механізмом словотвору в цьому разі є семантична трансформація, перебудова твірного слова, яка здійснюється за допомогою метафоризації, метонімізації, термінологізації, де- й транстермінологізації тощо. У ролі новотворів шляхом семантичної деривації

С. Єнікєєва наводить такі приклади, як “*campus* ”площа, яку займає фірма або корпорація”, *firewall* ”заходи безпеки, впроваджені для блокування доступу до певної інформації в Інтернеті”, *net* ”комп’ютерна мережа” тощо” [42, с. 88].

Таким чином, можна побачити, що лексична система англійської мови має значний потенціал для саморозвитку та вдосконалення. Словотворчі процеси, що відбуваються в межах лексико-граматичної системи, збагачують словниковий склад мови й арсенал словотворчих засобів, удосконалюють механізми словотворення та ускладнюють способи деривації.

Найбільш цікавий, на нашу думку, механізм словотворення за аналогією до конкретного слова. Цей спосіб формування нової номінативної одиниці ґрунтується, здебільшого на значенні слова, що береться за зразок, із якого семантично копіюється нова лексема. За словами О. Кубрякової, у ході словотвору за аналогією відбувається моделювання: відтворюється модель слова-зразка, його морфологічна структура, тільки заповнюється вона новим лексичним матеріалом шляхом зміни одного з компонентів [80, с. 26]. Мовні факти свідчать про те, що за аналогією до конкретного слова утворюються, як правило, не одиничні лексеми, а низки подібних слів. При цьому варто зазначити, що словотворення за аналогією не лише сприяє збагаченню словникового складу мови, але й створює умови для формування нових словотворчих засобів, збагачуючи арсенал словотворчих морфем. Так, свого часу утворення слів за зразком запозиченого з німецької мови *hamburger* не лише збагатило лексичний фонд англійської мови новими номінаціями: *beefburger*, *fishburger*, *sausageburger*, *someburger*, а й сформувало новий словотворчий елемент *burger*, який набув статусу словотворчого суфікса. Висока продуктивність цього форманта сприяла закріпленню в свідомості носіїв мови словотвірної моделі *N + burger*.

У результаті дії трансформаційних механізмів утворюються похідні слова – одиниці лексичного рівня. Таким чином, лексико-граматичні системи

досліджуваних мов виступають у ролі “ресивера ” одиниць, що утворюються внаслідок словотворчих актів.

Узагальнюючи спостереження за розвитком словотворчих процесів у лексико-граматичних системах флективних і аглютинативних мов, варто зазначити, що зіставне вивчення словотворення споріднених і генетично віддалених мов поки що не можна віднести до числа тих, що інтенсивно розвиваються. Передусім не вирішено такі актуальні проблеми, як вибір одиниць зіставлення, роль твірної основи, напрями зіставлення загалом. Ці спостереження ще раз засвідчують своєчасність і нагальну необхідність досліджуваної нами проблеми словотворчої номінації загалом та афіксального словотворення в типологічному вимірі зокрема.

1.2. Типи класифікацій афіксів у синтетичних, аналітичних і аглютинативних мовах

Вище вже було сказано, що виділяти службові морфеми або службові слова за їх значенням не можна: граматичне і повнозначне слово можуть мати дуже близькі значення. Та сама іншомовна морфема може бути перекладена іншою мовою як службовим словом (або афіксом повнозначного слова), так і окремою лексичною одиницею.

Для з'ясування цих питань слід вивчити певні критерії класифікації афіксальних морфем, і, якщо вони надійні, то мають застосовуватися до мов будь-яких типів.

Афіксальні засоби традиційно класифікують за позицією в слові, за способом афіксації (функціональна класифікація), за походженням (споконвічні / запозичені), за продуктивністю / непродуктивністю.

1. Позиційна класифікація афіксів включає такі їхні угруповання: *префікси, інфікси й суфікси (або постфікси)*, а також поняття *закінчення*, або *флексії*, що є найважливішими для індоєвропейської морфології. Саме за цим

критерієм мови характеризуються як “флективні”. Свого часу мови, що мають флексію і які її не мають, протиставлялися як “органічні” й “механічні”. Але цей “лінгвістичний расизм” подолали в ХІХ ст., хоча ще О. О. Реформатський протиставляв аглютинацію і фузію як дві тенденції морфологічного конструювання, розбіжності між якими виражав через формулу: фузійна словоформа – це *біном*, аглютинативна – *ланцюжок*. Тим часом для типологічної характеристики індоєвропейських мов Е. Сепір увів термін *фузія*, що є більш адекватним для протиставлення флективних мов і аглютинативних.

Фузія й аглютинація, стверджує С. Яхонтов [187], є двома основними типами морфемної структури слова: фузія – це сплав, аглютинація – приклеювання, склеювання. У фузійному слові межі між морфемами невиразні, вони наче сплавилися: часом вони проходять усередині звуку. Для фузійного слова характерно те, що службові морфеми одночасно виражають кілька граматичних значень. Серед фузійних мов існують як синтетичні (російська), так й аналітичні (англійська) [див.142].

В аглютинативному слові межі між морфемами цілком виразні [111]. Характерна для аглютинації цілковита визначеність семантики й форми будь-яких морфем зумовлює те, що в аглютинативних мовах усі морфеми мають більшу психологічну реальність для мовця: вони краще вичленовуються, точніше семантизуються і живуть у свідомості мовців значною мірою начебто самі по собі (тимчасом як у фузійних мовах навіть кореневі морфеми не завжди усвідомлюються мовцями, а деякі з них невіддільні від афіксів). Оскільки в умовах аглютинації всі морфеми мають більшу самостійність (аніж при фузії), то в аглютинативних мовах протиставлення корневих і афіксальних морфем менш значуще, ніж у фузійних, а опозиція дериваційних і реляційних морфем (тобто суфіксів-префіксів, з одного боку, і закінчень, – з іншого) загалом не релевантна.

Структура аглютинативного слова [131] прозора й досить раціональна.

Аглоutinативні мови за своїм граматичним ладом більш стійкі, ніж фузійні. Це пов'язано з тим, що для аглоutinативного слова з його однозначними й стандартними за формою афіксами, із чіткими морфемними межами не характерні процеси спрощення, перерозкладу, що призводять до втрати вмотивованості знаків і пошуку нових позначень.

Для корейської, російської і англійської мов властиве спільне позиційне розташування афіксів щодо кореня, тобто зазначеним мовам властиві як префікси – препозиція, так і суфікси – постпозиція. Також для зіставлюваних мов характерна постфіксація. Особливістю корейського афіксального словотворення є наявність специфічних афіксів – *квасісуфіксів* та *квасіпрефіксів* (“несправжніх” афіксів), які не вживаються як самостійні слова, хоча й мають реально-речове значення (Ю. Мазур). Особливістю російської афіксації є наявність зв'язаних коренів та суфіксів, тобто *радиксоїдів*, у словах на зразок *обувь* і *суфіксоїдів* – на зразок *стеклярус*. У перших – корінь виділяється лише разом із суфіксами та префіксами, у других – афікс є унікальним і неповторним на тлі відомого кореня. Також для російської мови є поширеним явище *інтерфіксації*. Особливістю англійської афіксації є наявність термінальних суфіксів, які знаходяться тільки в постпозиції (*friendship*). Для постфлексійних елементів Р. Якобсон запропонував термін *анекс*, але він не прижився і сучасна наука надає перевагу термінові *постфікс*.

Залежно від позиції афікса до кореня найбільш залежним у лексико-граматичному відношенні є корінь у корейській мові, найбільш автосемантичним – корінь в англійській мові, найбільш варіантним – корінь у російській мові.

2. Функціональна класифікація афіксів ґрунтується на розподілі останніх за участю в будові словоформи, які можуть бути словотворчими (суфікси і префікси – у трьох мовах) та формотворчими (префікси, суфікси – в російській, суфікси в корейській, та префікси в англійській мові). У корейській мові суфікси і префікси

є виразниками як лексичного, так і граматичного значення, натомість у російській та англійській мовах – лише граматичного.

3. За походженням афікси поділяються на споконвічні й запозичені. У російській і англійській мовах запозичені словотворчі афікси мають греко-латинське походження. Корейські афікси є як споконвічними, так і запозиченими з китайської мови. На відміну від афіксів корейського походження, афікси китайського походження звичайно називають кореневими префіксами та кореневими суфіксами [див. 112], або коренями-префіксами, коренями-суфіксами [91].

4. За ступенем продуктивності / непродуктивності (словотворчої активності) у трьох мовах виявлено високопродуктивні афікси, малопродуктивні та непродуктивні, що є віддзеркаленням тих соціолінгвістичних і прагматичних факторів, які впливають на розвиток кожної мови загалом та її словотворчих процесів зокрема.

Отже, враховуючи наявні класифікації та критерії, на яких вони засновані, А. Володін представив узагальнену модель індоєвропейської словоформи: **1) (m)+(r)+R+(m)+F**, де R – корінь, F – флексія, m – афікс (ліворуч R – префікс, праворуч – суфікс). Знак (m) припускає, що в цих позиціях афіксів може бути більш, ніж один. Знак (r) відбиває наявність в індоєвропейській словоформі композитного механізму. У моделі не відбита інфіксація як не характерна для сучасних індоєвропейських мов.

Великими літерами виділено обов'язкові елементи. Модель являє собою ланцюжок; утім, індоєвропейська словоформа традиційно поділяється на дві частини – основу і закінчення (флексію).

Таким чином, усі мови, що мають особливості морфологічної будови, можуть бути розділені за позиційним параметром на дві групи залежно від властивих їм моделей словоформи:

2) R+(m)

3) (m)+R+(m)

Модель (2) припускає, що в даній мові слово, як правило, починається з кореня. Уся граматична інформація, передана обов'язковими афіксами, розташовується праворуч словоформи. Ця модель характерна для корейської мови.

Досить суттєвим є наявність у системі мови композитного механізму, у зв'язку з чим модель 2 може мати такий варіант:

(r)+R+(m)

Ця модель характерна для уральських мов, а отже, і для корейської мови.

Суттєва відмінність синтетичних мов від інших полягає в тому, що вони мають елемент **F** (флексію), морфему, в якій зосереджена граматична інформація. Це припускає, що префікси в синтетичних мовах виступають дериваційними елементами й належать до необов'язкових.

В аглютинативних мовах, зокрема в корейській, слово регулярно починається з кореня. Залежно від положення слова в корейській мові вся граматична інформація передається обов'язковими афіксами – суфіксами і префіксами [140].

Корейській мові властиве також поєднання двох коренів в одне слово. Розвиток композитивного механізму сприяє виникненню інкорпорації, тобто формуванню одиниць, організованих як словоформи, що виникають у мові (усній або писемній) для вираження тих чи інших синтаксичних відношень. Широко використовується, наприклад, сполучення двох самостійних слів для передачі якогось поняття або для утворення певної граматичної форми. До того ж наявні так звані кореневі слова з порівняно однаковим звучанням і значенням [137]. Вони вживаються для передачі понять з абстрактним чи то зі спеціальним значенням.

Згідно з цим всі корейські слова поділяються на:

1. 단일어 – прості слова, утворені з одного кореня (з однієї смислової морфеми) – модель **R**;

2. 복합어 – складні слова, з-поміж яких вирізняються:
 - a) 파생어 – похідні слова, утворені за моделлю 2) **R+(m)**;
 - б) 합성어 – кореневий комплекс, утворений за моделлю: **(r)+R+(m)**;
3. 한자어 – слова, утворені за допомогою ієрогліфів або за їх сполученням.

Деякі мовознавці (зокрема Ю. Мазур) не виділяють третій тип слів. Проте, на нашу думку, його варто розглядати як окремий клас складних утворень, адже слова китайського походження дещо відрізняються від решти корейських слів за будовою та поєднанням з іншими словами, а тому цей шар лексики заслуговує на самостійний розряд слів.

Утім, кореєзнавець Ю. Н. Мазур подає дещо іншу класифікацію. Він поділяє весь склад сучасної корейської лексики на прості (непохідні), складні, похідні та складнопохідні слова, тобто виокремлює із групи похідних слів ще й групу складнопохідних.

Оскільки непохідна лексика не є предметом нашого вивчення, то лише оглядово зупинимося на її характеристиці.

Прості слова 단일어, (보리, 짐승, 집, 나무, 떡), як правило, складаються з однієї кореневої морфеми, що має лексичне значення. Вони не є похідними, а служать центрами словотвірних гнізд. Чимало корневих слів односкладні, наприклад, 귀 “вухо”, 밭 “поле”, 강 “річка”, 집 “хата” тощо.

Словотворча будова корейської мови – це продукт кількох епох, у якій існують поряд якісно різні явища. Скажімо, наявні утворення, словотвірна форма яких є застарілою. Це похідні слова, утворені за посередництвом непродуктивних у сучасній корейській мові суфіксів 브 (미쁘다 “вірогідний”); 업 (미덥다 “надійний”); 오 (도로 “назад”); 우 (자주 “часто”). Водночас у корейській мові наявні слова, утворені за продуктивними моделями. Наприклад, такі слова з коренем-суфіксом 성: (당성 “партійність”, 사상성 “ідейність”).

У зв'язку з цим поділ слів на прості, похідні та складені дещо умовний. Сучасний стан лексики необхідно розглядати з урахуванням внутрішньої форми слів, яка може засвідчити, що чимало з них традиційно вважаються простими (кореневими), наприклад *사람* “людина”, *아버지* “батько”, *물* “вода”, *풀* “трава”, за походженням є похідними (а інші – складеними).

Етимологічно складними в корейській мові є й такі слова, як *딱따구리* “дятел”, де знаходимо два корені *딱딱* (редупліковане звуконаслідування), *울* (від *울다* “співати” (про птахів)) та суфікс *이*. Але в сучасній корейській мові це слово зараховують до розряду простих.

Крім того, деякі афікси сучасної корейської мови в минулому були словами, особливо префікси (наприклад, префікси *날*, *암* та ін.). Певні застарілі утворення з префіксами ймовірно варто вважати складними словами (як, наприклад, *말매미* “цикада”, *말벌* “шершень”, *왕거미* “великий павук”, *왕밤* “великий каштан”).

Виходячи з цього, пропонуємо всі складні слова (на зразок *복합어*) поділяти на похідні (*파생어*) та складені (*합성어*).

Похідні слова в корейській мові утворюються шляхом приєднання до смислової кореневої морфеми *실질 형태소* формальної морфеми *형식 형태소*, тобто афіксів *접사* (коренів-суфіксів і префіксів). Префікси в корейській мові виконують тільки словотворчу функцію й утворення слів за допомогою префікса здебільшого не впливає на зміни їх частиномовної належності, тоді як в російській і англійській мовах приєднання префікса не лише сприяє утворенню нового слова, а й може змінювати його як частину мови: наприклад: кор. *날고기* – “сире м'ясо”, *날가죽* – “необроблена шкіра” – іменники; *내밀다* – “виштовхувати”, *내뻗다* – “простягати” – дієслова; рос. *ехать* – *при-ехать*, *красный* – *до-красна*.

Кореневі комплекси, або складені слова, зокрема іменники в корейській мові, як і в зіставляюваних мовах, утворюються за моделями так

званого внутрішнього синтаксису. Наприклад, творення багатьох слів відбувається за моделлю “позначуване + позначувальне”: 나루배 – “пором”, 코등 – “перенісся”. Для порівняння можна навести такі приклади з рос. *водолечебница, трудодень*. При цьому варто зазначити, що в корейській мові в окремих випадках слово з одним і тим самим значенням може бути утворене за обома моделями, наприклад, “козеня” – 염소새끼 (козел + дитина) і 새끼염소 – (дитина + козел); “ведмежа” – 곰 새끼 або 새끼곰 і т. ін. Тут велике значення має та ознака, яку було покладено в основу кожної номінації, тобто внутрішня форма слова.

Реконструкція внутрішньої форми слова дозволяє зрозуміти ті суб'єктивні мотиви, що послужили поштовхом для мовної словотворчості, і водночас виявити загальні закономірності способу творення слова, адже суб'єктивні мотиви, як правило, репрезентують більш загальні, об'єктивні моменти. А оскільки в будь-якій мові словотвірно маркується те, що є біологічним, соціально або культурно значущим у свідомості народу, то можна припустити, що словотвірний акт певним чином організує смисловий простір мови, зумовлюючи добір значущих фактів і встановлюючи між ними певний зв'язок.

Словотвірно маркована лексика розкриває культурно-історичну специфіку мови з урахуванням системних зв'язків між одиницями мови й культурно значущими концептами. Саме тому похідне слово, що репрезентує одну з мовних структур представлення знань, яскравіше, ніж інші, немотивовані слова, містить такий семіотичний концепт, як "інтерпретант". У ньому наочніше експліковано результат предметно-пізнавальної діяльності людини, яка обирає сама "стратегії інтерпретації" у своїй мовотворчій діяльності [див. 16].

Тут варто звернутися до реалій (або лінгвокультурем), що існують у кожного народу, в кожній мові і які часом важко передати іншою мовою. У кожного етносу є свої певні предмети, уявлення, традиції, звичаї, обряди,

яких немає в інших культурах. Це саме те, що визначає культуру, що її характеризує й уособлює. Наприклад, в українській мові маємо лінгвокультуреми *покуття, узвар, козак*, у російській – *самовар* та ін., зрозумілі носіям цих мов. У корейській мові також чимало реалем, яких немає в інших мовах, адже корейська культура дуже давня й самобутня. Ці номінації здебільшого позначають побут корейців, зокрема традиційну їжу та напої, одяг, взуття, предмети побуту і т. ін. Наприклад, таке поняття, як *온돌/온돌방* є безеквівалентною лінгвокультуревою, тобто не має аналогу в інших зіставлюваних мовах. Наприклад, українською мовою ми можемо тільки семантично описати це поняття, щоб його пояснити. Таким чином, це слово можна перекласти описовим способом як “систему опалення корейського житла в разі нагрівання підлоги”. Або інше слово *소주*, що позначає корейський традиційний алкогольний напій, який виготовляють, переганяючи рис, також *누룩* на позначення закваски з рису, на основі якої далі виготовляється рисова горілка *소주*.

Афікси з погляду їх стилістичної диференціації служать для вираження різних типів модальності й оцінки [198, 199, 200, 201].

Творення синхронно-релевантних похідних та складних слів зумовлене потребами всіх функціональних сфер спілкування, для яких необхідне лексичне поповнення не лише інформативно-комунікативними, а й емоційно-експресивними одиницями [197].

Словотворення у корейській мові, як і в інших зіставлюваних нами мовах, широко використовується для вираження модальності мовця, а також для емоційної та експресивної оцінки.

У корейській мові передовсім варто назвати суфікси, близькі за своїм значенням до суфіксів суб’єктивної оцінки. Вони належать до емоційно-експресивних афіксів, є досить чисельними і вживаються в словах споконвічної корейської лексики. Пор., наприклад, слова *등* – “спина” і *등어리, 등떠리, 등때기*.

Показово, що безліч корейських суфіксів емоційної оцінки вживаються у складі слів-соматизмів, що позначають частини тіла людини, наприклад: 배 – “живіт” – 배따기, 배콩이, 배지 – “пузо”; 뺨 – “щока” – 뺨따귀 і т. ін. При цьому варто наголосити, що значення суфіксів цієї групи не завжди постійні. Так, наприклад, за допомогою суфікса 통이 утворюється слово 귀통이 зі значенням “край, кінчик вуха”. Те ж саме значення має і слово 귀때기. Можливо, ці явища пов’язані з втратою або послабленням суфіксами емоційної оцінки свого значення.

У російській мові це демінутивні суфікси: пестливі: голубчик і згрубілі: ротуще тощо.

Англійська мова має незначні можливості словотворчої експресії, що зумовлено насамперед її типологічними характеристиками: емоційне ставлення переважно виражається лексичними засобами [195]. Проте досить обмежений набір мовних засобів (емотивно оцінних лексем меліоративної і пейоративної конотації), використовуваних для вираження емоційного почуття-відношення, пояснюється тим, що емоційність в англосаксонській культурі ніколи не розглядалася як позитивне явище (*ninnyhammer* – простак, дурень, *last-ditcher* – уперта людина, *ego-tripper* – самозакохана людина, *egoїст* тощо).

Як бачимо, за допомогою словотворчих засобів відбувається посилення інформативності мовних одиниць, зумовлене збільшенням інформаційного потенціалу суспільства, інтенсивними процесами його духовного й економічного життя. А це, в свою чергу, сприяє уникненню надлишковості мови та раціоналізації мовної системи.

1.3. Специфіка об’єктів зіставлення у словотворчій семантиці

Словотвір традиційно визначають [76, с. 138] як проміжний рівень мови [76, с. 138]. Ця обставина накладає додаткові труднощі в аспекті зіставного дослідження мов, особливо далекоспоріднених або неспоріднених,

коли семантичний принцип, тобто підхід від значення до форми, застосувати неможливо. Те, що в одній мові виражається граматично, пише М. П. Кочерган, в іншій – може бути лексично і т. ін. [76]. Це зумовлює специфіку одиниць зіставного словотворення, функцію яких можуть виконувати *словотворча категорія, словотворче гніздо, словотворча парадигма*, а також іноді називають і *спосіб словотворення* [76, с. 143]. На сьогодні вважають, що найбільш коректними одиницями зіставлення у царині словотворення є словотворчі категорії [23] та словотворчі гнізда [85].

Ці позиції дають право говорити про значні розбіжності вчених у визначенні одиниць дослідження зіставного словотворення. Особливо це стосується неспоріднених мов, зокрема тих, які в цій роботі обрано за матеріал дослідження, тобто корейської, російської й англійської.

В останніх публікаціях, присвячених дискусійним проблемам словотвору, особливо пов'язаних із контрастивістикою, значну увагу приділено визначенню базових понять лексичної деривації [30].

Теоретичні основи сучасної дериватології було закладено переважно в 60-х-70-х роках фундаментальними працями Н. Д. Арутюнової [3], О. А. Земської [48], Н. Ф. Клименко [65], І. І. Ковалика [68, 69], І. С. Улуханова [159, 161, 158], М. М. Шанського [168], І. І. Щеболевої [173], Н. Янко-Триницької [176] та ін. Центральними поняттями, які вивчали ці дослідники зі структурно-семантичних позицій, були такі: *словотворче значення* [160], *словотворчий тип* [94], *словотворча модель* [118], *спосіб словотворення* [65], *словотворча парадигма* [127, 139], *словотворче гніздо* [83, 84, 85, 151], *словотворча категорія* [81]. Розглянемо докладніше, які з цих понять можуть бути ефективними у зіставних дослідженнях.

Словотворче значення (узагальнене категоріальне значення слів певної словотворчої структури, що встановлюється на основі семантичного співвідношення похідних слів та їхніх твірних і виражається за допомогою словотворчого форманта), на думку М. П. Кочергана, “не може бути

використане як одиниця зіставлення, оскільки воно представляє формально виражений тип значення, спільний для цілої серії мотивованих слів з одним і тим самим формантом, яким відрізняються ці слова від слів, що їх мотивують” [76]. Формальне вираження навіть у близькоспоріднених мовах далеко не завжди збігається. Тут можна робити спостереження щодо обсягу наявності в порівнюваних мовах мутаційних, транспозиційних і модифікаційних значень.

Спосіб словотворення, унаслідок якого утворюється нове похідне слово, не дасть бажаних результатів при зіставленні, адже, по-перше, цей підхід суперечить семантичному принципу контрастивних досліджень, а по-друге, між способами вираження словотворчих значень і характером самих значень у більшості випадків немає однозначної залежності чи відповідності. Частковий збіг семантичних функцій різних словотворчих способів виявляється вже в межах окремо взятих мов. У зіставному аспекті сфера розбіжностей формальних і семантичних об'єднань ще більше розширюється. Зіставлення способів словотворення в різних мовах може лише встановити продуктивність того чи іншого способу (афіксація, конверсія, осново- і словоскладання, аббревіація, лексико-семантичний спосіб) у порівнюваних мовах, що чи ненайбільшою мірою практикувалося в межах *формантоцентричного* підходу.

Нові наукові перспективи розвиваються в сучасних дослідженнях Є. А. Карпіловської [56], О. С. Кубрякової [81], Л. О. Соколової [146] та ін. Характерною особливістю дериватології цього періоду є пошук коректної одиниці класифікації, опису та зіставлення дериваційної системи. На цю роль більшість учених пропонує саме *словотворчу парадигму*, проте цей термін тлумачиться суперечливо й багатозначно. Найбільш детально словотворча парадигма була охарактеризована російською дослідницею О. А. Земською, яка визначає це поняття як сукупність похідних, що мотивуються однією твірною основою і перебувають на одному ступені

творення. Дослідження в цьому вимірі сприяють виявленню словотворчої парадигми певних лексико-семантичних груп і створенню структурно-семантичної типології словотворчої парадигми [46].

У сучасних працях [13, 53, 35] все частіше обстоюють думку про те, що саме *словотворча парадигма* як сукупність словотворчих моделей, що репрезентують регулярні типи словотворчих відношень, може бути коректною одиницею зіставлення у словотворчій семантиці. Це складна одиниця зіставлення, комплекс словотворчих категорій, що конституюються на базі твірних певного класу за моделями властивих тій чи іншій мові мотиваційних відношень. Навіть в одній і тій самій мові доцільним є зіставлення словотворчих парадигм. Так, зіставлення словотворчих парадигм дієслів *читати* (*читати – читання – читач (читачка) / читець – читальня – читиво, читанка - читальний*) і *учити* (*учити – навчання – учень (учениця) – (навчальний заклад) – (навчальний посібник) – навчальний*) показує, що коли в першій парадигмі представлені такі типи словотворчих значень, як 1) дія; 2) опредмечена дія; 3) особа, названа за дією; 4) місце дії; 5) предмет, необхідний для реалізації дії; 6) ознака, пов'язана з дією, то в другій парадигмі не представлено дериватів із четвертим (місце дії) і п'ятим (предмет, необхідний для реалізації дії) словотворчими значеннями. Зокрема, у зіставленні парадигм української і російської мов буде виявлено лауну до українського слова *читанка*, яка компенсується словосполученням *книга для чтения*.

Використання в ролі одиниці зіставлення словотворчої парадигми дає змогу дослідити ступінь відповідності дериваційного потенціалу еквівалентних вихідних слів, установити, за допомогою яких формантів утворюються похідні, що представляють словотворчі значення й позиції в типових парадигмах, визначити обсяг варіантності вираження певних категоріальних значень не тільки за формою, але й кількісно та з погляду

конкретних словотворчих значень, виявити повноту / неповноту парадигм у порівнюваних мовах, дериваційні лакуни, способи і засоби їх компенсації, синонімічність і варіативність тих чи інших дериватем та їхнє стилістичне навантаження.

Окрім цього, свого часу В. В. Лопатін запропонував підхід, за якого об'єктом зіставлення може бути *словотворче гніздо*. Зіставлення словотворчих гнізд передбачає попереднє вивчення й опис в зіставляваних мовах типів словотворчих ланцюжків, словотворчих парадигм гнізд [85, с. 52–53]. В українському мовознавстві цей підхід вперше комплексно представлений у праці В. В. Грецука на матеріалі прикметників [36], а згодом був продовжений у дослідженнях груп іменників [139]. На матеріалі ж дієслів опис словотворчих гнізд здійснено у дослідженнях С. Гірняк, М. Лесюк та ін [28, 84].

Деякі із запропонованих на цьому етапі понять та термінів вже стали традиційними загальноприйнятими, а деякі потребують подальшого обговорення.

Так, скажімо, *словотворча категорія* (сукупність похідних слів, що мають твірні, які належать до тієї самої частини мови і наділені спільним словотворчим значенням), на думку багатьох дослідників, є основною одиницею зіставного словотвору, оскільки вона здатна ідентифікувати ряди похідних із різними формами й способами словотворення на основі спільності словотворчого значення як у споріднених, так і в неспоріднених мовах. Наприклад, результативним буде зіставлення в мовах словотворчої категорії діяча з підкатегоріями "творець дії", "виконавець дії" (для *nomina agentis*), категорії "засіб здійснення дії" (для *nomina instrumentalis*), категорії "місце здійснення дії" (для *nomina loci*) тощо. Останнім часом усе більше науковців пропонують досліджувати контрастивний словотвір на основі зіставлення словотворчих категорій.

Напевно, тому в наукових зіставних працях спостерігаємо тенденцію

до вивчення системи дериватів, об'єднаних спільною твірною основою. Виходячи з дефініції О. С. Кубрякової, *словотворча деривація* розуміється як "процес утворення або результат утворення у мові будь-якого вторинного знака, тобто знака, який може бути пояснений за допомогою одиниці, прийнятої за вихідну або виведений із неї шляхом застосування певних правил" [80]. Такою одиницею при цьому виступає слово (дериват) як кінцевий результат дій, які "виконує" мова для творення слів. А тому, на наш погляд, базовим поняттям для зіставлення мовних одиниць в аспекті теорії словотвору можна вважати *дериваційне слово*, під яким розуміють сукупність усіх морфо-дериваційних варіантів слова [163].

Можливість виділення серед форм слова ще і його дериваційного варіанта піднімалася ще в працях В. В. Виноградова, який розрізняв морфологію форми (формотворення) та морфологію лексеми (словотворення) і до характеристик лексичної форми слова відносив форми словозміни, фонеморфологічні, етимологічні, лексико-стилістичні, лексико-синтаксичні та лексико-фразеологічні варіанти [17]. Таке широке розуміння форми слова дало можливість кваліфікувати модифікаційне словотворення (на зразок *чорний – чоренький*) як формоутворення. Завдяки цьому в останні роки до цього переліку додали ще й дериваційну характеристику [30], тобто почали термінологічно й поняттєво виділяти *дериваційне слово*.

Категорія дериваційного слова є необхідною умовою для здійснення типологічних, порівняльно-історичних та контрастивних досліджень, особливо для неспоріднених мов, оскільки дозволяє одночасно враховувати всі морфологічні та власне дериваційні варіанти. У цьому разі через розбіжність структурно-семантичних параметрів мов майже неможливо застосувати теорію ідентифікації словотворчого гнізда, як це намагаються робити науковці – представники Донецької лінгвістичної школи [127; 179] для вивчення близькоспоріднених або споріднених мов.

Ефективними для даного дослідження видаються такі об'єкти

зіставлення, як *словотворчий тип* та *словотворча модель*.

Словотворчий тип (схема побудови слів певної частини мови, яка характеризується спільністю частиномовної належності твірних основ, форманта і словотворчого значення) і *словотворча модель* (схема творення слів у межах того самого словотворчого типу, яка не впливає на їхню словотворчу семантику, але відрізняється морфонологічними ознаками). “Словотворчий тип виступає як сукупність словотворчих пар. У словотворчий тип об'єднуються словотворчі пари з однаковим формантом, який виражає однокореневі словотворчі значення: *співати* : *поспівати* = *грати* : *пограти*. Найважливіші властивості словотворчого типу: повторюваність, відтворюваність словотворчого значення і форманта, що виражає це значення”. [76, с. 303].

У характеристиці словотворчої моделі особливого значення набуває така властивість мовних одиниць, як продуктивність, іншими словами – словотворча активність, під якою розуміють здатність того чи іншого утворення, наприклад, словотворчого елемента, продукувати нові слова. У словотворі поняття продуктивності поширюється, крім моделей, і на афікси основи, тобто словотворчі елементи, і на способи словотвору. У дисертаційній праці передусім варто зіставити продуктивні, малопродуктивні й непродуктивні моделі словотворення в корейській, англійській і російській мовах як такі, що дають наочні цікаві висновки (див. Розділ 2.).

Словотворча структура слова описується за допомогою моделей, тобто формул, що відображають принцип поєднання основи з іншими компонентами. Така формула, залишаючись незмінною, здатна наповнюватися різним лексичним матеріалом. Наприклад, словотворча модель $V + -er$ є спільною для цілого ряду слів з одним і тим же значенням "діяч" (*writer, teacher, speaker, etc.*) і утворюється за допомогою дієслівної ($V - verb$) основи. Словотворча модель $N + -ous$ регулярна для утворення прикметників, також об'єднаних загальним значенням “носій якої-небудь

якості” (*courageous, monstrous, dangerous, etc.*).

Моделі не створюються штучно, а виділяються з великого масиву прикладів. Залежно від цілей дослідження виділяються моделі загальні та окремі. Так, модель “основа + афікс > похідне слово” є загальною, оскільки компоненти, що входять до неї не потребують уточнення. Моделі ж на зразок N + -ous або V + -er, як і багато інших, називаються індивідуальними, тому що відображають окремі випадки більш загальної ситуації. Окремі моделі можуть групуватися за типами основ (іменні, дієслівні та ін.), за видами афіксів, за семантикою основ або афіксів та ін. Моделі також можуть бути продуктивними і непродуктивними. Продуктивні моделі – це моделі, за якими регулярно утворюються нові слова. Наведений вище приклад схеми утворення слів V + -er є моделлю продуктивною, що легко підтверджується наявністю нових слів, утворених за нею (*hacker, codger*); непродуктивні моделі описують вже існуючі в мові слова, але за ними вже не утворюються нові слова. Модель N + -ous належить саме до такого типу, зокрема словник нових слів Девіда Барнхарта не містить жодного утворення з суфіксом -ous.

Як висновок, зауважимо, що при зіставленні різносистемних мов ефективним об’єктом аналізу буде саме словотворча модель, зокрема ступінь її продуктивності у кожній конкретній мові. Це дасть можливість визначити також ступінь продуктивності афіксальних засобів як необхідних компонентів словотворчих моделей.

1.4. Методика зіставлення словотворчих афіксів у різносистемних мовах

До зіставлення різносистемних мов лінгвістичні школи [181] підходили залежно від загальнотеоретичних позицій щодо розуміння принципових розбіжностей між генетичним спорідненням (покладеним в основу порівняльно-історичного мовознавства) [49] і типологічною близькістю мов [103], на яку спирається зіставно-типологічний метод [186]. Сфери їхнього

застосування Р. О. Якобсон розмежовував так: "Генетичний метод має справу зі спорідненням, ареальний – із суміжною спорідненістю мов, а типологічний – з ізоморфізмом. На відміну від споріднення і суміжної спорідненості, ізоморфізм не пов'язаний обов'язково ні з фактором часу, ні з фактором простору. Ізоморфізм може поєднувати різні стани однієї мови або два стани (як одночасних, так і віддалених у часі) двох різних мов, причому як мов, розташованих по сусідству, так і мов різних за походженням" [174, с. 102]. При цьому вчений вносить уточнення, що "...основна сфера встановлення генетичної спорідненості – це план вираження мови, представлений різними рівнями її звукового аспекту від конкретного поверхнево-фонетичного до досить абстрактного рівня репрезентації, традиційно іменованого морфологією" [174].

З проблемою різного ступеня мовної (генетичної) спорідненості пов'язане питання про методи, застосовувані для встановлення часу розпаду передбачуваної прамови у віддаленому минулому. Метод глотохронології, уперше сформульований М. Сводешем ще 1963 року, на думку лінгвістів [131], не може розглядатися як цілком достовірний, адже сумнівно, що може бути доведена відносна стабільність суттєвих мовних змін.

Різні точки зору лінгвістів на типологію, на думку В. Скалічки [135], а в зв'язку з цим і дещо відмінні результати аналізованого матеріалу типологів сприяли новим підходам до методики проведення зіставних досліджень, зокрема застосуванню семантичного принципу при зіставленні. Як відзначає М. П. Кочерган, необхідність семантичного принципу в контрастивних дослідженнях є очевидною [77, с. 24]. "Повний контрастивний аналіз лексико-семантичних систем мов повинен включати зіставлення на всіх її рівнях (від значень – до лексико-семантичних полів), причому аналіз повинен ґрунтуватися на **принципі системності**, відповідно до якого слід брати до уваги всі зв'язки й відношення між одиницями кожної зіставляваної мови: 1) *парадигматичні* (внутрішньослівні, синонімічні, антонімічні, гіперо-

гіпонімічні й міжпольові), 2) *синтагматичні*, які уточнюють й об'єктивізують результати парадигматичного вивчення, та 3) *епідигматичні*, які не лише уточнюють перші два аспекти, а й сприяють з'ясуванню ономасіологічного й прагматичного рівнів (це передусім внутрішня форма слова як мотивуюча ознака, яка по-різному представлена в семантиці слова)” [72, с. 3].

Виходячи з принципу системності, зазначає М. П. Кочерган, роль еталона зіставлення повинна виконувати інтернаціональна за своєю суттю когнітивна система – сукупність знань про дійсність, однаковою мірою незалежна від зіставляваних мов. Але оскільки така система в термінах семантики ще до кінця не описана [73, с. 4], то її частково компенсує **семантичний принцип**. “Опора на семантику дає змогу розкрити максимально широку сукупність системно зумовлених структурних характеристик мови, що в свою чергу дозволяє розкрити взаємовідношення між мовою і мисленням” [73].

Цілком погоджуємось із М. П. Кочерганом, що і цей принцип не може вважатися до кінця вичерпним, адже в мовознавчій науці “відсутні повні семантичні словники, які б фіксували всі наявні в мовах значення. Брак таких словників призводить до суб'єктивізму в дослідженнях. Ідеальним варіантом був би універсальний семантичний словник. А поки що дослідникам залишається відштовхуватися від значень слів однієї з зіставляваних мов, причому для цього використовуються дані тлумачних словників, які не бездоганні в плані стратифікації значень (непоодинокі випадки, коли слова з ідентичною семантикою в словниках зіставляваних мов мають неадекватну кількісну та якісну характеристику, і навпаки)” [72, с. 6].

Наступний **принцип** – це врахування **національно-культурного компонента** зіставляваних мовних систем. У семантичній структурі, з одного боку, міститься “мала семантика”, а з іншого, – “сума додаткових

співзначень та емоційних уявлень – “велика семантика”, які відображають “внутрішнє життя слова” і в сукупності своїх складників утворюють “ідіосемантику”, максимально наближену до внутрішньої форми слова” [144]. Уже сама внутрішня форма номінативних одиниць відбиває національний спосіб об'єктивації результатів пізнавальної діяльності, національну ментальність.

Останнім часом наголошується на ефективності **міжмовного зіставлення слів за внутрішньою формою** [16], яке передбачає “встановлення спільного й відмінного на рівні взаємозв'язку зовнішньої та внутрішньої форми з лексичним наповненням порівнюваних слів” [93]. Внутрішня форма слова – унікальний семантичний і формальний феномен, який здавна привертає увагу не тільки мовознавців, а й психологів, логіків, філософів. Із зацікавлення до першослова власне й розпочинається історія мовознавства як наукової галузі.

Ознака міжмовних відмінностей у внутрішній формі слів, на перший погляд, виходить за межі контрастивістики. Проте своєрідність внутрішньої форми слів і полягає в тому, зазначає О. В. Тищенко [153], що вона є постійним індикатором історичної пам'яті, нагадуючи нам про минуле народу, про те, як і чому думки, особливості світобачення втілювалися у ті чи інші слова.

Загальнотеоретична й лінгвофілософська категоріальність внутрішньої форми слова впливає і з того, що саме ця ознака стала фокусом лінгвістичних концепцій В. фон Гумбольдта й О. О. Потебні. До речі, саме в працях цих класиків мовознавчої науки вперше представлено зразки міжмовного аналізу внутрішньої форми у культурологічному аспекті. Так, О. О. Потебня розглядав внутрішню форму слова як творчу даність національної свідомості. Розвиваючи ідеї В. фон Гумбольдта [див. 38], він зазначав: "Внутрішня форма слова є співвідношенням змісту думки до свідомості; вона показує, як уявляється людині його власна думка"

[119, с. 83]. Для О. О. Потебні внутрішня форма слова не просто мотивуюча ознака, а динамічне явище, тобто те, що лежить в основі схожості нового і старого поняття та дозволяє одночасно сприймати все, що стоїть за законами асоціацій, створюючи відповідний образ на базі мовної мотивації.

Отже, внутрішня форма, виступаючи як основа мотивованості, виконує функцію з'єднувального ланцюжка між змістовою й формальною сторонами мовного знака [128]. Вона стає своєрідним ключем, що допомагає відкрити когнітивні й духовні особливості національних мовних картин світу, якщо береться за параметр міжмовного зіставлення. Очевидним є й те, що внутрішня форма, як правило, не помічається мовцем, якщо спеціально не звертати на це увагу [144] .

В. М. Русанівський виділив чотири явища, виявлені внаслідок зіставлення слів за внутрішньою формою: 1) спільність внутрішньої та зовнішньої форми при різному матеріальному (звуковому) вираженні; 2) відмінність як зовнішньої, так і внутрішньої форми слів з однаковим значенням; 3) відмінність внутрішньої форми у слів з однаковою зовнішньою формою; 4) спільність внутрішньої форми у слів з відмінною зовнішньою формою. Слова останньої (четвертої) групи є найбільш поширеними в плані типології зіставлення. Цілком зрозуміло, що більше спільного за ознакою первинної мотивації варто очікувати в споріднених мовах. А тому дуже часто однакова мотивація порівнюваних слів є наслідком звичайного калькування: пор. укр. *гуртожиток* – рос. *общежитие*.

Генетично і структурно віддалені мови також виявляють цілі групи лексичних відповідників, що містять спільні ознаки внутрішньої форми. Тут є не тільки цілком зрозумілі паралелі, але й слова, внутрішня форма яких відбиває спільні для різних націй гносеологічно значущі ознаки [70, с. 537–546].

Національно-культурний компонент та внутрішня форма слова тісно

пов'язані з національними асоціаціями, які для кожної мови є неповторними, однак ніколи не фіксуються в тлумачних та перекладних словниках. Це передусім: 1) асоціації, зумовлені внутрішньомовними чинниками (внутрішня форма слова, вплив переносних значень, словотвірні парадигми, звукові зближення тощо) та 2) асоціації, зумовлені національно-культурним контекстом у найширшому розумінні. Хоча ці асоціації належать до периферії семантичної структури значення слова, але дуже важливі для міжкультурного спілкування.

У сучасній зіставній семантиці дедалі більшого поширення набуває **соціо-семіотичний підхід**, завдання якого – вивчення лексичної семантики мов у зв'язку з пізнавальною діяльністю носіїв цих мов, когнітивними процесами, поняттями, у яких зафіксована певна картина світу, для того, щоб подолати межі, які відділяють одну від одної спільноти людей із різними культурами. Саме це пояснює той факт, що на сьогодні все більше активізується зіставлення різноструктурних мов, передусім слов'янських і європейських, їх внутрішніх закономірностей та розвитку. Водночас розширення культурних, політичних, економічних та інших зв'язків з народами Далекого Сходу зумовлює глибоке знання мовно-культурних фондів і цих країн [61, 59, 60, 108, 82 та ін.].

Окреслені принципи (системності та мотивованості (внутрішня форма як основа мотивованості)) сприяли вибору релевантних методів зіставлення афіксальних засобів словотворення у різносистемних мовах.

Так, застосовуючи системно зіставно-типологічний метод, у дослідженні буде встановлено особливості корейських, російських і англійських похідних і твірних основ, на базі яких виведено типи мотивованого афіксального словотворення у зіставляваних мовах. За допомогою методики словникових дефініцій буде описано значення основ первинних та похідних одиниць корейської, російської та англійської мов; методика компонентного аналізу сприятиме визначенню мінімальних

спільних та відмінних сем у семантичній структурі похідних слів досліджуваних мов; валентного аналізу – виявленню продуктивних способів словотворчої сполучуваності афіксів із різними частинами мови в корейській, російській і англійській мовах; словотворчий аналіз буде залучено для характеристики основ і конкретних афіксів, що відповідають релевантним словотворчим типам афіксації, кількісно-якісний аналіз дасть змогу узагальнити кількісні дані щодо значень афіксальних засобів у зіставляваних мовах. Ці методи становлять комплексну методику аналізу афіксації в корейській, російській та англійській мовах, яка здійснюватиметься в три етапи. На *першому етапі* зі словників було виписано лексеми з високопродуктивними, малопродуктивними та непродуктивними афіксами у кожній із зіставлявальних мов. На *другому етапі* за допомогою валентного аналізу було виявлено продуктивні способи словотворчої сполучуваності афіксів із різними частинами мови в корейській, російській і англійській мовах. *Третій етап* спрямовуватиметься на характеристику основ і конкретних афіксів, релевантних словотворчим типам афіксації у зіставляваних мовах.

Висновки до розділу 1

Характерною особливістю словотворчих процесів у межах лексико-граматичних систем фузійних і аглютинативних мов є те, що вони здатні до самоорганізації, саморозвитку й самовдосконалення. Це можливо завдяки тому, що в кожній мові незалежно від її типологічної належності відбуваються семантичні й структурні перебудови слів, які сприяють розвитку і збагаченню її системи.

Серед фузійних мов є як синтетичні флективні (російська), так і аналітичні (англійська). Корейська мова належить до аглютинативних.

Зіставлення словотвірної структури слова у флективних (синтетичних, аналітичних) й аглютинативних мовах засвідчило такі відмінності:

- для слова у флективних синтетичних мовах властиве 1) семантичне й формальне злиття структурних компонентів (граматична багатозначність афіксів, асимілятивна їх взаємодія), 2) бінарність й асиметрія семантичної структури слова: основа слова виступає носієм речових, більш конкретних, а також постійних лексико-граматичних значень, тим часом як закінчення виражають здебільшого синтаксичні значення;

- для флективних аналітичних мов характерна переважна більшість незмінних слів; основна форма слова (семантично сприймана як вихідна, наприклад, однина іменника, на відміну від множини) не має закінчення. Допоміжне дієслово в складі аналітичної форми також не має зовнішніх ознак, що відрізняють його від дієслова повнозначного;

- для аглютинативних мов характерні слова, що складаються з кореня й одного або декількох суфіксів. При цьому жоден із цих суфіксів не обов'язковий: майже всі корені є вільними формами. Отже, слово в аглютинативних мовах характеризується: 1) семантичною самостійністю і формальною визначеністю афіксів (у тому числі їх самостійністю й окремістю в мовній свідомості носіїв мови), 2) свободою структури слова при значному навантаженні словоформи окремими граматичними, зокрема й синтаксичними, значеннями, 3) сингармонізмом (однаковим вокалічним оформленням) слова, що є необхідним як з'єднувальний засіб.

Найважливішими класифікаціями морфем є *змістова, позиційна, функціональна та генетична*.

Змістова класифікація побудована на диференціації морфем на корені й афікси. Позиційне розташування афіксів щодо кореня дає можливість розглядати їх як префікси, інфікси й суфікси (або постфікси), циркумфікси, трансфікси, закінчення або флексії. Функціональна класифікація морфем ґрунтується на розподілі останніх за участь у будові словоформи. За цим критерієм афіксальні морфемі поділяються на словотворчі й словозмінні (дериваційні й реляційні). Істотна відмінність синтетичних мов від

аналітичних і аглютинативних полягає в тому, що вони мають елемент – флексію – морфему, в якій зосереджена граматична інформація. Це припускає, що префікси й суфікси в синтетичних мовах є дериваційними елементами й належать до обов'язкових. В аналітичних мовах засвідчено тенденцію до окремого (аналітичного) вираження лексичних і граматичних значень: лексичне значення виражається повнозначними словами, а граматичне – службовими. В аглютинативних мовах, зокрема в корейській, слово починається з кореня і залежно від положення слова вся граматична інформація передається обов'язковими афіксами – суфіксами і префіксами.

Генетична класифікація морфем дозволила визначити характер виникнення афіксальних морфем: споконвічних та запозичених.

Ефективним об'єктом зіставлення у словотворі є словотворча модель, яка тісно пов'язана з таким поняттям, як продуктивність, під якою розуміють здатність словотворчого елемента утворювати нові слова. У словотворі поняття продуктивності поширюється, крім моделей, і на афікси – словотворчі елементи, і на способи словотворення.

У дисертаційній роботі механізми афіксального словотворення розглядаються крізь призму теорії номінації у таких аспектах: 1) відносному – як формальний та семантичний зв'язок між словами-знаками і 2) абсолютному – як зв'язок між знаками та їхніми позначуваними. Відповідно до першого аспекту, словотворча мотивація – це відношення між двома спільнокореневими словами, значення одного з яких визначається через значення іншого. В акті словотворення одні одиниці є джерелами мотивації (мотивуючі слова), а інші – мотивованими.

Застосовуючи системно зіставно-типологічний метод, у дослідженні буде встановлено особливості корейських, російських і англійських похідних і твірних основ, на базі яких виведено типи мотивованого афіксального словотворення у зіставляваних мовах.

РОЗДІЛ 2

ТИПИ МОДЕЛЕЙ АФІКСАЛЬНОГО СЛОВОТВОРЕННЯ В КОРЕЙСЬКІЙ, РОСІЙСЬКІЙ І АНГЛІЙСЬКІЙ МОВАХ

2.1. Дериваційні процеси в корейському афіксальному словотворенні

Вивчення систем і підсистем різних мов у зіставно-типологічному плані дозволяє виявити не тільки індивідуальні особливості з-поміж подібностей і розбіжностей, але й встановити закономірності загального характеру. Щодо вивчення лексико-словотвірних та граматичних особливостей корейської мови, то тут можна назвати праці таких сходознавців, як Мун Хе Ун, Л. Нікольський, Л. Скалозуб, І. Скорбатьок, 임호빈 (Ім Хо Бін), 흥경표 (Хин Гьон Пьо), 장숙인 (Джанг Сук Ін). Дуже цікавими і такими, що допомагають з'ясувати певні явища в корейській мові, є праці з алтайської мови [71, 87, 121, 166, 210, 214 та ін].

Лексико-словотворчі особливості корейської мови. Сучасна корейська мова становить сукупність 6 діалектів, які характеризуються фонетичними, лексичними та граматичними особливостями. Утім, мова Південної Кореї ґрунтується на центральному сеульському діалекті, тоді як у Північній Кореї в основу літературної мови покладено пхеньянський діалект.

Щодо походження корейської мови, то на сьогодні це питання дискусійне і остаточно не розв'язане. Деякі лінгвісти [39] схильні вважати, що корейська мова споріднена з алтайськими мовами, інші ж дослідники відносять корейську мову до полінезійських або угро-фінських мов [106]. Щоб якось наблизитися до коректного тлумачення цього питання, варто звернутися передусім до словникового складу корейської мови.

Корейська лексика поділяється на споконвічну корейську, запозичену з

китайської мови, та іншомовну [166]. Проте, враховуючи досить відокремлене місце розташування Кореї, з давніх віків корейці майже не контактували з іншими народами й найближчими сусідами були пращури сучасних китайців, що населяли Маньчжурію [див. про це докладніше: 141].

Китай завжди вважався великою імперією і саме звідти, за спостереженнями Г. Кім [60], приходили до Кореї релігійні вчення, наукові відкриття. Китайська ієрогліфічна писемність виникла в стародавні часи, а тому не дивно, що китайська мова потрапила на Корейський півострів.

Споконвічна корейська мова, як зазначає Ю. Мазур [87], існувала, але вона була переважно мовою простолюдинів і вживалася в побуті. Корейська ж аристократія досконало знала китайську мову, а ієрогліфи застосовували не тільки як ідеографічні знаки, але й як силабічні (тобто використовували один ієрогліф на позначення одного корейського складу), причому вибір та вживання ієрогліфів як силабічних знаків мали спочатку спорадичний характер, які були систематизовані значно пізніше.

Таким чином, можна говорити про те, що на базі ієрогліфічної писемності було створено пристосовані до корейської мови системи запису. Ці системи використовували діячі корейської культури для написання своїх самобутніх історичних та літературних праць як до появи алфавіту, так і після його створення. Лише 1443 року за власної ініціативи імператора Седжона було розроблено корейську абетку “хунмін-джонгим”, а 1446 року підписано Указ про впровадження корейської писемності.

У текстах, написаних новим алфавітом, пише Ю. Мазур [87], був поділ на слова. Це, на думку дослідника, стало значним досягненням, порівняно з текстами, які були записані китайськими ієрогліфами, де поділ на слова не використовується аж досі, що надзвичайно ускладнює визначення словникового складу мови. Фонетичний алфавіт спершу складався з 28 літер, графічні форми яких, на відміну від китайських ієрогліфів, були дуже простими. Впродовж 500 років від початку вживання і до нашого часу

алфавіт зазнав деяких змін і навіть його назва змінювалася кілька разів. Сьогодні корейська абетка називається “хангиль”.

Визначити споконвічну корейську лексику, зазначає Д. Переверзев, [113, с. 139–140], дуже важко, оскільки впродовж багатьох віків активно засвоювалися китайські слова, чимало з яких набули корейських ознак. Більшість китайських слів втратила своє первинне значення і форму та вже стала кореїзованою лексикою [217]. Якщо раніше китайська лексика переважно вживалася як літературна й офіційно-ділова, то нині цей розподіл не витримується [212, 213].

У другій половині ХХ століття внаслідок інтервенції військ США у південну частину Кореї й постійного впливу Америки на політичну, економічну та дипломатичну діяльність Південної Кореї, значна кількість слів з американського варіанта англійської мови поповнила словниковий склад корейської мови (цей процес на сучасному етапі розвитку корейської мови ще більш активізувався). Деякі мовознавці вважають це великою проблемою не лише в лінгвістичному плані, а й у культурному.

Ще однією складністю в корейській мові, на думку С. Яхонтова [187], є незакріплена, нестійка будова структури слова. Це стосується, передусім, запозичень із китайської мови: склади можуть мінятися місцями, зберігаючи або змінюючи лексичне значення. У процесі приєднання до одного ієрогліфа інших утворюються дещо різні поняття, хоча й мають спільні ознаки, або можуть вживатися як синоніми чи антоніми [220].

Отже, основними джерелами поповнення лексичного складу корейської мови є: 1) морфемна деривація, 2) семантична деривація, 3) творення невірних сполучень та 4) запозичення. Об’єктом нашої уваги є морфемна деривація, тобто афіксальне словотворення.

2.1.1. Афіксальні дериваційні засоби корейської мови. Нагадаємо, що під терміном *афіксація* ми розуміємо морфологічний спосіб

творення слів за допомогою афіксів. Причому поняття афіксів у корейській мові не має однозначного тлумачення, навколо якого точаться й досі жваві дискусії.

Як було уже зазначено, словотворчі та формотворчі засоби корейської мови надзвичайно самостійні порівняно із фузійними мовами [87]. Ці засоби лише приєднуються до коренів та інших морфологічних елементів, але не зливаються з ними. Здебільшого такі форманти однозначні, стандартні, самостійні. Унаслідок цього вони входять до словникового складу мови разом із самостійними та службовими частинами мови [87, с. 46].

Ще однією специфічною рисою корейського словотворення є те, що в ньому *словотворчими виступають тільки префікси*. Суфікси можуть бути як словотворчими, так і формотворчими (суфікси минулого й майбутнього часу, гонорифічні суфікси у предикативів, суфікси множинності та інклюзивної збірності в іменників) [218].

Словотворчі суфікси в корейській мові поділяються на такі розряди:

- 1) суфікси, які змінюють частиномовну належність слова;
- 2) суфікси, що лише вносять додаткове значення в семантичну структуру слова;
- 3) існує й суфікс-слово, що має форму слова. Від суфікса він відрізняється тим, що сам розкладається на частини, мінімум на корінь і закінчення. Від слова ж він відрізняється відсутністю самостійного наголосу й абсолютною невіддільністю від того кореня, до якого приєднується.

Префікси корейської мови також виконують словотворчу функцію. Жодна частина мови після приєднання префікса не перетворюється на іншу: ім'я і після приєднання префікса залишається іменем, дієслово – дієсловом і т. ін. За походженням префікси як споконвічно корейські морфеми так і китайського походження, а деякі префікси китайського походження виконують лише функцію словозміни. Більшість питомих корейських префіксів непродуктивні [215].

Деякі дослідники корейської мови розглядають споконвічні корейські префікси як самостійні слова, уживані лише в атрибутивній функції. Не поділяючи цієї точки зору, можна лише відзначити, що досить обмежене число слів дійсно може вживатися як атрибутиви. Проте ці слова не становлять окремої частини мови, хоча деякі префікси етимологічно є самостійними словами [211].

Третя особливість корейського словотворення – *наявність специфічних морфологічних елементів, які не вживаються як самостійні слова*. Їх значення є категоріально-класифікуючим [219]. Це квазісуфікси (постпозитивний елемент, що приєднується до базової основи або до кореневої основи іншомовного походження й утворює похідне квазісуфіксальне слово) і квазіпрефікси (аналогічний препозитивний елемент). Як зазначає Ю. М. Мазур, на відміну від споконвічних корейських суфіксів і префіксів, квазісуфікси й квазіпрефікси певною мірою мають реально-речове значення, тому вони неоднорідні [87, с. 88].

Отже, специфіка словотворення в корейській мові полягає в тому, що воно не має афіксів у традиційному розумінні, оскільки в цьому разі афікси є самостійними словами. *Таке словотворення називається мотивованим* [87].

Корейське афіксальне мотивоване словотворення представлене п'ятьма моделями: 2 суфіксальними, 1 префіксальною, 1 квазісуфіксальною, 1 квазіпрефіксальною.

1. Суфіксальна модель слів однієї з частин мови, мотивованих тією самою частиною мови, яка віддзеркалює словотворення іменників (іменники, мотивовані іменниками): 미술가 – художник, скульптор; 관람객 – глядач, відвідувач; 옥심꾸러기 – скнара; та дієслів (дієслова, мотивовані іншими дієсловами): 열리다 – бути відкритим; 닫히다 – бути закритим.

2. Суфіксальна модель слів однієї з частин мови, мотивованих іншою частиною мови, яка властива для словотворення іменників та дієслів, причому іменники можуть мотивуватися дієсловами: 놀림 – подив,

здивування; 듣기 – аудіювання; 웃음 – посмішка; прикметниками, зображувальними словами: 길이 – довжина, 높이 – широчінь.

3. Префіксальна модель слів однієї з частин мови, мотивованих тією самою частиною мови, за якою утворюються передусім іменники: 옛날– стародавній; 늦잠– довго спати, проспати; 날고기 – сире м'ясо; 무량– безмежність, безмірність та дієслова: 불편하다 – незручний.

4. Квазісуфіксальна модель слів, утворених за допомогою квазісуфіксів – постпозитивних елементів, що приєднуються до основи та утворюють похідні слова з категоріально-класифікуючим значенням: 교통비– транспортні витрати; 한복 – національне корейське вбрання; 음룩수 – неалкогольні напої; 시민 – житель міста; 월말 – кінець місяця.

5. Квазіпрефіксальна модель слів, утворених за допомогою квазіпрефіксів –препозитивних елементів, що приєднуються до базової основи слів іншомовного походження та утворюють похідні слова з категоріально-класифікуючим значенням: 양녀 – прийомна дочка, 선금 – аванс, 강대국 – велика, сильна держава, 생고생 – марні страждання. Квазіпрефікси, на відміну від префіксів, мають ханмунне (китайське) походження та реально-речове значення, але це значення є категоріально-класифікуючим, що і зближує їх з афіксами.

2.1.1.1. Суфіксальне мотивоване словотворення. На сьогодні найбільш вивченим залишається суфіксальне словотворення іменних частин мови [26, 35, 53, 56, 65, 118 та ін]. У працях названих науковців досліджуються значення афіксів у напрямку "від афікса" до загальної семантики й недооцінюються фактичні засади номінації, що ґрунтуються, поряд з іншими чинниками, на категоріальній семантиці твірних основ певних лексико-граматичних класів слів. Спробуємо заповнити цю прогалину дослідженням словотвірних моделей у корейській мові.

Частина мови, мотивована тією самою частиною мови. Ця модель віддзеркалює словотворення іменників та дієслів.

Іменники, мотивовані іменниками, мають такі продуктивні суфікси [87, с. 179–184]:

- ㄱ - *-чил-* позначає виконувану дію: а) за допомогою предмета, який названий мотивуючим словом; б) заняття за назвою професії, що позначена мотивуючим словом; в) учинки та дії, які мають негативний характер;

- ㄱ - *-кун-* (після несонорних приголосних) / - ㄱ - *-ккун-* (після голосних і сонорних): а) стилістично нейтрально позначає особу за родом занять, пов'язаних із предметом, названим мотивуючим словом; б) те саме, але з експресивною пейоративною оцінкою;

- ㄱ - *-чені-* називає осіб за профілюючою ознакою: а) за характерним заняттям, знаряддям праці тощо; б) те саме, але з пейоративною оцінкою;

- ㄱ - *-ним-* уживається: а) для вираження ввічливого, шанобливого ставлення до співрозмовника або третьої особи; б) при звертанні в значенні займенника 2-ї особи однини; в) для вираження відтінку шанобливості щодо уособлених предметів, тварин, явищ природи.

У цьому разі у функції елементів, що мотивуються іменником, виступають:

- 1) прості споконвічно корейські слова,
- 2) слова ханмунного шару,
- 3) усічені основи споконвічно корейських іменників, що закінчуються на ㄱ - л, ㅇ - і, ㄹ - лі, ㄴ - ні, ㄷ - чі та ін.;
- 4) споконвічно зв'язані корейські основи [87, с. 182].

Отже, суфікси, що утворюють той чи інший клас усередині однієї й тієї ж частини мови, здебільшого є іменними, а саме такими, що утворюють іменник від іменника. Частина з них – суфікси зі значенням особи. Розглянемо це на прикладах.

Суфікси, що мають значення “професія”, “діяльність”, “особа (людина)”: -가-, -객-, -공-, -관-.

1. Суфікс 가 має значення “представник професії”, “діяч у сфері”, “особа, що постійно володіє предметом, або якістю”, наприклад: 건축가 – *архітектор*.

Слово 건축가 похідне і складається із словотворчого суфікса 가 й основи 건축 – “будівництво, спорудження, забудова”.

법률가 – *юрист*.

Слово 법률가 похідне і складається із словотворчого суфікса 가 й основи 법 – “закон, право, правосуддя, спосіб, метод”.

미술가 – *художник, скульптор*.

Слово 미술가 похідне і складається із словотворчого суфікса 가 й основи 미술 – “образотворче мистецтво, мистецтво”.

전문가 – *спеціаліст*.

Слово 전문가 похідним і складається із словотворчого суфікса 가 й основи 전문 – “спеціальність”.

활동가 – *діяч*.

Слово 활동가 похідне і складається із словотворчого суфікса 가 й основи 활동 – “діяльність”.

장서가 – *книголюб, збирач книг*.

Слово 장서가 похідне і складається із словотворчого суфікса 가 й основи 장서 – “книжний фонд, колекція книг, книгосховище”.

평론가 – *критик, рецензент, оглядач*.

Слово 평론가 похідне і складається із словотворчого суфікса 가 й основи 평론 – “критика, критичний відгук, рецензія”.

2. Суфікс 객 має значення “гість”, наприклад: 관광객 – *турист*.

Слово 관광객 похідне і складається із словотворчого суфікса 객 й основи 관광 – “туризм”.

방문객 – *візитер*.

Слово 방문객 похідне і складається із словотворчого суфікса 객 й основи 방문 – “візит, відвідування”.

관람객 – *глядач, відвідувач*.

Слово 관람객 похідне і складається із словотворчого суфікса 객 й основи 관람 – “перегляд, огляд”.

투숙객 – *гість, що мешкає в готелі*.

Слово 투숙객 похідне і складається із словотворчого суфікса 객 й основи 투숙 – “заселення”.

유람객 – *екскурсант*.

Слово 유람객 похідне і складається із словотворчого суфікса 객 й основи 유람 – “екскурсія”.

풍류객 – *меломан*.

Слово 풍류객 похідне і складається із словотворчого суфікса 객 й основи 풍류 – “елегантність, смак, вишуканість”.

3. Суфікс 공 має значення “робочий”, наприклад: 전기공 – *електрик*.

Слово 전기공 похідне і складається із словотворчого суфікса 공 й основи 전기 – “електрика, електроенергія, електролампа”.

제강공 – *сталевар*.

Слово 제강공 є похідним і складається зі словотворчого суфікса 공 та основи 제강 – “сталеварний; виробництво сталі”.

도장공 – *маляр*.

Слово 도장공 похідне і складається із словотворчого суфікса 공 й основи 도장 – “пофарбування, фарбування, забарвлення”.

식자공 – *складальник*.

Слово 식자공 похідне і складається із словотворчого суфікса 공 й основи 식자 – “набирання”.

인쇄공 – *друкар, поліграфіст*.

Слово 인쇄공 похідне і складається із словотворчого суфікса 공 й основи 인쇄 – “друк”.

용접공 – *зварник*.

Слово 용접공 похідне і складається із словотворчого суфікса 공 й основи 용접 – “зварювання, зварення”.

잠수공 – *водолаз, підводник*.

Слово 잠수공 похідне і складається із словотворчого суфікса 공 й основи 잠수 – “занурення у воду, пірнання”.

4. Суфікс 관 має значення “урядовець”, “службовець”, “чиновник”,
наприклад: 비서관 – *секретар*.

Слово 비서관 похідне і складається із словотворчого суфікса 관 й основи 비서 – “секретар”.

법관 – *судовий чиновник*.

Слово 법관 похідне і складається із словотворчого суфікса 관 й основи 법 – “закон, право, правосуддя, спосіб, метод”.

재판관 – *суддя*.

Слово 재판관 похідне і складається із словотворчого суфікса 관 й основи 재판 – “суд, судовий розгляд”.

재무관 – *скарбник*.

Слово 재무관 похідне і складається із словотворчого суфікса 관 й основи 재무 – “фінансові справи”.

소방관 – *пожежник*.

Слово 소방관 похідне і складається із словотворчого суфікса 관 й основи 소방 – “попередження та гасіння пожежі”.

보좌관 – помічник.

Слово 보좌관 похідне і складається із словотворчого суфікса 관 й основи 보좌 – “допомагати, асистувати”.

사령관 – командуючий.

Слово 사령관 похідне і складається із словотворчого суфікса 관 й основи 사령 – “командуючий”.

5. Суфікс 꾼 має значення “діяч”, наприклад: 나무꾼 – лісоруб.

Слово 나무꾼 похідне і складається із словотворчого суфікса 꾼 й основи 나무 – “дерево, ліс”.

술꾼 – алкоголік, п'яниця.

Слово 술꾼 похідне і складається із словотворчого суфікса 꾼 й основи 술 – “вино, горілка, алкогольні напої”.

일꾼 – робітник.

Слово 일꾼 похідне і складається із словотворчого суфікса 꾼 й основи 일 – “робота, справа”.

장사꾼 – комерсант, торгівець.

Слово 장사꾼 похідне і складається із словотворчого суфікса 꾼 й основи 장사 – “торгівля, торгівець”.

짐꾼 – носильник.

Слово 짐꾼 похідне і складається із словотворчого суфікса 꾼 й основи 짐 – “багаж, вантаж”.

파수꾼 – сторож, охоронець, охорона.

Слово 파수꾼 похідне і складається із словотворчого суфікса 꾼 й основи 파수 – “стояти на варті, вартувати”.

사기꾼 – *аферист*.

Слово 사기꾼 похідне і складається із словотворчого суфікса 꾼 й основи 사기 – “обман, шахрайство, крутість”.

사냥꾼 – *мисливець*.

Слово 사냥꾼 є похідним і складається зі словотворчого суфікса 꾼 та основи 사냥 – “мисливство”.

Особливу групу утворюють так звані модально-іменні суфікси корейського походження, що вносять суб’єктивно-стилістичний відтінок у семантику слова: зневагу, відтінок просторіччя та ін. Як правило, ці суфікси утворюють іменник від іменника:

1. Суфікс 꾸러기 приєднується до імен та утворює слова із зневажливим відтінком, позначає людину, яка має шкідливі звички, наприклад: 욕심꾸러기 – *скнара*.

Слово 욕심꾸러기 похідне і складається із словотворчого суфікса 꾸러기 й основи 욕심 – “жадібність, жадоба”.

심술꾸러기 – *зздрісна людина, недобррозичливець*.

Слово 심술꾸러기 похідне і складається із словотворчого суфікса 꾸러기 й основи 심술 – “недобррозичливість, примха, норовистість”.

장난꾸러기 – *пустун, пострибун*.

Слово 장난꾸러기 похідне і складається із словотворчого суфікса 꾸러기 й основи 장난 – “витівка, вибрик, баловство, пустощі”.

잠꾸러기 – *сплюха, сонько, соня*.

Слово 잠꾸러기 похідне і складається із словотворчого суфікса 꾸러기 й основи 잠 – “сон”.

말썽꾸러기 – *буркотун*.

Слово 말썽꾸러기 похідне і складається із словотворчого суфікса 꾸러기 й основи 말썽 – “скарга, буркотіння, чвара”.

2. Суфікс *둥이* утворює іменники з пестливим значенням, наприклад:

쌍둥이 – *близнята, двійнята*.

Слово *쌍둥이* похідне і складається із словотворчого суфікса *둥이* й основи *쌍* – “пара”.

귀염둥이 – *улюбленець, любчик*.

Слово *귀염둥이* похідне і складається із словотворчого суфікса *둥이* й основи *귀염* – “любов, пестощі, чарівність”.

바람둥이 – *легковажна, пустотлива людина, вітрогон*.

Слово *바람둥이* похідне і складається із словотворчого суфікса *둥이* й основи *바람* – “вітер”.

막내둥이 – *мізинець, вишкребок (остання дитина в родині)*.

Слово *막내둥이* похідне і складається із словотворчого суфікса *둥이* й основи *막내* – “останній, молодший”.

검둥이 – *чорне собача*.

Слово *검둥이* похідне і складається із словотворчого суфікса *둥이* й складу *검* (частини слова *검다*) – “чорний”.

점둥이 – *плямисте собача*.

Слово *점둥이* похідне і складається із словотворчого суфікса *둥이* й основи *점* – “крапка, пляма”.

3. Суфікс *배* має значення “група осіб” і надає слову пейоративної оцінки, наприклад: *모리배* – *спекулянти*.

Слово *모리배* похідне і складається із словотворчого суфікса *배* й основи *모리* – “спекуляція”.

До цієї моделі також належать **дієслова, мотивовані іншими дієсловами**. Вони мають такі продуктивні суфікси [87, с. 236–243]:

– **-i-** (**- њ/-**), який застосовується для утворення дієслів, що закінчуються на приголосні **-к/-кк**, **-л/-лх**; *голосні*;

– **-кі-** (**- ґ/-**), що служить для утворення деяких каузативних (приєднуються до основ, які закінчуються на приголосний **-м** із можливим чергуванням з **-с**, **-т**, **-тх**) та пасивних дієслів (їх основи закінчуються також на **-м**, проте з іншим чергуванням **-ч**, **-чх**);

– **-лі-** (**- ґ/-**) приєднується при утворенні каузативних дієслів до основ, що закінчуються на приголосні **-л**, **-т** (остання чергується з **-л**), а також склад **-лі** в чергуванні з **-л**; у пасивних формах приголосний **-т** чергується з **-л**;

– **-хи-** (**- њ/-**) так само вживається для утворення форм каузативних дієслів (приєднуючись до основ на приголосний **-к** у чергуванні з **-лк**, а також на приголосні **-п** і **-т** – остання чергується з **-ч**) та пасивних дієслів, що закінчуються на приголосні **-к** у чергуванні з **-лк**, приголосні **-п** та **-т** – (остання чергується з **-ч**) [87, с. 240].

В окрему групу виділяються *суфікси, що утворюють тільки каузативні дієслова, мотивовані дієсловами*:

– **-у-** (**- њ/-**) – приєднується до основ на голосні та приголосний **-т**;

– **-уі-** (**- њ/-**) – пов’язаний з основами на голосні, здатний фonomорфологічно трансформувати основу;

– **-чху-** (**- њ/-**) вживається з основами, що закінчуються на **-ч**;

– **-кхі-** (**- ґ/-**)(після голосних) / **-икхі-**, **-ікхі-** (після приголосної **-л**);

– **-е-** (**- њ/-**) зустрічається винятково в дієслові “ліквідувати”.

Ще одну специфічну групу складають *інтенсивні дієслова*, у яких дія мотивованого дієслова здійснюється енергійніше, інтенсивніше, напруженіше. Такі дієслова оформлюється за допомогою суфікса **-чхі-** (**- ґ/-**), що приєднується до основ на голосні та приголосні **-л**, **-м**, **-п** із можливими чергуваннями [87, с. 242].

Частина мови, мотивована іншою частиною мови. Ця модель також дає уявлення переважно про словотворення іменників та дієслів, однак мотивуючим елементом виступає інша частина мови. Так, іменники можуть мотивуватися дієсловами, прикметниками, зображувальними словами (дескриптивами), а дієслова – прикметниками.

Іменники

Іменники, мотивовані дієсловами, мають такі продуктивні суфікси [87, с. 190–196]:

– **-м-/-им-** (- σ -/- σ -) – передає значення узагальнювальної субстанції, характерна ознака якої названа мотивуючим дієсловом, позначає абстрактну дію; такі іменники сприяють більш повному семантичному наповненню дієслова та утворенню семантичної визначеності;

– **-кі-** (- τ -) – означає дію за дієсловом, що сприяло розвитку термінів зі значенням дії, а також назв речей та предметів;

– **-ке-** (- λ -) – вживається на позначення невеликих, нескладних пристроїв, знарядь, інструментів тощо (особлива продуктивність характерна для галузі спеціальної термінології), а також для назв осіб;

– **-і-** (- σ -) – називає речі, предмети, явища; як правило, це другий компонент складних слів, що уподібнюється суфіксу.

Іменники, мотивовані прикметниками, утворюються за допомогою таких суфіксів:

– **-м-/-им-** (- σ -/- σ -) – позначає узагальнюючу субстанцію, що характеризується за ознакою мотивуючого прикметника;

– **-кі-** (- τ -) – також називає узагальнюючу субстанцію, яку позначає мотивуючий прикметник;

– **-і-** (- σ -) – утворює іменники, що мають ознаки за мотивуючим прикметником.

Іменники, мотивовані зображувальними словами.

У корейській мові наявні зображувальні слова (дескриптиви) – “клас слів, об’єднаних спільністю граматичного значення ознаки, яка відтворює наочно-образне уявлення, використанням у реченні переважно в ролі уточнення присудка, а також особливостями фоно-морфологічної структури” [87, с. 73]. Значення цих слів – наслідування немовленнєвих звуків або імітація образу дії, стану тощо. Вони не називають предметів, явищ, а лише виражають враження та відчуття, певний образ як результат безпосереднього сприйняття.

У корейській мові зображувальні слова складають три семантичні групи: 1) звуконаслідувальні слова, що умовно відтворюють звуки живої та неживої природи; 2) образні слова, які виражають образи предметів, явищ, їх ознак та властивостей, що сприймаються чуттєво; 3) образонаслідувальні слова, їх означуванним є сукупність образу та звучання [87, с. 76–77].

Цим словам, за Ю. М. Мазуром, властиві такі ознаки:

- 1) загальнограматичне значення імітаційної ознаки дії, стану тощо; у реченні виконують функцію обставини, присудка;
- 2) синтаксична автономність, тобто функціонування аналогічно односкладному вигуковому реченню;
- 3) відсутність будь-якої парадигми;
- 4) специфічність фоно-морфологічної структури (зокрема, наявність подвоєння);
- 5) здатність передавати різні відтінки ознаки завдяки чергуванню голосних та приголосних;
- 6) можливість уживання як мотивуючого слова при утворенні дієслів, прикметників, прислівників, іменників у складі специфічної словотворчої моделі [87, с. 73–77].

2.1.1.2. Префіксальне мотивоване словотворення. Як уже було відзначено вище, у корейській мові префікси є власне

словотворчими. За своїм походженням вони є як споконвічно корейськими, так і запозиченими з китайської мови морфемами. Деякі префікси китайського походження, як правило, виконують функцію словозміни.

За допомогою префіксів утворюються передусім іменники й дієслова. Ступінь продуктивності префіксальних засобів різна – від продуктивних до непродуктивних. Як у межах кожної із зазначених частин мови, так і між ними простежуються синонімічні, антонімічні та омонімічні відношення.

На основі аналізу матеріалів, наведених Ю. М. Мазуром у додатку до “Граматики корейської мови” [87, с. 73–77], можемо охарактеризувати префікси за такими параметрами: 1) ступінь продуктивності (продуктивні, що мають тенденцію до продуктивності, малопродуктивні, непродуктивні); 2) семантичне значення, покладене в основу словотворчого значення; 3) семантичні відношення в системі словотворчих засобів.

Визначений нами ступінь продуктивності словотворення іменників наведено в Таблиці 2.1:

Таблиця 2.1

Ступінь продуктивності словотворення іменників

Продуктивні	Ті, що мають тенденцію до продуктивності	Малопродуктивні	Непродуктивні
암- ам- “самка”	맞- мач- “зустрічний; спрямований один до одного”	알- ал- “кулястий, круглий”	이듬- ітим- “наступний”
옛- йєс- “старий, стародавній”	날- нал1- “сирий; незрілий”	왕- ванг- “(дуже) великий”	가랑- каранг- “дрібний”
뜻- пхус- “свіжий, новий; незрілий, неспілий; недосвідчений”	늦- нич- “пізній; довгий”	외- вє- “один; самотній; єдиний”	까막- камак- “чорний; темний”
수- су- “самець”	을- ол- “ранній”	강- канг1- “послідовний і	강- канг2- “насилно, через

Продуктивні	Ті, що мають тенденцію до продуктивності	Малопродуктивні	Непродуктивні
		інтенсивний”	силу здійснюваний; неприродний”
생 - <i>сенг1</i> - “сирий; незрілий, неспілий; неопрацьований”		잡작 - <i>капчак</i> - “несподіваний, раптовий”	가사 - <i>касі</i> - “стосовний до будинку дружини”
웃 - <i>ус</i> - “верхній”		갓 - <i>кач</i> - “шкіряний, на шкірі; хутряний, на хутрі”	맏 - <i>мат</i> - “старший”
헛 - <i>хес</i> - “що з'явився в цьому році; урожай цього року”		군 - <i>кун</i> - “непотрібний, марний, порожній”	몹 - <i>меб</i> - “неклейкий”
헛 - <i>хос</i> - “марний, порожній; несправжній”		개 - <i>ке</i> - “непоказний, негарний”	민 - <i>мін</i> - “позбавлений (чого-н.), оголений”
		개 - <i>ке2</i> - “суперечить здоровому глузду”	엄지 - <i>омчі</i> - “великий і головний”
		말 - <i>мал</i> - “великий”	엇 - <i>ос</i> - “суперечливий”
		매 - <i>ме</i> - “дикий”	매내 -, 매넛 - <i>пене</i> -, <i>пенет</i> - “зв'язаний з немовлям (дитиною)”, “призначений для немовляти (маляти)”
		몫 - <i>мус</i> - “багато, багато хто”	사 - <i>сі</i> - “що стосується будинку чоловіка”
		맨 - <i>мен1</i> - “голий; порожній; той, хто	돌 - <i>тол</i> - “дикий, дикоростучий”

Продуктивні	Ті, що мають тенденцію до продуктивності	Малопродуктивні	Непродуктивні
		нічого не має”	
		맨 - мен2- “найбільш”	들 - тул- “марний”
		날 - нал2- “сильний, різкий; жахливий”	홀 - хол- “самотній”
		은, 은달 - он-, онтал - “маленький; мініатюрний”	차, 찰 - чха-, чхав - “клейкий”
		선 - сѳн- “незрілий, недосвідчений, невмілий; новий, молодий; неповороткий, незграбний”	양 - янг- “прийомний”
		순 - сун- “невинний, чистий”	
		생 - сенг2- “безпричинний; такий, що суперечить здоровому глузду”	
		덧 - дѳт- “додатковий; другорядний”	
		통 - тхонг- “недоторканий, цілий; неопрацьований”	
		현 - хан- “той, що досяг найвищої точки; великий; найбільш”	
		향 - хас- “ той, що має підкладку (на ваті)”	

Продуктивні	Ті, що мають тенденцію до продуктивності	Малопродуктивні	Непродуктивні
		홀- хотх- “в один шар, в один ряд; легкий, літній”	
		참- чхам- “хорошої якості; дійсний, щирий, справжній”	
		off- е- “дуже молодий; найперший; дуже маленький”	
8	4	26	17

Коментуючи укладену таблицю, відзначимо, що найбільшу групу в кількісному відношенні становлять малопродуктивні префікси (26), за ними ідуть непродуктивні (17), а вже потім продуктивні (8) й ті, що виявляють тенденцію до продуктивності (4). На наш погляд, це свідчить про повільність процесів корейського словотворення (12 до 43).

Префікси дієслів складають, щодо іменників, кількісно незначну групу. За Ю. М. Мазуром, префіксальний дієслівний словотвір корейської мови представлений такими префіксами: **맞-** мач-, **내-** не-, **내리-** нері-, **빛-** ніс-, **되-** тве-, **뒤-** тві-, **дет-** дет-, **딜-** тіл-, **휘-** хві-, **짓-** чіт-. У деяких дієсловах префіксами можуть виступати такі елементи: **약-** ак-, **양-** анг-, **일-** іл-, **닛-** ніс-, **강-** канг-, **도-** до-, **막-** мак-, **비-** пі-, **сут-** сут-, **다-** та-, **다가-** така-, **디-** ті, **대-** те-, **디-** ті-, **치-** чхі-, **초-** чо- [87, с. 244]. Значення цих префіксів надзвичайно семантизоване. Спираючись на дослідження Ю. М. Мазура, наведемо найпоширеніші значення дієслівних префіксів із їх граматичною характеристикою.

Так, префікс **맞-** мач- вносить у похідне дієслово значення,

синонімічне російському “взаємно, удвох”. Таким чином, похідні з префіксом *mach-* означають, що дія, яка названа мотивуючим дієсловом, виконується одночасно агентом і контрагентом, наприклад: *맞바꾸다* – *mach-pakku-da* “обмінюватися, змінювати[ся]”.

Дієслова з префіксом *내-* *ne-* поділяються на два типи: 1) дієслова зі значенням “направити дію, що названа мотивуючим дієсловом, зсередини назовні”, наприклад: *내놓다* – *ne-nox-ta* “виставити, випустити”; 2) дієслова зі значенням “інтенсивно виконати дію, яку названо мотивуючим дієсловом”, наприклад: *내닫다* – *ne-tat-ta*, *내달리다* – *ne-talli-da* “вибігати, спрямовуватися вперед”, *내둘리다* – *ne-tulli-da* “розмахувати (руками), потрясати”.

Дієслова з префіксом *내리-* *neri-* також поділяються на два типи:

1) дієслова зі значенням “спрямувати дію, названу мотивуючим дієсловом, зверху вниз”, наприклад: *내리읽다* – *neri-ilk-ta* “читати зверху вниз”, 2) дієслова зі значенням “інтенсивно виконувати дію, названу мотивуючим дієсловом”, наприклад: *내리쉬다* – *neri-swi-ta* “зробити повний видих”, *내리깎다* – *neri-kkak-ta* “сильно знижувати (ціну); *перен.* принижувати; кривдити”.

Префікс *빗-* *pit-* вносить у дієслова значення, які означають, що дія, виражена мотивуючим дієсловом, відбувається не так, як варто було б, а всупереч чомусь, наприклад: *빗나가다* – *pit-naka-da* “1) ухилитися вбік, розійтися, разминутися; 2) суперечити, йти врозріз”, *빗보다* – *pit-po-da* “помилитися”, а також “порушити обіцянку, відступитися”, наприклад, *빗대다* – *pit-te-da* “говорити не прямо, а натяками”, *빗뚫다* – *pit-ttulx-ta* “просвердлити косо (криво)” і т.п.

Дієслова з префіксом *되-* *tve-* поділяються на два типи: 1) дієслова зі значенням “виконувати дію, названу мотивуючим дієсловом, знову,

повторно”, наприклад: *되묻다* – *твє-мут-та* “перепитувати”, *되감다* – *твє-кам-та* “знову намотувати”, *되뇌다* – *твє-нвє-та* “повторювати, вимовляти повторно”; 2) дієслова зі значенням “виконувати дію, названу мотивуючим дієсловом, як протидію”, наприклад: *되받다* – *твє-пат-та* “заперечувати, огризатися” і т.п.

Префікс *뒤-* *тві-* також двозначний. В одну групу входять дієслова, що означають інтенсивність, повноту (іноді надмірну старанність) дії, названої мотивуючим дієсловом, наприклад: *뒤흔들다* – *тві-хинтил-та* “трясти, трясти із силою”, *뒤까불다* – *тві-ккапул-та* “поводитися дуже легковажно (необачно)”. В іншу групу входять дієслова зі значенням “робити безладно, помилково, навпаки”, наприклад: *뒤엎다* – *тві-опх-та* “перевернути догори ногами”.

Префікс *덧-* *тет-* означає, що дія мотивуючого дієслова відбувається надміру чи поширюється на додатковий об'єкт, наприклад: *덧붙이다* – *тет-путхі-та*, “додавати (понад міру)”.

Префікс *덜-* *тил-* означає, що дія, яка названа мотивуючим дієсловом, відбувається інтенсивно і безладно, наприклад: *덜 두들리다* – *тил-тутилі-да* “бити”, *덜끓다* – *тил-ккилх-та* “кипіти”.

Префікс *휘-* *хві-* додає дії, названій мотивуючим дієсловом, високого ступеня інтенсивності, наприклад: *휘감다* – *хві-кам-та* “намотувати, обмотувати, укутувати”, *휘달리다* – *хві-таллі-та* “бігати, носитися”.

Наведений перелік значень дієслів не є вичерпним. На відміну від східнослов'янських афіксів, префікси в корейській мові не граматизовані.

За семантикою, покладеною в основу словотворчого значення, префікси в корейській мові поділяються на такі семантико-морфемні групи:

1) префікси, що позначають якісну ознаку: *알-* *ал-* “кулястий, круглий”; *가랑-* *каранг-* “дрібний”; *개-* *ке1-* “непоказний, негарний”; *매-* *ме2-*

“дикий”; **맨-** мен1- “голий; порожній, той, хто нічого не має”;

2) префікси відносної ознаки: **갓-** кач- “шкіряний, на шкірі; хутряний, на хутрі”; **갸-** хас- “який має підкладку (на ваті)”;

3) префікси, що позначають стать тварин: **암-** ам- “самка”; **수-** су- “самець”;

4) префікси, які слугують для утворення слів-показників високого ступеня якості: **왕-** ванг- “дуже великий”; **말-** мал- “великий”; **맨-** мен2- “найбільш; над-; най-”; **은-, 은달-** он-, онтал- “маленький; мініатюрний”; **엄자-** ѓмчі- “великий і головний”; **한-** хан- “той, що досяг найвищої точки; великий; найбільш”;

5) префікси, що показують кількість: **외-** ве- “один; самотній; єдиний”; **뽏-** мус- “багато, багато хто”;

6) префікси, на позначення послідовності: **이듬-** ітим- “наступний”; **옛-** йєт- “старий, стародавній; який стосується минулого”; **강-** канг1- “послідовний і інтенсивний”; **맏-** мат- “старший”;

7) префікси для кольоропозначення: **까맣-** камак- “чорний; темний”;

8) префікси родинних стосунків: **가사-** касі- “який стосується будинку дружини”; **사-** сі- “який стосується будинку чоловіка”; **홀-** хол- “самотній”; **양-** янг- “прийомний”;

9) префікси, що позначають присвійність: **배내-, 배냇-** пене-, пенет- “зв'язаний з немовлям (дитиною)”, “призначений для немовляти (маляти)”;

10) префікси-координатори хронотопу: **웃-** ут- “верхній”.

Словотворчим префіксам корейської мови, як і префіксам англійської й російської мов, властиві такі семантичні відношення:

– **омонімічні** (**날-** нал1- “сирий; незрілий” / **날-** нал2- “сильний, різкий; жахливий”; **강-** канг1- “послідовний і інтенсивний” / **강-** канг2- “насилно, через силу здійснюваний; неприродний”; **생-** сенг1- “сирий;

незрілий, нестиглий; неопрацьований” / 생- сенг2- “безпричинний; той, що суперечить здоровому глузду”; 개- ке1- “непоказний, негарний” / 개- ке2- “той, що суперечить здоровому глузду”; 맨- мен1- “голий; порожній, той, хто нічого не має” / 맨- мен2- “найбільш; над-; най-”);

– **синонімічні** (왕- ванг- “дуже великий”; 말- мал- “великий”; 맨- мен2- “найбільш; над-; най-”; 엄지- ѓмчі- “великий і головний”; 한- хан- “той, що досяг найвищих результатів; великий; найбільш”; 날- нал1- “сирий; незрілий” / 풋- пхут- “свіжий, новий; незрілий, неспілий; недосвідчений” / 생- сенг1- “сирий; незрілий, нестиглий; неопрацьований”).

Певна семантична невизначеність деяких словотворчих префіксів призводить до того, що їх значення перехрещуються. Це сприяє синонімічності й вираженню схожості відтінків значення. Зокрема, явище синонімії демонструють такі префікси корейської мови, які мають значення заперечення, відсутності чогось, недосяжності, ненастання, невміння, недосвідченності тощо: “무”, “미”, “부”, “불”, “비”. Розглянемо, які словоформи утворюються за допомогою цих префіксів і простежимо ланцюжок такого способу творення з властивими їм семантичними відношеннями.

1. Префікс 무 зі значенням “не є, немає”, наприклад: 무감각 – нечутливість.

Слово 무감각 похідне і складається із словотворчого префікса 무 й основи 감각 – “відчуття, почуття”.

무계획 – *неплановий, безплановий.*

Слово 무계획 похідне і складається із словотворчого префікса 무 й основи 계획 – “план, проект, намір”.

무관심 – *байдужість.*

Слово 무관심 похідне і складається із словотворчого префікса 무 й основи

관심 – “інтерес”.

무규율 – *недисциплінованість*.

Слово 무규율 похідне та складається із словотворчого префікса 무 й основи 규율 – “дисципліна, порядок”.

무능 – *нездібність, нездатність, бездарність*.

Слово 무능 похідне і складається із словотворчого префікса 무 й складу 능 (частини слова 능력) – “здібності”.

무력 – *безсилля, безпорадність*.

Слово 무력 похідне і складається із словотворчого префікса 무 й складу 력 – (частини слова 역량) – “сила, могутність”.

무망 – *безнадійність*.

Слово 무망 похідне і складається із словотворчого префікса 무 й складу 망 (частини слова 희망) – “надія”.

2. Префікс 미 зі значенням “ще ні”, наприклад: 미성년 – *неповноліття*.

Слово 미성년 похідне і складається із словотворчого префікса 미 й основи 성년 – “повноліття, дорослість”.

미발표 – *ненадрукований, невиданий*.

Слово 미발표 похідне і складається із словотворчого префікса 미 й основи 발표 – “публікація, опублікування”.

미개척 – *необроблений, неосвоєний*.

Слово 미개척 похідне і складається із словотворчого префікса 미 й основи 개척 – “освоєння, оброблення”.

미결 – *невирішеність, нерозв’язанність*.

Слово 미결 похідне і складається із словотворчого префікса 미 й складу 결 (частини слова 결정) – “вирішення, рішення, розв’язання”.

미경험 – *недосвідченість*.

Слово **미경험** похідне і складається із словотворчого префікса **미** й основи **경험** – “досвід, досвідченість”.

미완 – *незакінчений, незавершений*.

Слово **미완** похідне і складається із словотворчого префікса **미** й складу **완** (частини слова **완료**) – “завершення, закінчення, кінець”.

미혼 – *неодружений, незаміжня*.

Слово **미혼** похідне і складається із словотворчого префікса **미** й складу **혼** (частини слова **결혼**) – “заміжжя, одруження, шлюб”.

3. Префікс **부** зі значенням “невідповідність (нормам)”, наприклад:

부동 – *нерівність, несхожість*.

Слово **부동** похідне і складається із словотворчого префікса **부** й складу **동** (частини слова **등급**) – “один клас, форма, ступінь, сорт, ранг”.

부자연 – *неправдоподібність, ненатуральність*.

Слово **부자연** похідне і складається із словотворчого префікса **부** й основи **자연** – “природа, натура”.

부적당 – *невідповідність, непридатність*.

Слово **부적당** похідне і складається із словотворчого префікса **부** й основи **적당** – “придатність, відповідність, доречність”.

부정기 – *неперіодичність*.

Слово **부정기** похідне та складається із словотворчого префікса **부** й основи **정기** – *періодичність, регулярність*.

부정형 – *невизначена форма*.

Слово **부정형** похідне і складається із словотворчого префікса **부** й основи **정형** – “форма, стандарт”.

부수 – *негативне число*.

Слово **부수** похідне і складається із словотворчого префікса **부** й основи **수** –

“число, кількість”.

부족 – *дефіцит, нестача, брак.*

Слово 부족 похідне і складається із словотворчого префікса 부 й складу 족 (частини слова 족하다) – “достатній, забезпечений”.

4. Префікс 불 зі значенням – “незакономірний”, наприклад: 불개입 – *нейтралітет, невтручання.*

Слово 불개입 похідне і складається із словотворчого префікса 불 й основи 개입 – “втручання”.

불규칙 – *виняток.*

Слово 불규칙 похідне і складається із словотворчого префікса 불 й основи 규칙 – “правило, закономірність”.

불급 – *нетерміновість.*

Слово 불급 похідне і складається із словотворчого префікса 불 й основи 급 – “швидкий, різкий”.

불미 – *потворність.*

Слово 불미 похідне і складається із словотворчого префікса 불 й основи 미 – “краса, привабливість, красивий”.

불식 – *невживання їжі.*

Слово 불식 похідне і складається із словотворчого префікса 불 й складу 식 (частини слова 식사) – “їжа, харчі”.

불참 – *неучасть.*

Слово 불참 похідне і складається із словотворчого префікса 불 й складу 참 (частини слова 참석) – “присутність, участь”.

불사 – *безсмертя.*

Слово 불사 похідне і складається із словотворчого префікса 불 й основи 사 – “смерть”.

5. Префікс 비 зі значенням “не-, без-”, наприклад: 비공식 –

неофіційний.

Слово **비공식** похідне і складається із словотворчого префікса **비** й основи **공식** – “офіційний”.

비과세 – *безподатковий.*

Слово **비과세** похідне і складається із словотворчого префікса **비** й основи **과세** – “обкладення податком”.

비무장 – *неозброєний.*

Слово **비무장** похідне і складається із словотворчого префікса **비** й основи **무장** – “озброєння, оснащеність”.

비생산적 – *невиробничий.*

Слово **비생산적** похідне і складається із словотворчого префікса **비** й основи **생산적** – “виробничий, продуктивний”.

비싸다 – *дорогий.*

Слово **비싸다** похідне і складається із словотворчого префікса **비** й основи **싸다** – “дешевий”.

비정상 – *ненормальний.*

Слово **비정상** похідне і складається із словотворчого префікса **비** й основи **정상** – “нормальний, звичайний”.

비현실적 – *нереальний.*

Слово **비현실적** похідне і складається із словотворчого префікса **비** й основи **현실적** – “дійсний, реальний”.

6. Префікс **생** зі значенням “натуральний; свіжий, недозрілий; необроблений”, наприклад: **생고무** – натуральний каучук.

Слово **생고무** похідне і складається із словотворчого префікса **생** й основи **고무** – “каучук”.

생방송 – *прямий ефір.*

Слово 생방송 похідне і складається із словотворчого префікса 생 й основи 방송 – “передача, телемовлення”.

생가족 – *невичинена шкіра*.

Слово 생가족 похідне і складається із словотворчого префікса 생 й основи 가족 – “шкіра”.

생과 – *свіжі фрукти*.

Слово 생과 похідне і складається із словотворчого префікса 생 й складу 과 (частини слова 과일) – “фрукти”.

생나무 – *живе дерево*.

Слово 생나무 похідне і складається із словотворчого префікса 생 й основи 나무 – “дерево”.

생수 – *вода, що б’є з-під землі*.

Слово 생수 похідне і складається із словотворчого префікса 생 й складу 수 (частини слова 음료수) – “питна вода”.

생식하다 – *їсти що-небудь у сирому вигляді*.

Слово 생식하다 похідне і складається із словотворчого префікса 생 й складу 식하다 (частини слова 식사하다) – “їсти”.

7. Префікс 날 зі значенням “сире, незварене, свіже”, наприклад:

날감자 – *нестигла, сира картопля*.

Слово 날감자 похідне і складається із словотворчого префікса 날 й основи 감자 – “картопля”.

날닭알 – *сире куряче яйце*.

Слово 날닭알 похідне і складається із словотворчого префікса 날 й основи 닭알 – “куряче яйце”.

날장작 – *сирі дрова*.

Слово 날장작 є похідним і складається зі словотворчого префікса 날 та

основи 장작 – “дрова”.

نال된장 – *натуральна соєва паста*.

Слово *نال된장* похідне і складається із словотворчого префікса *نال* й основи *된장* – “соєва паста”.

نال보리 – *ячмінь, який щойно жали*.

Слово *نال보리* похідне і складається із словотворчого префікса *نال* й основи *보리* – “ячмінь”.

نال오이 – *свіжий огірок*.

Слово *نال오이* похідне і складається із словотворчого префікса *نال* й основи *오이* – “огірок”.

نال고기 – *сире м’ясо*.

Слово *نال고기* похідне і складається із словотворчого префікса *نال* й основи *고기* – “м’ясо”.

8. Префікс 원 зі значенням “початковий, основний”, наприклад: *원가* – *собівартість*.

Слово *원가* похідне і складається із словотворчого префікса *원* й складу *가* (частини слова *가격*) – “вартість, ціна”.

원법 – *початковий текст закону*.

Слово *원법* похідне і складається із словотворчого префікса *원* й основи *법* – “закон, правило”.

원료 – *сировина*.

Слово *원료* похідне і складається із словотворчого префікса *원* й складу *료* (частини слова *재료*) – “матеріал”.

원산 – *товар місцевого виробництва*.

Слово *원산* похідне і складається із словотворчого префікса *원* й складу *산* (частини слова *생산*) – “виробництво”.

원상 – *початковий (колишній) стан, становище.*

Слово 원상 похідне і складається із словотворчого префікса 원 й складу 상 (частини слова 상태) – “стан, становище, положення”.

원어 – *мова оригіналу.*

Слово 원어 похідне і складається із словотворчого префікса 원 й складу 어 (частини слова 언어) – “мова”.

원안 – *початковий проект.*

Слово 원안 похідне і складається із словотворчого префікса 원 й основи 안 – “проект, план”.

9. Префікс 원 зі значенням “початковий, основний”, наприклад:

원계획 – *початковий план.*

Слово 원계획 похідне і складається із словотворчого префікса 원 й основи 계획 – “план, проект”.

원혈 – *основна лінія кровного зв’язку.*

Слово 원혈 похідне і складається із словотворчого префікса 원 й складу 혈 (частини слова 혈족) – “кровні родичі”.

원판 – *початкове (колишнє) положення, ситуація.*

Слово 원판 похідне і складається із словотворчого префікса 원 й основи 판 – “положення, ситуація, момент”.

원조 – *предок, пращур, засновник.*

Слово 원조 похідне і складається із словотворчого префікса 원 й складу 조 (частини слова 조상) – “предок, пращур”.

원자 – *старший, законний син короля.*

Слово 원자 похідне і складається із словотворчого префікса 원 й основи 자 – “син”.

원덕 – *основна чеснота, доброчесність.*

Слово **원덕** похідне і складається із словотворчого префікса **원** й основи **덕** – “чеснота, доброчесність, моральність”.

원공 – основна, головна заслуга.

Слово **원공** похідне і складається із словотворчого префікса **원** й основи **공** – “заслуга, зусилля, намагання”.

Словотворчим префіксам корейської мови притаманні й **антонімічні** відношення типу (**왕-** ванг- “дуже великий” / **웅-**, **웅달-** онг-, онгтал- “маленький; мініатюрний”; **말-** мал- “великий” / **가랑-** каланг- “дрібний”; **차-** чха-, **чхав-** “клейкий” / **뻘-** меб- “неклейкий”; **외-** вє- “один; самотній; єдиний” / **못-** мут- “багато, багато хто”; **을-** ол- “ранній” / **늦-** нич- “пізній; довгий”). Розглянемо, які словоформи утворюються за допомогою опозиційних префіксів.

1. Префікс **경** має значення “легкий”, наприклад: **경공업** – легка промисловість.

Слово **경공업** похідне і складається із словотворчого префікса **경** й основи **공업** – “промисловість”.

경동 – рухомість, легкість рухів.

Слово **경동** похідне і складається із словотворчого префікса **경** й складу **동** – (частини слова **동작**) – “рух, дія”.

경량 – легка вага.

Слово **경량** похідне і складається із словотворчого префікса **경** й складу **량** – (частини слова **수량**) – “кількість”.

경상 – легке поранення, легка рана.

Слово **경상** похідне і складається із словотворчого префікса **경** й складу **상** (частини слова **상처**) – “рана, поранення”.

경수 – легка, звичайна вода.

Слово 경수 похідне і складається із словотворчого префікса 경 й складу 수 (частини слова 음료수) – “питна вода”.

경합금 – *легкий сплав.*

Слово 경합금 похідне і складається із словотворчого префікса 경 й основи 합금 – “сплав”.

경기관총 – *ручний кулемет.*

Слово 경기관총 похідне і складається із словотворчого префікса 경 й основи 기관총 – “кулемет”.

2. Префікс 중 має значення “тяжкий, важкий”, наприклад: 중량 – *вага, тяжкість, важкість.*

Слово 중량 похідне і складається із словотворчого префікса 중 й складу 량 – (частини слова 수량) – “кількість”.

중력 – *сила тяжкості.*

Слово 중력 похідне і складається із словотворчого префікса 중 й складу 력 (частини слова 력량) – “сила, потужність”.

중벌 – *тяжке покарання.*

Слово 중벌 похідне і складається із словотворчого префікса 중 й основи 벌 – “покарання, кара”.

중범 – *тяжкий злочин.*

Слово 중범 похідне і складається із словотворчого префікса 중 й складу 범 (частини слова 범법) – “злочин”.

중병 – *важка хвороба.*

Слово 중병 похідне і складається із словотворчого префікса 중 й основи 병 – “хвороба”.

중태 – *тяжкий стан.*

Слово 중태 похідне і складається із словотворчого префікса 중 й складу 태

(частини слова 상태) – “стан”.

중공업 – *важка промисловість*.

Слово 중공업 похідне і складається із словотворчого префікса 중 й основи 공업 – “промисловість”.

3. Префікс 고 має значення “високий, великий”, наприклад: 고도 – *висота*.

Слово 고도 похідне і складається із словотворчого префікса 고 й складу 도 (частини слова 정도) – “ступінь”.

고산 – *висока гора*.

Слово 고산 похідне і складається із словотворчого префікса 고 й основи 산 – “гора”.

고심 – *самовіддані зусилля*.

Слово 고심 похідне і складається із словотворчого префікса 고 й складу 심 (частини слова 열심) – “зусилля, ентузіазм”.

고액 – *великі гроші*.

Слово 고액 похідне і складається із словотворчого префікса 고 й складу 액 (частини слова 금액) – “сума грошей”.

고열 – *висока температура*.

Слово 고열 похідне і складається із словотворчого префікса 고 й основи 열 – “температура, жар, тепло”.

고속도 – *велика швидкість*.

Слово 고속도 похідне і складається із словотворчого префікса 고 й основи 속도 – “швидкість”.

고급 – *високий рівень, клас, ступінь, ранг*.

Слово 고급 похідне і складається із словотворчого префікса 고 й основи 급 – “рівень, клас”.

4. Префікс 저 має значення “низький”, наприклад: 저급 –

низькопробний, низькосортний.

Слово **저급** похідне і складається із словотворчого префікса **저** й основи **급** – “рівень, клас”.

저능 – недоумкуватий.

Слово **저능** похідне і складається із словотворчого префікса **저** й складу **능** (частини слова **능력**) – “здібності”.

저율 – низький коефіцієнт, низький тариф.

Слово **저율** похідне і складається із словотворчого префікса **저** й основи **율** – “коефіцієнт, показник, процент”.

저임금 – низька заробітна плата.

Слово **저임금** похідне і складається із словотворчого префікса **저** й основи **임금** – “заробітна плата”.

저질 – низька якість.

Слово **저질** похідне і складається із словотворчого префікса **저** й основи **질** – “якість, характер, натура”.

저음 – низький звук, бас.

Слово **저음** похідне і складається із словотворчого префікса **저** й основи **음** – “звук”.

저소득 – низький прибуток, низький дохід.

Слово **저소득** похідне і складається із словотворчого префікса **저** й основи **소득** – “прибуток, дохід”.

5. Префікс **단** має значення “короткий”, наприклад: **단기** – *короткий термін, період.*

Слово **단기** похідне і складається із словотворчого префікса **단** й складу **기** (частини слова **기간**) – “термін, період”.

단명 – коротке, нетривале життя.

Слово **단명** похідне і складається із словотворчого префікса **단** й основи **명** –

“життя”.

단발 – *коротка зачіска.*

Слово 단발 похідне і складається із словотворчого префікса 단 й складу 발 (частини слова 이발) – “зачіска, перукарська справа”.

단시간 – *короткий час.*

Слово 단시간 похідне і складається із словотворчого префікса 단 й основи 시간 – “час”.

단신 – *короткі новини, вісті.*

Слово 단신 похідне і складається із словотворчого префікса 단 й складу 신 (частини слова 신보) – “новина, вісті”.

단평 – *короткий огляд.*

Слово 단평 похідне і складається із словотворчого префікса 단 й основи 평 – “оцінка, рецензія, відгук”.

단거리 – *коротка відстань, коротка дистанція.*

Слово 단거리 похідне і складається із словотворчого префікса 단 й основи 거리 – “відстань, інтервал, різниця, дистанція”.

6. Префікс 장 має значення “довгий, тривалий”, наприклад: 장강 – *довга річка.*

Слово 장강 похідне і складається із словотворчого префікса 장 й основи 강 – “річка”.

장궤 – *довга скриня.*

Слово 장궤 похідне і складається із словотворчого префікса 장 й складу 궤 (частини слова 궤짝) – “скриня, сундук”.

장발 – *довге волосся.*

Слово 장발 похідне і складається із словотворчого префікса 장 й складу 발 (частини слова 이발) – “зачіска, перукарська справа”.

장생 – *довге, тривале життя.*

Слово 장생 похідне і складається із словотворчого префікса 장 й основи 생 – “життя”.

장수 – *довголіття.*

Слово 장수 похідне і складається із словотворчого префікса 장 й складу 수 (частини слова 수명) – “тривалість життя”.

장나무 – *довга жердина.*

Слово 장나무 похідне і складається із словотворчого префікса 장 й основи 나무 – “дерево”.

장병 – *довга, тривала хвороба.*

Слово 장병 похідне і складається із словотворчого префікса 장 й основи 병 – “хвороба”.

7. Префікс 대 має значення “великий, значний”, наприклад: 대규모 – *великий масштаб.*

Слово 대규모 похідне і складається із словотворчого префікса 대 й основи 규모 – “масштаб”.

대량 – *велика кількість.*

Слово 대량 похідне і складається із словотворчого префікса 대 й складу 량 (частини слова 수량) – “кількість”.

대부분 – *велика частина, лєвова частка.*

Слово 대부분 похідне і складається із словотворчого префікса 대 й основи 부분 – “частка, частина”.

대상 – *головна нагорода, премія.*

Слово 대상 похідне і складається із словотворчого префікса 대 й основи 상 – “премія, нагорода”.

대성공 – *великий успіх, велике досягнення.*

Слово 대성공 похідне і складається із словотворчого префікса 대 й основи 성공 – “успіх, досягнення, удача”.

대가정 – *велика родина*.

Слово 대가정 похідне і складається із словотворчого префікса 대 й основи 가정 – “родина”.

대학교 – *університет*.

Слово 대학교 похідне і складається із словотворчого префікса 대 й основи 학교 – “школа”.

8. Префікс 소 має значення “малий, незначний”, наприклад: 소량 – *невелика кількість*.

Слово 소량 похідне і складається із словотворчого префікса 소 й складу 량 (частини слова 수량) – “кількість”.

소자본 – *невеликий капітал*.

Слово 소자본 похідне і складається із словотворчого префікса 소 й основи 자본 – “капітал”.

소제목 – *підтема, підзаголовок*.

Слово 소제목 похідне і складається із словотворчого префікса 소 й основи 제목 – “тема, заголовок”.

소촌 – *мале село*.

Слово 소촌 похідне і складається із словотворчого префікса 소 й складу 촌 (частини слова 농촌) – “село”.

소형 – *малий формат, форма*.

Слово 소형 похідне і складається із словотворчого префікса 소 й складу 형 (частини слова 형체) – “форма, фігура”.

소보 – *коротке повідомлення*.

Слово 소보 похідне і складається із словотворчого префікса 소 й складу 보

(частини слова 신보) – “новина, вісті”.

소사 – *коротка історія.*

Слово 소사 похідне і складається із словотворчого префікса 소 й складу 사 (частини слова 역사) – “історія”.

9. Префікс 무 має значення “не є, немає”, наприклад: 무감각 – нечутливість.

Слово 무감각 похідне і складається із словотворчого префікса 무 й основи 감각 – “відчуття, почуття”.

무계획 – *неплановий, безплановий.*

Слово 무계획 похідне і складається із словотворчого префікса 무 й основи 계획 – “план, проект, намір”.

무관심 – *байдужість.*

Слово 무관심 похідне і складається із словотворчого префікса 무 й основи 관심 – “інтерес”.

무규율 – *недисциплінованість.*

Слово 무규율 похідне і складається із словотворчого префікса 무 й основи 규율 – “дисципліна, порядок”.

무능 – *нездібність, нездатність, бездарність.*

Слово 무능 похідне і складається із словотворчого префікса 무 й складу 능 (частини слова 능력) – “здібності”.

무사고 – *безаварійний.*

Слово 무사고 похідне і складається із словотворчого префікса 무 й основи 사고 – “аварія, випадок”.

무생물 – *неживий, бездушний.*

Слово 무생물 похідне і складається із словотворчого префікса 무 й основи 생물 – “жива істота”.

10. Префікс 유 має значення “буття, існування, наявність”, наприклад:

유능 – *здатність, компетентність*.

Слово 유능 похідне і складається із словотворчого префікса 유 й складу 능 (частини слова 능력) – “здібності”.

유력 – *сила, вплив*.

Слово 유력 похідне і складається із словотворчого префікса 유 й складу 력 (частини слова 역량) – “сила, могутність”.

유망 – *перспективність, надія*.

Слово 유망 похідне і складається із словотворчого префікса 유 й складу 망 (частини слова 희망) – “надія”.

유사 – *історичність*.

Слово 유사 похідне і складається із словотворчого префікса 유 й складу 사 (частини слова 역사) – “історія”.

유색 – *кольоровий*.

Слово 유색 похідне і складається із словотворчого префікса 유 й складу 색 (частини слова 색깔) – “колір”.

유형 – *форма*.

Слово 유형 похідне і складається із словотворчого префікса 유 й складу 형 (частини слова 형태) – “форма, фігура”.

유화 – *примирення*.

Слово 유화 похідне і складається із словотворчого префікса 유 й складу 화 (частини слова 평화) – “мир, спокій”.

11. Префікс 반 має значення “половина”, наприклад: 반년 – *півроку*.

Слово 반년 похідне і складається із словотворчого префікса 반 й основи 년 – “рік”.

반달 – *півмісяця, 15 днів*

Слово 반달 похідне і складається із словотворчого префікса 반 й основи 달 – “місяць”.

반도 – *півострів*.

Слово 반도 похідне і складається із словотворчого префікса 반 й основи 도 – “острів”.

반제품 – *напівфабрикат*.

Слово 반제품 похідне і складається із словотворчого префікса 반 й основи 제품 – “виріб, продукт, товар, продукція”.

반값 – *півціни*.

Слово 반값 похідне і складається із словотворчого префікса 반 й основи 값 – “ціна, цінність”.

반기 – *півстроку, півтерміну*.

Слово 반기 похідне і складається із словотворчого префікса 반 й складу 기 (частини слова 기간) – “строк, термін”.

반밤 – *півночі*.

Слово 반밤 похідне і складається із словотворчого префікса 반 й основи 밤 – “ніч”.

12. Префікс 완 має значення “повнота, цілковитість, здійснення, завершення, досконалість”, наприклад: 완비 – повне оснащення, укомплектування.

Слово 완비 похідне і складається із словотворчого префікса 완 й складу 비 (частини слова 설비) – “обладнання, устаткування”.

완승 – *повна перемога*.

Слово 완승 похідне і складається із словотворчого префікса 완 й складу 승 (частини слова 승리) – *перемога*.

완치 – *повне одужання*.

Слово 완치 похідне і складається із словотворчого префікса 완 й складу 치

(частини слова 치료) – “лікування”.

완패 – *цілковита поразка, повний розгром.*

Слово 완패 похідне і складається із словотворчого префікса 완 й основи 패 – “поразка, розгром, провал”.

완결 – *остаточне рішення.*

Слово 완결 похідне і складається із словотворчого префікса 완 й складу 결 (частини слова 결정) – “рішення”.

완화 – *заспокоєння, примирення, пом’якшення.*

Слово 완화 похідне і складається із словотворчого префікса 완 й складу 화 (частини слова 평화) – “мир, спокій”.

완수 – *ціле число.*

Слово 완수 похідне і складається із словотворчого префікса 완 й основи 수 – “число”.

13. Префікс 상 має значення “перший, верхній”, наприклад: 상권 – *перший том.*

Слово 상권 похідне і складається із словотворчого префікса 상 й основи 권 – “том”.

상급 – *вищий клас, старший клас.*

Слово 상급 похідне і складається із словотворчого префікса 상 й основи 급 – “клас, ступінь, рівень”.

상단 – *верхній ступінь.*

Слово 상단 похідне і складається із словотворчого префікса 상 й складу 단 (частини слова 계단) – “драбина, східець, ступінь”.

상석 – *перше місце, високий пост.*

Слово 상석 похідне і складається із словотворчого префікса 상 й складу 석 (частини слова 좌석) – “місце, сидіння”.

상순 – *перша декада місяця.*

Слово 상순 похідне і складається із словотворчого префікса 상 й основи 순 – “декада, третина”.

상원 – *верхня палата парламенту, ради.*

Слово 상원 похідне і складається із словотворчого префікса 상 й основи 원 – “установа”.

상등 – *висока якість, вищий ранг, клас.*

Слово 상등 похідне і складається із словотворчого префікса 상 й складу 등 (частини слова 등급) – “клас, ранг, гатунок, розряд”.

14. Префікс 하 має значення “низ, остання частина”, наприклад:

하권 – *останній том.*

Слово 하권 похідне і складається із словотворчого префікса 하 й основи 권 – “том”.

하급 – *нижчий клас, розряд.*

Слово 하급 похідне і складається із словотворчого префікса 하 й основи 급 – “клас, ступінь, рівень”.

하단 – *нижчий східець, ступінь.*

Слово 하단 похідне і складається із словотворчого префікса 하 й складу 단 (частини слова 계단) – “драбина, східець, ступінь”.

하등 – *нижча якість, нижчий ранг, клас.*

Слово 하등 похідне і складається із словотворчого префікса 하 й складу 등 (частини слова 등급) – “клас, ранг, гатунок, розряд”.

하순 – *остання декада місяця.*

Слово 하순 похідне і складається із словотворчого префікса 하 й основи 순 – “декада, третина”.

하품 – *нижчий ранг, найгірша річ.*

Слово 하향 похідне і складається із словотворчого префікса 하 й складу 품 (частини слова 제품) – “виріб, продукт, товар, продукція”.

하부 – *нижня частина*.

Слово 하분 похідне і складається із словотворчого префікса 하 й складу 분 (частини слова 부분) – “частина”.

15. Префікс 선 має значення “перший, початковий”, наприклад: 선각자 – *піонер, новатор, початківець*.

Слово 선각자 похідне і складається із словотворчого префікса 선 й основи 각자 – “кожна людина, особистість”.

선결하다 – *вирішити в першу чергу*.

Слово 선결하다 похідне і складається із словотворчого префікса 선 й складу 결하다 (частини слова 결정하다) – “вирішити”.

선규 – *колишні (старі) правила*.

Слово 선규 похідне і складається із словотворчого префікса 선 й складу 규 (частини слова 규칙) – “правило, закономірність”.

선민 – *предок; старше покоління*.

Слово 선민 похідне і складається із словотворчого префікса 선 й основи 민 – “люди, народ”.

선잠 – *неміцний сон (перший сон)*.

Слово 선잠 похідне і складається із словотворчого префікса 선 й основи 잠 – “сон”.

선보름 – *перша половина місяця*.

Слово 선보름 похідне і складається із словотворчого префікса 선 й основи 보름 – “15 днів, 15 день місяця”.

선과거 – *давноминулий час*.

Слово 선과거 похідне і складається із словотворчого префікса 선 й основи 과거 – “минулий час”.

16. Префікс 전 має значення “раніше, до цього, спершу”, наприклад:

전날 – *день напередодні*.

Слово **전날** похідне і складається із словотворчого префікса **전** й основи **날** – “день”.

전년 – *минулий рік, торік*.

Слово **전년** похідне і складається із словотворчого префікса **전** й основи **년** – *рік*.

전번 – *минулий, попередній*.

Слово **전번** похідне і складається із словотворчого префікса **전** й основи **번** – “раз”.

전사 – *передісторія*.

Слово **전사** похідне і складається із словотворчого префікса **전** й складу **사** (частини слова **역사**) – “історія”.

전설 – *легенда, переказ*.

Слово **전설** похідне і складається із словотворчого префікса **전** й складу **설** (частини слова **설화**) – “легенда, оповідання”.

전월 – *минулий місяць*.

Слово **전월** похідне і складається із словотворчого префікса **전** й основи **월** – “місяць”.

전조 – *попередній параграф, стаття*.

Слово **전조** похідне і складається із словотворчого префікса **전** й основи **조** – “пункт, стаття, параграф”.

17. Префікс **후** має значення “наступний, подальший, задній”,

наприклад: **후기** – *останній термін*.

Слово **후기** похідне і складається із словотворчого префікса **후** й складу **기** (частини слова **기간**) – “термін, період”.

후문 – *задні двері, чорний хід*.

Слово **후문** похідне і складається із словотворчого префікса **후** й основи **문** –

“двері, ворота”.

후반 – *друга половина.*

Слово 후반 похідне і складається із словотворчого префікса 후 й основи 반 – “половина”.

후분 – *задня частина.*

Слово 후분 похідне і складається із словотворчого префікса 후 й складу 분 (частини слова 부분) – “частина, частка”.

후사 – *наслідки, майбутні справи.*

Слово 후사 похідне і складається із словотворчого префікса 후 й складу 사 (частини слова 역사) – “історія”.

후편 – *задня, зворотна сторона.*

Слово 후편 похідне і складається із словотворчого префікса 후 й основи 편 – “сторона, напрямок”.

후식 – *десерт.*

Слово 후식 похідне і складається із словотворчого префікса 후 й складу 식 (частини слова 식사) – “їжа, страва”.

18. Префікс 신 має значення “новий”, наприклад: 신형 – *нова форма.*

Слово 신형 похідне і складається із словотворчого префікса 신 й основи 형 – *форма, вигляд.*

신춘 – *нова весна.*

Слово 신춘 похідне і складається із словотворчого префікса 신 й складу 춘 (частини слова 춘계) – “весна, весняний сезон”.

신체제 – *нова система, структура.*

Слово 신체제 похідне і складається із словотворчого префікса 신 й основи 체제 – “система, організація, структура”.

신천지 – *новий світ.*

Слово **신천지** похідне і складається із словотворчого префікса **신** й основи **천지** – “світ, всесвіт”.

신지식 – *нові знання*.

Слово **신지식** похідне і складається із словотворчого префікса **신** й основи **지식** – “знання, мудрість, освіченість”.

신시대 – *нова епоха, нове сторіччя*.

Слово **신시대** похідне і складається із словотворчого префікса **신** й основи **시대** – “епоха, сторіччя”.

신규 – *нове правило, положення*.

Слово **신규** похідне і складається із словотворчого префікса **신** й складу **규** (частини слова **규칙**) – “правило”.

19. Префікс **구** має значення “старий, колишній”, наприклад: **구세대** – *старше покоління*.

Слово **구세대** похідне і складається із словотворчого префікса **구** й основи **세대** – “покоління”.

구습 – *старий звичай*.

Слово **구습** похідне і складається із словотворчого префікса **구** й складу **습** (частини слова **풍습**) – “звичай, звичка”.

구식 – *стара модель, старий тип*.

Слово **구식** похідне і складається із словотворчого префікса **구** й основи **식** – “форма, тип, спосіб, стиль, метод”.

구태 – *старий, минулий стан*.

Слово **구태** похідне і складається із словотворчого префікса **구** й складу **태** (частини слова **상태**) – “стан, положення”.

구폐 – *старе лихо, стара біда*.

Слово **구폐** похідне і складається із словотворчого префікса **구** й складу **폐**

(частини слова *폐해*) – “шкода, втрата, збиток”.

구악 – стара, національна музика.

Слово *구악* похідне і складається із словотворчого префікса *구* й складу *악* (частини слова *음악*) – “музика”.

구약 – стара обіцянка.

Слово *구약* похідне і складається із словотворчого префікса *구* й складу *약* (частини слова *약속*) – “обіцянка, домовленість”.

20. Префікс *주* має значення “головний, основний”, наприклад: *주력* – головні сили.

Слово *주력* похідне і складається із словотворчого префікса *주* й складу *력* (частини слова *력량*) – “сила, могутність”.

주목적 – головна мета.

Слово *주목적* похідне і складається із словотворчого префікса *주* й основи *목적* – “мета”.

주법 – основний закон.

Слово *주법* похідне і складається із словотворчого префікса *주* й основи *법* – “метод, закон, спосіб, прийом”.

주봉 – головна вершина.

Слово *주봉* похідне і складається із словотворчого префікса *주* й основи *봉* – “гірський пік, вершина”.

주성분 – основна частина, головний компонент.

Слово *주성분* похідне і складається із словотворчого префікса *주* й основи *성분* – “компонент, склад, складова частина”.

주원료 – основна сировина.

Слово *주원료* похідне і складається із словотворчого префікса *주* й основи *원료* – “сировина”.

주제 – *головна, основна тема.*

Слово **주제** похідне і складається із словотворчого префікса **주** й складу **제** (частини слова **제목**) – “тема”.

21. Префікс **부** має значення “другорядний, заступник, помічник, побічний” наприклад: **부교수** – *доцент.*

Слово **부교수** похідне і складається із словотворчого префікса **부** й основи **교수** – “професор”.

부사장 – *заступник президента компанії.*

Слово **부사장** похідне і складається із словотворчого префікса **부** й основи **사장** – “директор”.

부산물 – *побічний продукт, побічна продукція.*

Слово **부산물** похідне і складається із словотворчого префікса **부** й основи **산물** – “продукт, продукція”.

부문 – *підрядне речення.*

Слово **부문** похідне і складається із словотворчого префікса **부** й складу **문** (частини слова **문제**) – “речення”.

부비서 – *заступник секретаря.*

Слово **부비서** є похідним і складається зі словотворчого префікса **부** та основи **비서** – “секретар”.

부원장 – *заступник головного лікаря клініки.*

Слово **부원장** похідне і складається із словотворчого префікса **부** й основи **원장** – “головний лікар клініки”.

부연출가 – *помічник головного режисера.*

Слово **부연출가** похідне і складається із словотворчого префікса **부** й основи **연출가** – “головний режисер”.

22. Префікс **내** має значення “внутрішній”, наприклад: **내규** –

внутрішній розпорядок.

Слово 내규 похідне і складається із словотворчого префікса 내 й складу 규 (частини слова 규칙) – “правило, закономірність”.

내면 – внутрішня сторона.

Слово 내면 похідне і складається із словотворчого префікса 내 й основи 면 – “поверхня, грань”.

내문 – двері, що ведуть усередину.

Слово 내문 похідне і складається із словотворчого префікса 내 й основи 문 – “двері”.

내밀 – таємниця, секрет.

Слово 내밀 похідне і складається із словотворчого префікса 내 й складу 밀 (частини слова 비밀) – “секрет”.

내방 – жіноча половина будинку.

Слово 내방 похідне і складається із словотворчого префікса 내 й основи 방 – “кімната”.

내정하다 – неофіційне рішення, вирішити про себе.

Слово 내정하다 похідне і складається із словотворчого префікса 내 й складу 정하다 (частини слова 결정하다) – “вирішити”.

내해 – внутрішнє море.

Слово 내해 похідне і складається із словотворчого префікса 내 й основи 해 – “море”.

23. Префікс 외 має значення “зовнішній”, наприклад: 외국 – *іноземна країна, закордон.*

Слово 외국 похідне і складається із словотворчого префікса 외 й складу 국 (частини слова 국가) – “країна, держава”.

외근 – праця за межами закладу.

Слово 외근 похідне і складається із словотворчого префікса 외 й складу 근

(частини слова 근무) – “служба, вахта, служіння”.

외계 – *зовнішній світ*.

Слово 외계 похідне і складається із словотворчого префікса 외 й складу 계 (частини слова 세계) – “світ”.

외등 – *вуличний ліхтар*.

Слово 외등 похідне і складається із словотворчого префікса 외 й основи 등 – “ліхтар, лампа”.

외상 – *травма*.

Слово 외상 похідне і складається із словотворчого префікса 외 й складу 상 (частини слова 상처) – “рана, поранення”.

외치 – *хірургічне лікування*.

Слово 외치 похідне і складається із словотворчого префікса 외 й складу 치 (частини слова 치료) – “лікування, терапія”.

외풍 – *звичаї чужинців*.

Слово 외풍 похідне і складається із словотворчого префікса 외 й складу 풍 (частини слова 풍습) – “звичаї, звичка”.

Крім синонімічних й антонімічних словотворчих префіксів, корейська мова містить в своєму арсеналі такі префіксальні морфеми, що не мають змістової пари й значення яких є автономним. Такі префікси називаються **одинарними**.

1. Префікс 가 має значення “тимчасовий”, наприклад: 가교 –

тимчасовий міст.

Слово 가교 похідне і складається із словотворчого префікса 가 й основи 교 – “міст”.

가결의 – *попереднє рішення*.

Слово 가결의 похідне і складається із словотворчого префікса 가 й основи

결의 – “рішення”.

가면 – *маска*.

Слово 가면 похідне і складається із словотворчого префікса 가 й основи 면 – “обличчя”.

가옥 – *підробка під дорогоцінне каміння*.

Слово 가옥 похідне і складається із словотворчого префікса 가 й основи 옥 – “дорогоцінне каміння”.

가문서 – *підробний, фальшивий документ*.

Слово 가문서 похідне і складається із словотворчого префікса 가 й основи 문서 – “документи, папери”.

가승 – *несправжній монах*.

Слово 가승 похідне і складається із словотворчого префікса 가 й основи 승 – “буддійський монах”.

가주소 – *тимчасова адреса*.

Слово 가주소 похідне і складається із словотворчого префікса 가 й основи 주소 – “адреса”.

2. Префікс 난 має значення “складний, важкий”, наприклад: 난곡 – *важка мелодія (для виконання)*.

Слово 난곡 похідне і складається із словотворчого префікса 난 й основи 곡 – “мелодія, пісня, мотив”.

난국 – *тяжке становище, складні обставини*.

Слово 난국 похідне і складається із словотворчого префікса 난 й складу 국 (частини слова 국면) – “ситуація, становище, обставини”.

난도 – *важкопрохідна дорога*.

Слово 난도 похідне і складається із словотворчого префікса 난 й складу 도 (частини слова 도로) – “дорога, шлях”.

난망 – *незабутній*.

Слово *난망* похідне і складається із словотворчого префікса *난* й складу *망* (частини слова *망각하다*) – “забувати”.

난병 – важковиліковна хвороба.

Слово *난병* похідне і складається із словотворчого префікса *난* й основи *병* – “хвороба”.

난치하다 – важко виліковний.

Слово *난치하다* похідне і складається із словотворчого префікса *난* й складу *치하다* (частини слова *치료하다*) – “лікувати”.

난항 – важке плавання, важкий рейс.

Слово *난항* похідне і складається із словотворчого префікса *난* й складу *항* (частини слова *항로*) – “рейс, морський шлях”.

3. Префікс *냉* має значення “холодний”, наприклад: *냉차* – прохолоджувальний напій.

Слово *냉차* похідне і складається із словотворчого префікса *냉* й основи *차* – “чай”.

냉가슴 – біль у грудях у результаті переохолодження.

Слово *냉가슴* похідне і складається із словотворчого префікса *냉* й основи *가슴* – “груди, серце, душа”.

냉대 – холодний прийом, холодна зустріч.

Слово *냉대* похідне і складається із словотворчого префікса *냉* й складу *대* (частини слова *대우*) – “прийом, ставлення”.

냉동 – заморожування.

Слово *냉동* похідне і складається із словотворчого префікса *냉* й складу *동* (частини слова *동결*) – “заморожування, замерзання”.

냉방 – холодна, неопалювана кімната.

Слово *냉방* похідне і складається із словотворчого префікса *냉* й основи *방* –

“кімната”.

냉정 – *холоднокровність, спокій, байдужість*.

Слово 냉정 похідне і складається із словотворчого префікса 냉 й основи 정 – “почуття, емоції, любов”.

냉혹 – *жорстокість, холодність*.

Слово 냉혹 похідне і складається із словотворчого префікса 냉 й складу 혹 (частини слова 혹독) – “жорстокість, лють”.

4. Префікс 맨 має значення “найбільш; непокритий, позбавлений”,

наприклад: 맨가슴 – *оголені груди*.

Слово 맨가슴 похідне і складається із словотворчого префікса 맨 й основи 가슴 – “груди, серце, душа”.

맨눈 – *неозброєне око*.

Слово 맨눈 похідне і складається із словотворчого префікса 맨 й основи 눈 – “око, очі”.

맨머리 – *непокрита голова*.

Слово 맨머리 похідне і складається із словотворчого префікса 맨 й основи 머리 – “голова, волосся, розум”.

맨먼저 – *передусім*.

Слово 맨먼저 похідне і складається із словотворчого префікса 맨 й основи 먼저 – “раніше, передусім, спочатку”.

맨밑 – *саме дно*.

Слово 맨밑 похідне і складається із словотворчого префікса 맨 й основи 밑 – “дно, низ, основа, база”.

맨입 – *порожній рот; голодний шлунок*.

Слово 맨입 похідне і складається із словотворчого префікса 맨 й основи 입 – “рот”.

맨봉당 – *гола (земляна) підлога*.

Слово 맨봉당 похідне і складається із словотворчого префікса 맨 й основи 봉당 – “земляна підлога”.

5. Префікс 명 має значення “відомий; ім’я”, наприклад: 명곡 – *відома мелодія*.

Слово 명곡 похідне і складається із словотворчого префікса 명 й основи 곡 – “мелодія, мотив, пісня”.

명구 – *місце, відоме своєю красою*.

Слово 명구 похідне і складається із словотворчого префікса 명 й складу 구 (частини слова 구역) – “район, сектор”.

명답 – *точна, вдала відповідь*.

Слово 명답 похідне і складається із словотворчого префікса 명 й складу 답 (частини слова 대답) – “відповідь, відгук”.

명묘 – *відома могила*.

Слово 명묘 похідне і складається із словотворчого префікса 명 й основи 묘 – “могила, гробниця”.

명문장 – *чудовий твір*.

Слово 명문장 похідне і складається із словотворчого префікса 명 й основи 문장 – “речення, фраза, твір, текст”.

명절 – *свято*.

Слово 명절 похідне і складається із словотворчого префікса 명 й основи 절 – “свято, сезон”.

명승 – *високоморальний і вчений монах*.

Слово 명승 похідне і складається із словотворчого префікса 명 й основи 승 – “буддистський монах”.

6. Префікс 수 має значення “декілька; рахунок; число”, наприклад: 수개 – *декілька штук*.

Слово 수개 похідне і складається із словотворчого префікса 수 й основи 개 –

“штука”.

수법 – *метод, спосіб підрахунку.*

Слово 수법 похідне і складається із словотворчого префікса 수 й основи 법 – “метод, спосіб, закон”.

수자 – *декілька слів.*

Слово 수자 похідне і складається із словотворчого префікса 수 й основи 자 – “літера”.

수처 – *декілька місць.*

Слово 수처 похідне і складається із словотворчого префікса 수 й основи 처 – “місце, положення”.

수판 – *рахівниця.*

Слово 수판 похідне і складається із словотворчого префікса 수 й основи 판 – “дошка, панель, щит”.

수월 – *декілька місяців.*

Слово 수월 похідне і складається із словотворчого префікса 수 й основи 월 – “місяць”.

수백 – *декілька сотень.*

Слово 수백 похідне і складається із словотворчого префікса 수 й основи 백 – “сотня”.

7. Префікс 재 має значення – “другий, вторинний”, наприклад:

재검토 – *перегляд.*

Слово 재검토 похідне і складається із словотворчого префікса 재 й основи 검토 – “розгляд, дослідження”.

재교양 – *перевиховання.*

Слово 재교양 похідне і складається із словотворчого префікса 재 й основи 교양 – “виховання, освіченість”.

재교육 – *перепідготовка.*

Слово 재교육 похідне і складається із словотворчого префікса 재 й основи 교육 – “виховання, освіченість, тренування, підготовка”.

재독 – *повторне читання.*

Слово 재독 похідне і складається із словотворчого префікса 재 й складу 독 (частини слова 독서) – “читання”.

재매 – *перепродаж.*

Слово 재매 похідне і складається із словотворчого префікса 재 й складу 매 (частини слова 판매) – “продаж, збут, реалізація”.

재장비 – *переоснащення.*

Слово 재장비 похідне і складається із словотворчого префікса 재 й основи 장비 – “обладнання, оснащення, обмундирування”.

재통일 – *возз’єднання, нове об’єднання.*

Слово 재통일 похідне і складається із словотворчого префікса 재 й основи 통일 – “об’єднання, єдність, уніфікація”.

8. Префікс 전 має значення “все, цілий”, наприклад: 전군 – *вся армія.*

Слово 전군 похідне і складається із словотворчого префікса 전 й основи 군 – “армія, військо”.

전도 – *карта світу.*

Слово 전도 похідне і складається із словотворчого префікса 전 й основи 도 – “карта, план, картина, креслення”.

전력 – *вся сила.*

Слово 전력 похідне і складається із словотворчого префікса 전 й складу 력 (частини слова 역량) – “сила, могутність”.

전모 – *загальний вигляд.*

Слово 전모 похідне і складається із словотворчого префікса 전 й складу 모 (частини слова 모양) – “зовнішній вигляд, зовнішність”.

전사회 – *все суспільство*.

Слово 전사회 похідне і складається із словотворчого префікса 전 й основи 사회 – “суспільство”.

전유 – *незбиране молоко*.

Слово 전유 похідне і складається із словотворчого префікса 전 й складу 유 (частини слова 우유) – “молоко”.

전액 – *вся сума*.

Слово 전액 похідне і складається із словотворчого префікса 전 й основи 액 – “сума”.

9. Префікс 중 має значення “центр, середина”, наприклад: *중규모* – *середній масштаб (розмір)*.

Слово *중규모* похідне і складається із словотворчого префікса 중 й основи 규모 – “масштаб”.

중농 – *селянин-середняк*.

Слово *중농* похідне і складається із словотворчого префікса 중 й складу 농 (частини слова 농민) – “селянин”.

중부 – *центральна частина*.

Слово *중부* похідне і складається із словотворчого префікса 중 й складу 부 (частини слова 부분) – “частина”.

중세기 – *середнє століття*.

Слово *중세기* похідне і складається із словотворчого префікса 중 й основи 세기 – “століття”.

중접시 – *тарілка середнього розміру*.

Слово *중접시* похідне і складається із словотворчого префікса 중 й основи 접시 – “тарілка”.

중권 – *другий том (третомника)*.

Слово *중권* похідне і складається із словотворчого префікса *중* й основи *권* – “том”.

중순 – друга декада (місяця).

Слово *중순* похідне і складається із словотворчого префікса *중* й основи *순* – “декада”.

10. Префікс *총* має значення “загальний, генеральний”, наприклад:

총선거 – загальні вибори.

Слово *총선거* похідне і складається із словотворчого префікса *총* й основи *선거* – “вибори”.

총량 – загальна кількість.

Слово *총량* похідне і складається із словотворчого префікса *총* й складу *량* (частини слова *수량*) – “кількість”.

총문제 – загальне питання.

Слово *총문제* похідне і складається із словотворчого префікса *총* й основи *문제* – “питання, проблема, завдання”.

총방향 – загальний напрямок.

Слово *총방향* похідне і складається із словотворчого префікса *총* й основи *방향* – “напрямок”.

총조립 – загальний монтаж.

Слово *총조립* похідне і складається із словотворчого префікса *총* й основи *조립* – “монтаж”.

총지점 – головне відділення, головна філія.

Слово *총지점* похідне і складається із словотворчого префікса *총* й основи *지점* – “відділення, філія”.

총규칙 – загальні правила (положення).

Слово *총규칙* похідне і складається із словотворчого префікса *총* й основи

규칙 – “правило, закономірність”.

Отже, кількісний аналіз префіксального словотворення корейської мови засвідчив наявність 9-х префіксів, які, приєднуючись до словоформи, утворюють їх певні синонімічні ряди, 11 пар префіксів надають словам опозиційної семантики й 10 префіксів не мають змістової пари, а тому вважаються одинарними.

2.1.2. Специфічні форми, утворені за допомогою квазісуфіксів. Крім суфіксів і суфіксоїдів, у корейстиці вживають термін *квазісуфікс*, яким позначають постпозитивний елемент, що приєднується до базової основи іншомовного походження та утворює похідне квазісуфіксальне слово [87, с. 88]. Значення квазісуфіксів категоріально-класифікуюче, а сам квазісуфікс не є самостійним словом.

Таблиця 2.2.

Ступінь продуктивності творення іменників

Продуктивні суфікси	Суфікси, що мають тенденцію до продуктивності	Малопродуктивні суфікси	Непродуктивні суфікси
- <i>암</i> - <i>-ам-</i> “мінерал” (у назвах мінералів, гірських порід)	- <i>자</i> - <i>-ка 1-</i> “персона” (у назвах осіб за родом занять, за характерною рисою)	- <i>아</i> - <i>-а 1-</i> “дитина”	- <i>악</i> - <i>-ак-</i> “музика” (у складі музичних термінів)
- <i>안</i> - <i>-ан-</i> “берег” (у складі слів, що включають топоніми)		- <i>아</i> - <i>-а 2-</i> “брунька, паросток” (у складі біологічних термінів)	- <i>익</i> - <i>-ік-</i> “крило”

Продуктивні суфікси	Суфікси, що мають тенденцію до продуктивності	Малопродуктивні суфікси	Непродуктивні суфікси
-원- -вон 1- “член організації; співробітник” (у назвах осіб)		-원- -вон 2- “установа, заклад” (у назвах установ)	-관- -кван 3- “погляди”
-용- -йонг- “призначений для того, що названо вихідним словом”		-원- -вон 3- “сад, парк”	-기- -кві- “злий дух”
-일- -іл- “день”		-욕- -йок 1- “пристрасть, спрага”	-리용- -лійонг 3- “територія”
-인- -ін- “людина”		-욕- -йок 2- “купання, ванна”	-류- -лю 2- “пухлина” (у медичних термінах)
-염- -йом 1- “запалення” (у складі медичних термінів)		-엽- -йоп- “лист” (у складі біологічних термінів)	-률- -люл- “закон”
-염- -йом 2- “сіль” (у складі хімічних термінів)		-가- -ка 4- “родина, рід” (після корейського	-말- -мал 1- “кінь”

Продуктивні суфікси	Суфікси, що мають тенденцію до продуктивності	Малопродуктивні суфікси	Непродуктивні суфікси
		прізвища – Кім-ка)	
-가- -ка 2- “пісня”		-작- -как- “навільйон”	-말- -мал 2- “диявол”
-가- -ка 3- “ціна”		-관- -кван 2- “чиновник” (у складі назв державних посад і військових чинів)	-무- -му- “танець”
-강- -канг- “сталь”		-광- -кванг 2- “фанатик”	-노- -но- “раб”
-관- -кван 1- “установа; приміщення” (у складі слів зі значенням приміщення (часто – установи, відвідуваної публікою)		-권- -квён 1- “право”	-편- -пан- “сторона”
-광- -кванг 1- “руда” (у назвах гірських порід)		-기- -кі 6- “записи”	-부- -пу 1- “працівник” (у застарілих словах-назвах)

Продуктивні суфікси	Суфікси, що мають тенденцію до продуктивності	Малопродуктивні суфікси	Непродуктивні суфікси
			осіб, які займаються невиробничними професіями)
- ㄱ/ -квён 2- “квиток”		- ㄱ/용- -кйёнг 2- “стебло” (у складі біологічних термінів)	- ㅁ- -пу 2- “жінка” (у застарілих словах, у тому числі в назвах осіб жіночої статі за родом занять)
- ㅁ- -кьо 1- “міст” (у складі назв, що містять слова-топоніми)		- ㅁ- -ко 1- “розмір, обсяг”	- ㅁ- -пу 4- “книга (обліку)”
- ㄱ/ -кі 1- “машина; механізм” (науково-технічна термінологія)		- ㅁ- -ко 2- “склад”	- ㅁ- -пу 5- “від (такого-то числа)” – тільки в оказіональних словах – після вказівки дати
- ㄱ/ -кі 2- “літак”		- 리옥- -лійок2- “календар”	- ㅍ/ -пхіл- “знаряддя

Продуктивні суфікси	Суфікси, що мають тенденцію до продуктивності	Малопродуктивні суфікси	Непродуктивні суфікси
			письма”
-기/-кі 3- “прилад”		-리용- -лійонг 1- “хребет” (у назвах, що включають топоніми)	-표- -пхо 2- “торгова установа”
-기/-кі 5- “період”		-리용- -лійонг 2- “наказ”	-사- -са 10- “справа”
-계/-кйє 1- “вимірювальний прилад” (спеціальна термінологія)		-록- -лок- “запис”	-사- -са 11- “пісок” (спеціальна термінологія)
-계/-кйє 2- “світ, сфера”		-루- -лу- “вежа” (у назвах архітектурних пам'яток)	-상- -санг 3- “зображення”
-기용- -кйонг 1- “окуляри; дзеркало” (науково-технічна термінологія)		-묘- -мьо- “саджанці”	-상- -санг 4- “торговець”
-곡- -кок- “мелодія”		-미- -мі- “рис”	-상- -санг 5- “шухляда”
-공- -конг-		-발- -пал- “з, від”	-사- -сі 2-

Продуктивні суфікси	Суфікси, що мають тенденцію до продуктивності	Малопродуктивні суфікси	Непродуктивні суфікси
<p>“робітник, майстер” (у назвах професій, пов'язаних із фізичною працею, у назвах осіб зі значенням “кваліфікований робітник”, у професійно-технічному мовленні, спеціальній термінології)</p>		<p>(вживається okazіонально: 1) після слова-топоніма, 2) після зазначення дати)</p>	<p>“погляд”</p>
<p>- ㄱ- -ку 1- “район”</p>		<p>- 판- -пан- “дошка”</p>	<p>- 속- -сок- “пучок” (спеціальна термінологія)</p>
<p>- ㄴ- -ку3- “отвір”</p>		<p>- ㄹ- -нійл- “окремо по...” (ТІЛЬКИ В OKAZІОНАЛЬНИХ СЛОВАХ)</p>	<p>- ㅍ- -су 4- “тварина”</p>
<p>- ㅊ- -кук- “державна”</p>		<p>- 봉- -понг 1- “вершина” (у складі топонімів)</p>	<p>- ㅅ- -сенг 2- “період життя” (у складі слів, що</p>

Продуктивні суфікси	Суфікси, що мають тенденцію до продуктивності	Малопродуктивні суфікси	Непродуктивні суфікси
			позначають період (періодичність) зростання рослин в оказіональних утвореннях)
- 軍 -кун- “армія”		- 鬚 -понг 2- “палиця”	- 生 -сенг 3- “народження” (позначає час народження особи після дати)
- 金 -ким- “гроші”		- 符 -пу 3- “знак”	- 談 -там- “розповідь; бесіда”
- 料 -льо- “плата”		- 紬 -пхо 1- “тканина”	- 旦 -тан 2- “шовк” (для позначення сортів шовку)
- 林 -лім- “ліс”		- 群 -пе- “група осіб”	
- 力 -лійок 1- “сила” (наукова термінологія)		- 賊 -пйом- “злочинець”	

Продуктивні суфікси	Суфікси, що мають тенденцію до продуктивності	Малопродуктивні суфікси	Непродуктивні суфікси
	-로- -ло- “дорога”	-사1- “фахівець”	
	-론- -лон- “вчення” (у заголовках наукових праць зі значенням “міркування, думка; трактат”)	-사 2- “майстер” (у назвах осіб так званих вільних, а також ремісничих професій)	
	-말- -мал- “кінець періоду”	-사 7- “морфема” (лінгвістичний термін)	
	-망- -манг- “мережа”	-사 8- “нитка”	
	-민- -мін- “люди” (у словах зі збірним значенням)	-사 3- “керування”	
	-물- -мул- “річ; речовина”	-석- -сёк- “камінь”	
	-문- -мун 1- “текст”	-사 1- “працівник” (у назвах осіб за родом їх занять -	

Продуктивні суфікси	Суфікси, що мають тенденцію до продуктивності	Малопродуктивні суфікси	Непродуктивні суфікси
		застаріла лексика)	
- <i>ㅁ</i> - -мун 2- “речення”		- <i>ㅊ</i> - -су 3- “дерево”	
- <i>ㅅ</i> - -пан- “труднощі”		- <i>ㅅ</i> - -тан 1- “група, команда; колектив” (для позначення делегацій, деяких організацій)	
- <i>ㄴ</i> - -нинг- “здатність” (наукова термінологія)		- <i>ㄴ</i> - -танг 3- “відповідно; на; з” (для позначення в межах чого-небудь, відповідно до чого-небудь)	
- <i>ㅁ</i> - -о- “мова; слово” (лінгвістична термінологія)		- <i>ㅁ</i> - -то 1- “провінція (адміністративна одиниця)” (для позначення назв провінцій, з підрозділом на північні й південні	

Продуктивні суфікси	Суфікси, що мають тенденцію до продуктивності	Малопродуктивні суфікси	Непродуктивні суфікси
		– обмежений назвами корейських провінцій)	
<i>- ㅈ/- -ні-</i> “витрати”		<i>- ㅈ- -то 3-</i> “людина; послідовник (якого-н.) вчення” (для позначення прихильників якої-небудь віри, навчання)	
<i>- ㅅ- -пйонг-</i> “солдат” (військова термінологія)		<i>- ㅅ- -то 4-</i> “картина; карта; план, креслення; таблиця”	
<i>- ㅂ- -пок-</i> “одяг”			
<i>- ㅍ- -пха-</i> “хвиля” (спеціальна термінологія)			
<i>- ㅍ- -пхум-</i> “виріб; товар”			
<i>- ㅍ- -пхунг 1-</i>			

Продуктивні суфікси	Суфікси, що мають тенденцію до продуктивності	Малопродуктивні суфікси	Непродуктивні суфікси
	“вітер”		
	- <i>ㅍ</i> - <i>-пхунг 2-</i> “віяння, мода”		
	- <i>ㅅ</i> - <i>-са 3-</i> “історія”		
	- <i>ㅅ</i> - <i>-са 4-</i> “суспільство; компанія; видавництво; агентство”		
	- <i>ㅅ</i> - <i>-са 5-</i> “виступ”		
	- <i>ㅅ</i> - <i>-са 6-</i> “слово” (лінгвістичний термін)		
	- <i>ㅅ</i> - <i>-сан-</i> “продукт, походження” (у складі назв, що включають слова-топоніми - спеціальна термінологія)		
	- <i>ㅅ</i> - <i>-санг 1-</i> “з погляду, стосовно”		
	- <i>ㅅ</i> - <i>-санг 2-</i> “рана”		

Продуктивні суфікси	Суфікси, що мають тенденцію до продуктивності	Малопродуктивні суфікси	Непродуктивні суфікси
- <i>세</i> - <i>-се-</i> “податок”			
- <i>시</i> - <i>-сі 1-</i> “місто”			
- <i>실</i> - <i>-сіл-</i> “приміщення”			
- <i>심</i> - <i>-сім 1-</i> “центр” (спеціальна термінологія)			
- <i>심</i> - <i>-сім 2-</i> “почуття”			
- <i>소</i> - <i>-со 1-</i> “підприємство, установа”			
- <i>서</i> - <i>-сõ 1-</i> “текст, документ”			
- <i>서</i> - <i>-сõ 2-</i> “книга”			
- <i>수</i> - <i>-су 2-</i> “вода”			
- <i>술</i> - <i>-сул-</i> “майстерність”			
- <i>생</i> - <i>-сенг 1-</i> “той, хто навчається” (у назвах осіб, пов'язаних із			

Продуктивні суфікси	Суфікси, що мають тенденцію до продуктивності	Малопродуктивні суфікси	Непродуктивні суфікси
навчанням)			
- ㅌ- -토 2- “острів” (для позначення островів у географічних назвах)			
- ㅍ- -통 1- 1) “ділянка, квартал” (адміністративно-територіальна одиниця в місті); 2) “село” (у топонімах)			
- ㅍ- -학- “навчання, наука” (для позначення різних галузей науки й знання)			
74	1	45	31

Квзисуфіксам корейської мови також притаманні традиційні омонімічні відношення:

(- ㅍ- -아1- “дитина” / - ㅍ- -아2- “брунька, паросток”; - ㅍ- -원1- “член організації; співробітник” / - ㅍ- -원2- “установа, заклад” / - ㅍ- -원3- “сад, парк”; - ㅍ- -욕1- “пристрасть, спрага” / - ㅍ- -욕2- “купання, ванна”; - ㅍ-

-йом1- “запалення” / -염- -йом2- “сіть”; -가- -ка1- “персона” / -가- -ка2-
 “пісня” / -가- -ка3- “ціна” / -가- -ка4- “родина, рід”; -관- -кван1- “установа;
 приміщення” / -관- -кван2- “чиновник” / -관- -кван3- “погляди”; -광-
 -кванг1- “руда” / -광- -кванг2- “фанатик”; -권- -квён1- “право” / -권-
 -квён2- “квиток”; -교- -кьо1- “міст” / -교- -кьо2- “релігія”; -기- -кі1-
 “машина; механізм” / -기- -кі2- “літак” / -기- -кі3- “прилад” / -기- -кі4-
 “фізіологічні органи” / -기- -кі5- “період” / -기- -кі6- “записи”; -계- -кйє1-
 “вимірювальний прилад” / -계- -кйє2- “світ, сфера” / -계- -кйє3- “сезон” /
 -계- -кйє4- “система” / -계- -кйє5- “ступінь” / -계- -кйє6- “заява”; -기용-
 -кйёнг1- “окуляри; дзеркало” / -기용- -кйёнг2- “стебло”; -고- -ко1- “розмір,
 обсяг” / -고- -ко2- “склад” / -고- -ко3- “мазь”; -구- -ку1- “район” / -구- -ку2-
 “інвентар” / -구- -ку3- “отвір”; -력- -лійок1- “сила” / -리용- -лійонг1-
 “хребет” / -리용- -лійонг2- “наказ” / -리용- -лійонг3- “територія”; -류- -лю1-
 “клас” / -류- -лю2- “пухлина”; -말- -мал1- “кінь” / -말- -мал2- “диявол”; -문-
 -мун1- “текст” / -문- -мун2- “речення”; -봉- -понг1- “вершина” / -봉-
 -понг2- “палиця”; -부- -пу1- “працівник” / -부- -пу2- “жінка” / -부- -пу3-
 “знак” / -부- -пу4- “книга (обліку)” / -부- -пу5- “від (такого-то числа)”; -포-
 -пхо1- “тканина» / -포- -пхо2- “торгова установа”; -풍- -пхунг1- “вітер” /
 -풍- -пхунг2- “віяння, мод”; -사- -са1- “фахівець” / -사- -са2- “майстер” /
 -사- -са3- “історія” / -사- -са4- “суспільство; компанія; видавництво;
 агентство” / -사- -са5- “виступ” / -사- -са6- “слово” / -사- -са7- “морфема”
 / -사- -са8- “нитка” / -사- -са9- “храм, буддійський монастир” / -사- -са10-
 “справа” / -사- -са11- “пісок”; -상- -санг1- “з погляду, у відношенні” / -상-
 -санг2- “рана” / -상- -санг3- “зображення” / -상- -санг4- “торговець” / -상-
 -санг5- “шухляда” / -상- -санг6- “що має вигляд, форму...”; -시- -сі1-
 “місто” / -시- -сі2- “погляд”; -심- -сім1- “центр” / -심- -сім2- “почуття”;

-소 -so1- “підприємство, установа” / -소 -so2- “елемент (речовини)” ; -시 -so1- “текст, документ” / -시 -so2- “книга” / -시 -so3- “керування”; -수 -su1- “працівник” / -수 -su2- “вода” / -수 -su3- “дерево” / -수 -su4- “тварина”; -생 -senг1- “той, хто навчається” / -생 -senг2- “період життя” / -생 -senг3- “народження”; -단 -tan1- “група, команда; колектив” / -단 -tan2- “шовк”; -당 -tanг1- “партія” / -당 -tanг2- “будинок; палац; храм” / -당 -tanг3- “відповідно; на; з”; -도 -to1- “провінція (адміністративна одиниця)” / -도 -to2- “острів” / -도 -to3- “людина; послідовник (якого-н.) навчання” / -도 -to4- “картина; карта; план, креслення; таблиця”.

З одного боку, обмеження кількості афіксів, а з іншого, – абстрактність та широта їхніх значень пояснює те, що один і той же афікс може виражати не тільки різні відтінки одного й того ж значення, але й деколи зовсім різні значення. Таким чином, багатозначність переходить в омонімію. Омонімічні афікси – мають однакове звучання, але виражають різні значення.

Отже, специфіка корейської дериваційної системи полягає в тому, що:

- морфологічні словотворчі засоби разом із самостійними та службовими словами входять до словникового складу мови, оскільки вони надзвичайно самостійні порівняно із фузійними мовами; вони лише приєднуються до коренів та інших морфологічних елементів, а не зливаються з ними, унаслідок чого стають стандартними, самостійними;

- у корейській мові словотворчими виступають тільки префікси; суфікси можуть бути як словотворчими, так і формотворчими;

- серед корейських дериваційних засобів є специфічні морфологічні елементи з категоріально-класифікуючим значенням – квазісуфікси й квазіпрефікси, які не вживаються як самостійні слова, хоча, на відміну від споконвічних корейських суфіксів і префіксів, вони певною мірою мають реально-речове значення, тому неоднорідні за своїм складом.

2.2. Дериваційні процеси в російському афіксальному словотворенні

Детермінуючими чинниками словотворення в східнослов'янських мовах, на думку багатьох дослідників [116, с. 196], виступають лексико-системні відношення. Однак останнім часом усе більше уваги приділяється синхронній реконструкції словотворчого акту, зокрема аналізу похідного слова, яке, формуючись, проходить, за словами О. Кубрякової [81, с. 392], шлях від знака-повідомлення до знака-номінанта.

Водночас похідна лексика – це не лише сукупність готових одиниць номінації, але й своєрідна база відомостей, “яка забезпечує мовців, які говорять цією мовою, **схемами** поєднання певних структур знання з певними словотвірними конструкціями, механізмами словотвірного моделювання та стратегіями визначення семантики модельованих одиниць, процедурами обробки нових відомостей і т. ін.” [81, с. 393]. На підставі цього твердження О. Кубрякова робить висновок про те, що словотвірні системи уподібнюються середовищам, які породжують аналогічні одиниці або повторюються в серії аналогічних одиниць.

Це положення особливо важливе для розуміння сутності похідного слова як матеріально оформленого мовного знака, який має фонетичні, морфемні, морфологічні, синтаксичні та інші характеристики, тому він передусім є мотивованим. Отже, вмотивованість одна з найважливіших характеристик дериваційного слова.

У російській мові, де мотивація словотворення може мати як лінгвальний, так і позалінгвальний характер, морфемно-дериваційна структура слова зумовлена значною мірою частиномовною належністю.

Лінгвальна вмотивованість виявляється, як уже зазначалося, завдяки

різноманітним лексико-семантичним зв'язкам слів. Залежно від комунікативної мети мовця словотворення в східнослов'янських мовах може набувати універсальних або факультативних ознак [24, с. 83–84].

Універсальність виявляється в прагненні мовця висловити узагальнену семантичну ознаку: предметність (*вокал – вокаліст*), атрибутивність (*вокал – вокальний*), процесуальність (*вокал – вокалізувати*) тощо (див. [НСРЯ 4, с. 203]). Це потреба власне в номінації.

Факультативність спостерігаємо у випадках, коли необхідно усунути розчленованість найменування, означити стилістичне маркування, утворити синонім, антонім, омонім тощо. Наприклад, термін *вокалізм*, з одного боку, визначається як система звуків будь-якої мови й властивість голосного звука, з іншого, – як майстерність виконання музичних творів, написаних спеціально для голосу [НСРЯ 4, с. 203], тобто значення уточнюється залежно від сфери вживання, зокрема лінгвістики або музикознавства.

Таким чином, морфемно-дериваційна структура слова в російській мові складається із семантичної ознаки, що відносить його до певної частини мови й виступає обов'язковим компонентом факультативних стилістико-комунікативних компонентів.

2.2.1. Афіксальні дериваційні засоби російської мови. Афікси російської мови належать до сегментних морфем, які, приєднуючись до кореня, виражають граматичне та словотворче значення. Для російської мови найбільш характерні такі словотворчі афікси, як префікс і суфікс, незважаючи на наявність постфіксів (*смеяться*), інтерфіксів (*самолет*) та циркумфіксів (*затылок*), а також формотворчих афіксів (*Васяня*). Однак при визначенні останніх трьох афіксів спостерігаються значні суперечності між дослідниками. Так, зокрема до складу постфіксів відносять [74] і будь-яку флексію, до інтерфіксів – прокладки, що утворюються в процесі утворення зручної для вимови фонетичної форми, а циркумфікс (конфікс) – це звичайне

префіксально-суфіксальне словотворення. А тому в нашому дослідженні, присвяченому опису словотворчих афіксальних засобів, ми будемо спиратися переважно на поняття суфікса як афікса, що має словотворче значення та займає позицію між коренем та закінченням слова, та префікса як афікса, що має словотвірне значення та стоїть перед коренем. Частотність вживання цих афіксів у похідних словах свідчить про продуктивність/непродуктивність словотворчих моделей слів, утворених за їх допомогою.

У російській мові високопродуктивними є моделі похідних слів із суфіксами: іменників **-ист** (*тракторист*), **-ик** (*циник*), **-ник** (*ученик*), **-иц(а)** (*баловниця*), **-щик** (*могильщик*), **-ств(о)** (*свидетельство*); дієслів **-ыва-** (*зарабатывать*), **-ива-** (*укачивать*), **-ну-** (*глотнуть*); прикметників **-к-** (*резкий*), **-ск-** (*французский*), **-чив-** (*доверчивый*); із префіксами **до-** (*добежать*), **раз-** (*разыскать*), **при-** (*приехать*); малопродуктивними є моделі похідних слів із суфіксами **-изм** (*неологизм*), **-ист** (*активист*), **-аж** (*пилотаж*), **-ер** (*акционер*), **-ация** (*агитация*), із префіксами **а-** (*аморальный*), **анти** (*антивоенный*), **ре-** (*реконструкция*), **де-** (*демонтаж*), **архи-** (*архисложный*); непродуктивними є моделі похідних слів із суфіксами: **-тух-** (*пастух*), **-ырь-** (*пустырь*), **-изн-** (*желтизна*), **-оть-** (*колоть*); із префіксами: **пра-** (*прадед*), **су-** (*сумрак*), **па-** (*наводок*).

За даними Нового тлумачно-словотвірного словника російської мови, можемо констатувати, що афікси в зазначеній мові мають значення, аналогічні значенням у корейській і англійській мовах, і вступають в полісемічні, синонімічні та омонімічні відношення. Наприклад, суфікс **-атор/-ятор** утворює іменники зі значенням особи, яка за родом діяльності характеризується відношенням до того, що названо мотивуючим словом: іменником – *император*, прикметником – *новатор*, дієсловом або віддієслівним іменником – *агитатор*, *компілятор*. Водночас наведений суфікс вступає в омонімічні відношення із суфіксом зі значенням предмета, що призначений для проведення дії, яку названо мотивуючим дієсловом

(*аккумулятор*), або зі значенням причетності до дії, у назві якої міститься та сама основа (*вентилятор*).

Як ми бачимо, значна кількість російських афіксів особливо суфіксів, багатозначна. Наприклад, суфікс *-анин-, -янин-* служить для утворення іменників зі значенням особи, яка характеризується відношенням до того, що названо мотивуючим іменником: 1) мешканець або уродженець місцевості, позначеної мотивуючим словом (*парижанин, россианин*), 2) член колективу, угруповання, які об'єднані на основі загальної територіальної ознаки (*каторжанин, мирянин, прихожанин*), 3) послідовник релігійного вчення, пов'язаного з ім'ям того, хто названий мотивуючим власним ім'ям (*магометанин*), 4) а також іменники, що мотивовані прикметниками (*латинянин, чужанин*). Аналогічні значення мають афікси *-ант-/янт-, анти* та ін.

Хоча в російській мові достатня кількість і однозначних суфіксів. Наприклад: *-ачк-(а)/-ячк-(а)* – предмет, що характеризується дією, названою мотивуючим дієсловом (*болячка*); *-аш-(а)* – іменник спільного роду, що характеризується якістю, означеною мотивуючим прикметником (*милаша*); *-ашн-(ий)* – ознака, що характеризується відношенням до того, що названо мотивуючим словом (*правдашний*); *-б-(а)* – іменник жіночого роду зі значенням процесу дії, що названа мотивуючим дієсловом (*борьба*), а також суфікси *-бн-(ый)* та ін.

Специфікою російської мови є також те, що омонімічні відношення засвідчено не тільки серед афіксів одного класу, але і між різнорівневими морфемами, які до того ж можуть бути як словотворчими, так і формотворчими.

Так, наприклад, афікс *-а-*, з одного боку функціонує і як префікс для утворення іменників та прикметників зі значенням заперечення або відсутності того, що названо мотивуючим словом (*алогичность, аморальный*), і як словотворчий суфікс прислівників, які історично походять

від коротких форм дієприкметників чоловічого та середнього роду (*загодя*), а також прислівників зі значенням обставини місця (*дома*), з іншого, – як формотворчий афікс дієприслівників доконаного та недоконаного виду (*обретя, плача*). Хоча розбіжність між ними, на нашу думку, все ж таки є – фонографічний варіант *-я-* не вживається на початку слова, тобто в ролі префікса. Очевидно, це можна пояснити тим, що він іншомовного походження, де існував лише у формі *-а-*, на відміну від формотворчих афіксів.

Аналізований суфікс свою словотворчу амбівалентність найбільш яскраво виявляє в дієсловах:

1) *словотворча* одиниця, що утворює як перехідні, так і неперехідні дієслова недоконаного виду із загальним значенням дії, яка має відношення до того, що названо мотивуючим словом (*светать, плотничают*), а також із семантикою: наділяти ознакою (*пятнають, ровняют*), виявляти ознаку (*хромають*), набувати ознаки (*дичають, легчают*), що названа мотивуючим словом;

2) *словотворча* одиниця, що утворює дієслова зі значенням “приводити до стану, названого мотивуючим словом” (*восторгають, стращают*);

3) *словотворча* одиниця, що утворює дієслова зі значенням “вимовляти або відтворювати, назване мотивуючим словом” (*ахають, бацають*);

4) *формотворча* одиниця, що утворює: а) форми недоконаного виду дієслів I дієвідміни від відповідних вербативів доконаного виду (*воскликнуть – восклицают*), б) дієслова зі значенням багаторазовості, що мотивовані дієсловами недоконаного виду (*видеть – видать*);

5) *словотвірна* одиниця, що утворює неперехідні дієслова недоконаного виду зі значенням: а) поводити себе так або відчувати, як той, хто названий мотивуючим іменником або прикметником (*чуждаются*), б) відчувати те, що міститься в мотивуючому іменнику (*нуждаются*) [НСРЯ 4].

Формо- та словотворчі властивості характерні для суфіксів *-ашк-(а)/*

-яшк-(а) (словотворче значення в прізвиськах тварин – *Пегашка*, а формотворче – в іменниках жіночого роду з пестливо-зменшувальним значенням – *мордашка*); **-ащ-(ий)/-ящ-(ий)** (відповідно: ознака, що характеризує дію або стан, який визначено мотивуючим словом – *блестящий*, і форма дієприкметника активного стану теперішнього часу – *говорящий*) та ін.

Як уже неодноразово говорилося, омонімічність спостерігається як у межах окремого лексико-граматичного класу, так і між різними частинами мови.

Наприклад, суфікс **-ат-** утворює:

1) іменники чоловічого роду зі значенням предмета, що є об'єктом дії або виникає в результаті дії, яка названа мотивуючим дієсловом (*реферат*, *трактат*, *фальсифікат*);

2) у тих самих лексико-граматичних параметрах позначає хімічні сполуки, які містять хімічний елемент або іншу рідину, що названо мотивуючим словом (*алюмінат*, *фосфат*, *хромат*);

3) у тому ж самому класі позначають громадську систему, посаду або установу, що пов'язано з особою, яку названо мотивуючим іменником (*деканат*, *ректорат*, *редакторат*, *триумвірат*);

4) іменники зі значенням особи, яка характеризується відношенням до того, що названо мотивуючим іменником (*адресат*, *стипендіат*);

5) іменники зі значенням сукупності осіб, названих мотивуючим словом (*пролетаріат*); з іншого, – це формотворна одиниця для: а) множини іменників чоловічого роду на *-онок-* із зменшено-пестливим значенням або тільки з пестливим (*дошколенок* – *дошколята*); б) іменників *pluralia tantum* з аналогічним значенням (*деньги* – *деньжата*).

Наприклад, афікс **в-** може бути:

1) різноафіксальною словотворчою одиницею, яку застосовують, з одного боку, як префікс для утворення дієслів доконаного виду зі значенням

проникнення всередину чогось завдяки дії, що названа мотивуючим словом (*вбросить*), з іншого, – як суфікс зі значенням назв тварин за характерною для них дією (*кряква*);

2) у функції одноафіксального засобу, коли цей дериваційний елемент виступає для іменування сукупності предметів, названих мотивуючим словом (*листва*), а також для номінації предметів, що підлягають дії, яку названо мотивуючим словом (*пиво*);

3) у межах однієї частини мови словотвірною одиницею (*вбросить*) та формотворчою (*осознав*);

4) одноафіксальною омонімічною одиницею в межах однієї частини мови.

Хоча деякі, переважно дієслівні, суфікси класифікуються виключно як формотворчі. Наприклад, суфікс *-ва-(ть)* утворює такі форми: *забыть* – *забывают* (недоконаний вид дієслів I дієвідміни від відповідних дієслів доконаного виду), *бить* – *бивать* (значення багатократності в дієсловах, що мотивовані дієсловами недоконаного виду).

Незважаючи на те, що загалом в роботі розглянуті афікси іменників, прикметників та дієслів, у російській мові наявні специфічні афікси для кожної з частин мови. Наприклад, суфікс *-ами-* виділяється в прислівниках зі значеннями обставини часу, місця або способу дії, що названі мотивуючим словом (*временами, пачками*); суфікс *-арн-(я)* – в іменниках жіночого роду зі значенням місця здійснення дії, яке позначено мотивуючим дієсловом (*пекарня*) тощо.

Отже, афіксальна дериваційна система російської мови представлена переважно суфіксами й префіксами, хоча останні можуть у деяких випадках функціонувати як формотворчі. Російські афікси можуть бути як однозначними, так і багатозначними. Як правило, багатозначність виявляється в різних рівнях мотивації, яка з часом перетворюється на омонімічність. Афікси не завжди мають частиномовну закріпленість.

Застосування їх у складі певної частини мови зумовлює їх значення.

2.2.1.1. Суфіксальне мотивоване словотворення. Словотворча афіксація надзвичайно розгалужена в російській мові й властива всім самостійним частинам мови, тому засоби словотворення достатньо розгалужені як у полісемічному, так і в омонімічному планах. Наприклад, до омонімічних суфіксів у межах одного лексико-граматичного розряду можна віднести: **-атур-(а)** зі значенням установи, що складається з осіб, названих мотивуючим словом (*прокуратура*), із семантикою на позначення предметів, що означені мотивуючим іменником (*клавіатура*), а також зі значенням рухомої ознаки, яка виявляється в одиниці виміру (*кубатура*). Водночас групу суфіксів, які омонімічні іншим лексико-граматичним класам, складають такі одиниці: **-ат-(ый)** (*вожатый* – іменник / *волосатый* – прикметник); **-ач-/-ач-(ий)/-яч-(ий)** (*фирмач* – іменник / *ходячий* – прикметник).

Однак, незважаючи на деяку омонімічність, що властива російській афіксальній системі, суфікси, як правило, мають певну закріпленість за частинами мови. Навіть у словниках вони традиційно подаються у відповідній формі. Так, суфіксами прикметників є:

– **-абельн-(ый)**, що утворює слова (як правило, у професійному мовленні) зі значенням здатності до того, що названо мотивуючим словом (*комфортабельный*);

– **-ав-(ый)/-яв-(ый)**, властивий якісним прикметникам із загальним значенням великої кількості того, що означене мотивуючим словом (*величавый, чернявый*).

Суфікси можуть передавати не тільки дериваційне значення, а також бути віддзеркаленням гендерних маркерів, наприклад:

– **-авец-** – виділяється в назвах осіб чоловічої статі, які характеризуються властивістю, що названа мотивуючим прикметником

(*красавец, мерзавец*);

– **-авиц-(а)** – притаманний іменникам жіночого роду зі значенням предмета, який характеризується відношенням до того, що названо мотивуючим іменником (*рукавица*).

У російській мові є також іменники спільного роду, що позначають осіб за їх ознаками або діями, як правило, з емоційним забарвленням співчуття чи презирства, яке надає їм суфікс **-аг(а)/-яг(а)** (*бедняга, стиляга*).

Омонімічний суфікс служить для утворення стилістично знижених синонімів мотивуючих іменників: *портной – портняга*.

Взагалі омонімія суфіксів, як уже зазначалося, надзвичайно характерна для російської мови, особливо для іменників. Майже всі суфікси омонімічні. Наприклад, суфікс **-ад-** вживається з основами іменників і чоловічого, і жіночого родів:

– в іменниках чоловічого роду виражає значення предмета, який характеризується дією або ознакою, що названа мотивуючим дієсловом або іменником (*маринад, лимонад*);

– іменникам жіночого роду вони надають таких значень: а) дія, властива особам, що названі мотивуючим іменником (*арлекинада, буффонада, клоунада*), б) дія за дієсловом, що названа мотивуючим інфінітивом (*блокада, бравада*);

– в іменниках із збірним значенням ряду однакових предметів, що названі мотивуючим іменником (*аркада, колоннада*).

Суфікси іменників у зіставленні з іншими частинами мови найбільш різноманітні за значенням. Тлумачення деяких суфіксів, виписаних методом суцільної вибірки з “Нового словника російської мови” (2001), можна представити у вигляді Таблиці 2.3.

Суфікси іменників та їх значення

Суфікс	Граматична характеристика	Значення	Приклад
-аж-1	Чоловічий рід	Рухома ознака, що характеризується одиницею виміру, яка названа мотивуючим іменником	<i>Километраж, вольтаж, листаж, литраж, тоннаж, метраж</i>
-аж-2	Чоловічий рід	Дія, яка названа мотивуючим дієсловом і яка розуміється як процес	<i>Дубляж, зондаж, інструктаж, массаж</i>
-аж-3	Чоловічий рід	Назва занять осіб, що названі мотивуючим іменником	<i>Шпионаж, репортаж, подхалимаж</i>
-аж-4	Чоловічий рід	Збірні поняття, які характеризуються належністю тому, що названо мотивуючим іменником	<i>Типаж, картонаж</i>
-аизм-	Чоловічий рід	Напрямок або нахил, пов'язаний із тим, що названо мотивуючим іменником	<i>Иудаїзм, ламаїзм</i>
-аик-	Чоловічий рід	Особа чоловічої статі, яка характеризується відповідно до сфери занять, що названі	<i>Прозаїк</i>

Суфікс	Граматична характеристика	Значення	Приклад
		мотивуючим словом	
-аист-	Чоловічий рід	Особа чоловічої статі, за родом діяльності, яку названо мотивуючим іменником	<i>алгебраист</i>
-а-(й)	Чоловічий рід	Явище, що характеризується дією, яку названо мотивуючим дієсловом	<i>Случай, урожай</i>
-ак-/ -як-1	Чоловічий рід	Назва особи чоловічої статі – носія ознаки, що міститься в мотивуючому слові	<i>Моряк, сибиряк, левак, чудака</i>
-ак-/ -як-2	Чоловічий рід	Розмовно-просторічні синоніми до мотивуючих іменників	<i>Леший – лешак, червь – червяк, слизень – слизняк</i>
-ак-/ -як3	Чоловічий рід	Тварина за характерною ознакою	<i>Пестряк, сизяк, третьяк</i>
-ак-(а)/ -як-(а)	Спільний рід	Особа, яка характеризується дією, що названа мотивуючим дієсловом	<i>Гуляка, рубака, зевака, кривляка, кусака, ломака</i>
-ал-	Чоловічий рід	Назва особи чоловічої статі – носія ознаки, що міститься в мотивуючому іменнику	<i>Провинциал, театрал</i>
-ал-(а)	Спільний рід	Особа, яка	<i>Стригала</i>

Суфікс	Граматична характеристика	Значення	Приклад
		характеризується дією, що названа мотивуючим дієсловом	
-ал-(о)	Середній рід	Предмет, який призначено для здійснення дії, що названа мотивуючим дієсловом	<i>Опахало</i>
-ал-(ь)1	Чоловічий рід	Особа, яка здійснює дію, що названа мотивуючим дієсловом	<i>Враль, каталь, строгаль</i>
-ал-(ь)2	Чоловічий рід	Предмет, який характеризується ознакою, що притаманна мотивуючому іменнику	<i>Рогаль</i>
-але-й	Чоловічий рід	Розмовно-просторічний синонім до мотивуючого іменника	<i>Дуралей</i>
-ан-1	Чоловічий рід	Назва особи чоловічої статі, яка характеризується типовою ознакою або властивістю, прикметою, що названа мотивуючим словом	<i>Брюхан, губан, пузан, критикан</i>
-ан-2	Чоловічий рід	Назва тварини	<i>Орлан</i>
-ан-3	Чоловічий рід	Явище, яке характеризується відношенням до того, що	<i>Буран</i>

Суфікс	Граматична характеристика	Значення	Приклад
		названо мотивуючим іменником	
-ан-4	Чоловічий рід	Розмовно-просторічний синонім до мотивуючого іменника	<i>Старик – старикан</i>
-анист-	Чоловічий рід	Особа чоловічої статі, яка характеризується відношенням до об'єкта вивчення, що названий мотивуючим іменником	<i>Индианист</i>
-анит-	Чоловічий рід	Мінерал	<i>Стронцианит</i>
-анк- (а)/-янк- (а)1	Жіночий рід	Предмет або дія, що характеризується відношенням до того, що названо мотивуючим іменником або дієсловом	<i>Веснянка, дялянка, ушанка</i>
-анк- (а)/-янк- (а)2	Жіночий рід	Особа, що названа за належністю до певної країни або народу або характерною ознакою	<i>Гречанка, курдянка, белянка, смуглянка</i>
-анк- (а)/-янк- (а)3	Жіночий рід	Прізвиська корів або коней за кольором вовни	<i>Белянка, Пеганка, Пестрянка</i>
-анк- (а)/-янк- (а)4	Жіночий рід	Особа жіночої статі, що названа відповідно до особи чоловічої статі	<i>Беглянка, горянка, китаянка</i>
-арий1	Чоловічий рід	Особа, яка	<i>Парламентарий</i>

Суфікс	Граматична характеристика	Значення	Приклад
		характеризується відношенням до того, що названо мотивуючим іменником	
-арий2	Чоловічий рід	Іменник, що позначає результат дії, названої мотивуючим словом	<i>Комментарий</i>
-арий3	Чоловічий рід	Територія або приміщення для розведення або вивчення того, що названо мотивуючим іменником	<i>Лимонарий, розарий, планетарий</i>
-арий4	Чоловічий рід	Іменник, який вживається на позначення сукупності предметів, названих мотивуючим іменником	<i>Инструментарий</i>

Ще однією особливістю російської афіксації є здатність утворювати розмовно-просторічні синоніми до мотивуючих іменників (*мураш, целкаш*).

Отже, попередній перегляд та подальший аналіз словникових статей словотвірних засобів із “Нового словника російської мови” (2001), зроблений нами в процесі суцільної вибірки, дозволяє зробити висновок, що в російській мові найбільш поширені словотвірчі афікси, які виділяються в іменнику чоловічого роду й позначають явище, пов’язане з тим, що названо мотивуючим іменником (**-атизм-** лунатизм, **-атик-** лунатик), а також в іменниках жіночого роду зі значенням сукупності явищ, які названо мотивуючими іменниками (**-атик-(а)** аксиоматика). Засвідчено й особливі групи суфіксів зі специфічною семантикою, наприклад, на позначення

іменників жіночого роду зі значенням м'яса тварини, яка названа мотивуючим іменником (**-атин-(а)/-ятин(а)** *голубятина, кошатина*).

Щодо **суфіксів прикметників**, то в російській мові вони також можуть бути як словотворчими, так і формотворчими. Так, форми ступенів порівняння, зокрема найвищий ступінь, утворюються за допомогою суфіксів **-айш-(ий)**: *величайший, легчайший*. Так само, як і прислівники: *нижайше, крепчайше, строжайше*. Ці суфікси вважаються формотворчими.

Таблиця 2.4.

Суфікси прикметників та їх значення

Суфікс	Значення	Приклад
-аическ-(ий)	Ознака, яка характеризується відношенням до того, що названо мотивуючим словом	<i>алгебраический</i>
-ак-(ий)	Утворені від вказівних займенників	<i>этакий</i>
-ан-(ой), -ан-(ый), -ян-(ой), -ян-(ый)	Відносний прикметник, що позначає ознаку та характеризується відношенням до того, що названо мотивуючим словом	<i>Масляный, ледяной, дровяной, кожаный</i>
-арн-(ый)/ -ярн-(ый)	Якісний або відносний прикметник зі значенням ознаки, якості або властивості, який характеризується відношенням до того, що названо мотивуючим словом	<i>Каникулярный, сценарный, фрагментарный</i>
-ат-(ый)1	Якісний прикметник зі значенням наявності у вигляді характерної ознаки того, що названо мотивуючим словом	<i>Бородатый, волосатый, зубатый</i>
-ат-(ый) 2	Прикметник зі значенням притаманності або схожості з чим-небудь, що названо мотивуючим словом	<i>Горбатый, женатый, рогатый, крылатый</i>

Суфікс	Значення	Приклад
-атическ- (ий)	Загальне значення притаманності тому, типовості того, характерності того, що названо мотивуючим словом	<i>Драматический,</i> <i>призматический,</i> <i>идиоматический</i>
-атичн- (ый)	Значення ознаки або властивості, яке характеризується тим, що названо іншомовним за походженням мотивуючим іменником	<i>Догматичный,</i> <i>драматичный,</i> <i>симптоматичный</i>
-атозн- (ый)	Медична термінологія зі значенням ознаки, яка характеризується тим, що названо мотивуючим словом	<i>Экзематозный</i>

Суфікси дієслів також можуть бути як словотворчими (наприклад, *рубануть, долбануть, чесануть*), так і формотворчими (*рубанул, долбанул, чесанул*).

У російській мові кількість суфіксів дієслів значно менша, ніж суфіксів іменників. Як правило, в основу таких суфіксів покладено словотвірні значення певної ознаки. На нашу думку, у цьому віддзеркалюється і категоріальне частиномовне значення дієслова як ознакового слова. Найбільш поширені значення дієслів представлено у вигляді Таблиці 2.5.

Таблиця 2.5.

Основні суфікси дієслів та їх значення

Суфікс	Грам. характеристика	Значення	Приклад
-е-(ть)1	Перехідні та неперехідні недоконаного виду	Набувати ознаки, що названа мотивуючим словом	<i>Алеть,</i> <i>наглеть,</i> <i>худеть</i>

Суфікс	Грам. характеристика	Значення	Приклад
-e-(ть)2	Перехідні та неперехідні недоконаного виду	Ставати, здаватися таким, яким навиває мотивуючий прикметник	<i>Богатеть, темнеть, хорошесть</i>
-e-(ть)3	Перехідні та неперехідні недоконаного виду	Ставати схожим на когонебудь, тобто набувати ознаки, що названа мотивуючим іменником	<i>Дуреть, потеть, хаметь</i>
-e-(ть)4	Неперехідні недоконаного виду	Ознака, що міститься в мотивуючому прикметнику	<i>виднеться</i>
-ова-(ть)/ -ева-(ть)1	Перехідні та неперехідні недоконаного виду або двовидові	Загальне значення дії, яке має відношення до того, що названо мотивуючим словом	<i>Бинтовать, веровать, рисковать</i>
-ова-(ть)/ -ева-(ть)2	Перехідні та неперехідні недоконаного виду	Здійснювати дію, що властива особі, яку названо мотивуючим іменником	<i>Воровать, плутовать, психовать</i>
-ова-(ть)/ -ева-(ть)3	Перехідні та неперехідні недоконаного виду	Перетворювати в когонебудь, у того, кого названо мотивуючим словом	<i>Уродовать</i>
-ова-(ть)/ -ева-(ть)4	Перехідні та неперехідні недоконаного виду	Діяти за допомогою того, що названо мотивуючим словом	<i>Бороновать, шифровать</i>
-ова-(ть)/ -ева-(ть)5	Перехідні та неперехідні недоконаного виду	Наділяти будь-чим, предметом або ознакою, що позначено мотивуючим словом	<i>Спиртовать</i>

Суфікс	Грам. характеристика	Значення	Приклад
-ова-(ть)/-ева-(ть)6	Перехідні та неперехідні недоконаного виду	Виявляти ознаку, названу мотивуючим словом	<i>Лютовать, пустовать, ревновать</i>
-ова-(ть)/-ева-(ть)7	Перехідні та неперехідні недоконаного виду	Здійснювати дію, властиву певному місцю, яке названо мотивуючим словом	<i>Квартировать, иллюзовать</i>
-ова-(ть)/-ева-(ть)8	Перехідні та неперехідні недоконаного виду	Проводити час, який названо мотивуючим іменником	<i>Дневать, ночевать, зимовать</i>
-ова-(ть-ся)/-ева-(ть-ся)	Неперехідні недоконан. виду	Дія, в основу якої покладено те, що називається мотивуючим іменником	<i>Почковаться, рубцеваться</i>

Отже, російське афіксальне мотивоване словотворення представлено 2 суфіксальними моделями:

1. Суфіксальна модель слів однієї з частин мови, мотивованих тією самою частиною мови, яка віддзеркалює словотворення іменників (іменники, мотивовані іменниками): *чай – чайник, бег – бегун* та дієслів (дієслова, мотивовані іншими дієсловами): *дуть – дунуть, рисковать – рискнуть*.

2. Суфіксальна модель слів однієї з частин мови, мотивованих іншою частиною мови, яка властива для словотворення іменників, дієслів, прикметників, де мотивуючим словом виступає інша частина мови. Так, іменники та прикметники можуть мотивуватися дієсловами: *преподаватель – преподавать, парилка – париться, швейный – шить, привычный – привыкать*; дієслова – прикметниками: *хитрить – хитрый*; прикметники – прислівниками: *далекый – далеко*; дієслова – іменниками: *строить – стройка*; прикметники – іменниками: *пятый – пятерка*.

Суфіксальна афіксація російської мови охоплює всі самостійні частини мови. Найбільш яскраво розмаїття суфіксів представлене в іменному словотворенні. Вони віддзеркалюють усі семантичні відношення, що властиві російським дериваційним засобам – полісемічність, омонімічність, синонімічність, антонімічність та паронімічність. Специфіка суфіксів іменників також полягає в тому, що вони можуть функціонувати у вигляді гендерних маркерів, особливо якщо містять назви професій, спеціальностей тощо. Іменникові суфікси іноді мають стилістичні відповідники, чого майже немає в інших частинах мови.

Найменша кількість суфіксальних засобів притаманна дієслову. На наш погляд, це пов'язано з тим, що в основу дериваційного значення дієслів покладено ознаку, як і у прикметників, тому їх значення ширше, абстрактніше, а звідси, й менша їх чисельність.

2.2.1.2. Префіксальне мотивоване словотворення. Префіксам російської мови властиві ті самі характеристики, що й описаним суфіксам.

Отже, префікси приєднуються:

1) як до різних частин мови (*антициклон* – іменник зі значенням протилежності тому, що названо мотивуючим іменником, *антигитлеровский* прикметник зі значенням протилежності до якості, що названо мотивуючим прикметником; *бездействие* – іменник зі значенням відсутності того або протилежності тому, що названо мотивуючим іменником, *безболезненный* – прикметник зі значенням ознаки, яка характеризується протилежною якістю в зіставленні з тим, що названо мотивуючим прикметником; *биметаллы* – іменник, *биполярный* – прикметник);

2) так і до однієї частини мови, наприклад, префікс *вз-/взо-/вс-* утворює: а) дієслова доконаного виду зі значенням підніматися вверх за допомогою дії, що названо мотивуючим словом (*вздернуть, взмахнуть*), б) ті

самі форми, але зі значенням різкої інтенсивної дії, що також названо мотивуючим словом (*взвизгнуть, взвить*). До того ж, цей префікс у випадках, коли за його допомогою передається значення доведення до результативного завершення дії, що названо мотивуючим словом, може функціонувати і як формотворчий: *взбесить, вскипеть, вскружить*).

Незважаючи на те, що префіксація також властива всім самостійним частинам мови, однак, на відміну від суфіксації, вона значною мірою притаманна дієсловам, тому основні значення префіксів ми ілюструємо на прикладах дієслів російської мови, відібраних за допомогою методу суцільної вибірки із НСРЯ, хоча значення більшості префіксів аналогічні іншим частинам мови. Наприклад, префікс *до-* відповідно до застосування в дериваційній структурі різних частин мови має значення, яке збігається за архісемою або семою:

1) в іменниках означає передування за часом тому, що названо мотивуючим іменником (*доистория*);

2) у прикметниках також позначає ознаку передбачування в часі тому, що названо словосполученням з мотивуючим іменником як означуваного члена (*довоенный, доклассовый*);

3) у дієсловах, по-перше, доконаного виду зі значенням досягнення мети, доведення дії, що позначена мотивуючим словом, до певного стану в просторі та часі (*добрести, доварить*), по-друге, доконаного виду зі значенням здійснити додатково дію, названу мотивуючим словом, доводячи її до норми (*доизбрать, допродать*); 4) у прислівниках з обставинним значенням межі здійснення дії (*донельзя, доньне*).

Таблиця 2.6.

Основні префікси дієслів та їх значення

Суфікс	Граматична характеристика	Значення	Приклад
Воз- /вос1	Док. вид	Підняти або піднятися вгору за допомогою дії, що названо мотивуючим словом.	Возвести, воспарить
Воз- /вос1	Док. вид	Інтенсивно здійснювати або починати дію, що названо мотивуючим словом.	Возгордиться, возжелать, восхотеть
Вы-1	Док. вид	Виділити або виділятися, видалити або видалятися звідкись, а також отримати, знайти що-небудь за допомогою дії, що названо мотивуючим словом.	Выбросить, выгрузить, выдавить, выиграть, вычитать
Вы-2	Док. вид	Ретельно виконати дію, названу мотивуючим словом.	Выбелить, вылизать, вымерить
Вы-3	Док. вид (може бути формо-творчим)	Доведення до повної завершеності, закінченості, вичерпності дії, яку названо мотивуючим словом.	Вызубрить, выковать, вылечить, выловить
Вы-4	Док. вид	Витримати що-небудь протягом тривалого часу, здійснюючи дію, що названо мотивуючим словом.	Выжить, вылежать, высидеть, выстоять, выстрадать

Суфікс	Граматична характеристика	Значення	Приклад
<i>Де-, дез-</i>	Док. вид та недок. вид	Здійснювати дію, протилежну тій, що названо мотивуючим словом.	<i>Демаскировать, демобілізувати, дезінформувати</i>
<i>О-, об-, обо-1</i>	Док. вид	Спрямувати навколо чогонебудь дію, названу мотивуючим словом	<i>Обежати, обглодати, ободрати</i>
<i>О-, об-, обо-2</i>	Док. вид	Покрити або покритися чимнебудь, що названо мотивуючим словом	<i>Обклеїти, окрасити</i>
<i>О-, об-, обо-3</i>	Док. вид	Поширення дії, названої мотивуючим словом, на декілька об'єктів або на великий простір	<i>Об'їхати, обыскати, обійти</i>
<i>О-, об-, обо-4</i>	Док. вид (або як формотворча одиниця)	Досягнути результату, довести до результативного завершення дію, яку позначено мотивуючим словом	<i>Обвенчати, обмелети, оглохнуть</i>
<i>О-, об-, обо-5</i>	Док. вид	Спрямувати дію, що названа мотивуючим словом, повз предмет, що перебуває на шляху	<i>Обежати, обійти, оползти</i>
<i>О-, об-, обо-6</i>	Док. вид	Зашкодити, обдурити когонебудь за допомогою дії, яку названо мотивуючим словом	<i>Обворувати, обокрасти, обсчитати</i>

На основі викладеного вище можна констатувати, що префіксальна афіксація російської мови достатньо розгалужена, але вона більш пов'язана із граматичними характеристиками слова, особливо щодо прикметників та дієслів. Це можна пояснити участю префіксів в утворенні ступенів порівняння, вищо-часових форм тощо.

Російське афіксальне мотивоване словотворення представлено префіксальною моделлю слів однієї з частин мови, мотивованих тією самою частиною мови, за якою утворюються іменники, дієслова, прикметники; після приєднання префікса частина мови не змінює своєї частиномовної належності: *чистить – очистить, ранний – сверхранний, давать – придавать, путник – спутник, товарищ – сотоварищ.*

Окремо, як малопродуктивна, наявна ще конфіксальна модель російського афіксального мотивованого словотворення, коли префікс і суфікс приєднуються одночасно. Конфіксальна модель (префікс + суфікс) слів однієї з частин мови, мотивованих тією самою частиною мови, характерна для прислівників, мотивованих прикметниками: *левый – влево;* прислівників, мотивованих іменниками: *утро – поутру;* іменників, мотивованих іменниками: *стакан – под-стакан-ник,* прикметників, мотивованих іменниками: *земля – под-зем-н-ый.*

2.2.2. Інноваційні тенденції в російському афіксальному словотворенні. Відповідно до сучасної наукової парадигми, тобто починаючи з 80-х рр. ХХ ст., коли почало панувати розуміння мови як когнітивного процесу, в якому фігурують знання трьох типів: про світ, про мову, про ситуацію або контекст мовлення, дослідники все частіше стверджують, що мова виступає засобом об'єктивації відомостей про світ і про саму себе [81, с. 391]. У зв'язку з цим О. С. Кубрякова, спираючись на здобутки ономасіологічної дериватології, висловила припущення, що розв'язання певних проблем слов'янського словотворення

дасть змогу поєднати позиції двох шкіл – когнітивного й дискурсивного аналізів.

На наш погляд, проілюструвати це поєднання можливо в процесі опису російської афіксації у функції одного із засобів відображення російськомовної картини світу. До того ж, це дозволить проаналізувати нові явища в російському морфологічному словотворенні, а також визначити основні тенденції сучасного російського словотворення в аспекті відображення мовної картини світу.

2.2.2.1. Афіксальне словотворення як засіб відображення російськомовної картини світу. Афіксальне словотворення для східнослов'янських мов є надзвичайно активним [10; 170; 83; 53]. Проблеми, пов'язані із таким способом словотвору, в українському мовознавстві в останні часи розв'язували:

1) на матеріалі говірок – Г. Л. Аркушин [2], Л. В. Дика [40], Г. В. Шумицька [172],

2) у мові творів художників слова – О. П. Білих [6],

3) на основі писемних пам'яток давніх часів – У. М. Штанденко [171], Л. А. Бісовецька [7],

4) в аспекті теорії номінації – О. О. Приймак [120], О. Кровицька [79], М. П. Брус [12],

5) за частинами мови – С. О. Соколова [146], В. В. Грещук [36],

6) у процесі породження тексту – О. Б. Грещук [37].

Проте все частіше звертають увагу на ті словотвірні засоби, які віддзеркалюють як динамічні процесі безпосередньо словотворення, так і соціальні, геополітичні, інформаційні тощо зміни в суспільстві (див., наприклад, [150]). Водночас перші зміни відбуваються в індивідуальному мовленні, тобто в оказіональному словотворенні, тому значна увага дослідників приділяється саме цьому аспектові [150; 105; 78].

Новотвори, які найточніше відображають ті явища, що властиві сьогоденню Росії, пов'язані з афіксальним словотворенням іменників, зокрема суфіксальним і префіксальним.

Найбільш активно суфікси використовуються для позначення абстрактних явищ. Передусім це суфікси *-изм*, *ациї(а)*, *-ениї*, *-щин(а)*.

Перше місце за частотністю вживання займає суфікс *-ациї(а)*, номінуючи нові соціально значущі процеси дійсності. Цей суфікс має значення наділення тими чи іншими властивостями того, що позначає базова основа на зразок *гуманізація* – “распространение и утверждение в сфере общественной жизни идей, взглядов и убеждений, проникнутых гуманизмов” [НСРЯ 4, с. 348]. Наприклад, *долларизація*, *макдональдизація*, *алкоголізація*, *інформатизація*, *суверенізація*, *плюралізація*, *либералізація*, *чизбургеризація*, *бандитизація*, *стандартизація*, *воєнізація*.

У цьому випадку наведені іменники називають певний процес. Специфіка цих абстрактних іменників у тому, що вони утворюються не від дієслів, а іноді навіть із дієсловами взагалі не співвідносяться, наприклад, *талон* – *талонізація*. Певною мірою це можна пояснити тим, що соціальна дійсність вимагає насамперед нових номінацій, у яких поєднуються значення процесуальності з номінативністю, тому іменні основи найбільш поширені.

Достатньо інтенсивним є процес утворення абстрактних іменників із суфіксом *-изм* для позначення різноманітних суспільно–політичних понять і наукових напрямків: *глобалізм*, *гангстеризм*, *уникалізм*, *американизм*.

Якщо суфікси *-ациї(а)* та *-изм* є маркерами книжного мовлення, то суфікс *-щин(а)* виступає показником негативної аксіологічної оцінки. Як правило, у новотвори він вносить відтінок несхвальності, осуду, пов'язаний із характеристикою ідейних, політичних течій негативного характеру. Вихідними основами в цих словах є власні імена тих політичних діячів, що скомпрометували себе в очах суспільства, типу *Сталин* – *сталинщина*,

Брежнев – *брежневщина*, а також *гайдаровщина*, *лужковщина*, *Жириновщина* та ін.

Таке саме явище спостерігаємо при приєднанні суфіксів особи *-чик / -щик, -ец / -овец, -ик, -ист* до основ, які за походженнями є власними іменами. У даному випадку специфічність, змістовність та емоційність позначеного явища пов'язані з антропонімами, але лише вихідне слово набуває конотації, номінуючи широке коло явищ сучасного життя: *горбачевец, гайдаровец, гамсахурдист, звиагдист*. До цього ж типу можна віднести й поодинокі випадки поєднання цих суфіксів з аббревіатурами, наприклад: *лдровец*.

Слід додати, що для російської мови, де існує тенденція набувати значення спільного роду іменниками чоловічого роду (*учитель, преподаватель* позначає і чоловіка, і жінку), в останні десятиліття спостерігаємо протилежну тенденцію, що за допомогою традиційного суфікса *-к(а)* гендерно маркує осіб за статтю: *звядистка, ушуистка, дзюдоистка, культуристка, регбистка, шейпингистка*. На наш погляд, ці слова позбавлені негативної оцінки, на відміну від суфікса *-чик / -щик*, що приєднується до основ, які позначають соціально значущі процеси дійсності: *сувереник, перестройщик, наивщик*. Як правило, такі одиниці набувають негативного чи іронічного забарвлення.

Так, сучасне російське суфіксальне словотворення підтверджує думку про пряму залежність між соціальною дійсністю та мовними змінами. На цьому етапі розвитку російського суспільства для найменування суспільних процесів та явищ використовуються в переважній більшості віддієслівні іменники, у яких поєднуються значення процесуальності й номінативності.

Крім суфіксації в російській мові, як було зазначено вище, надзвичайно активним є процес префіксації. Його специфіка в сучасний історичний період розвитку суспільства полягає в тому, що засвідчено широке включення іншомовних елементів у російський мовний простір, у тому числі й в процес

префіксації споконвічно російських слів або адаптованих запозичених. У свою чергу це сприяє поживленню семантично близьких їм російських префіксів і загальної активізації префіксального способу утворення імен.

Провідна риса зазначеного процесу – розкладання раніше нерозкладних запозичених основ з інтернаціональними препозитивними елементами *анти-, архи-, де-, квази-, контр-, супер-, ультра-, экс-, нео-* та ін. на тлі загальної активізації значної кількості іншомовних морфем. Крім того, непоодинокі випадки, коли до тієї самої основи приєднуються декілька семантично подібних префіксів: *квазикоалиция, псевдокоалиция*. Це явище свідчить про значну свободу приєднання зазначених елементів до будь-яких основ, особливо до тих, що позначають осіб, суспільні процеси тощо для вираження значення хибності, удаваності, неістинності, тобто про продуктивність зазначених префіксів.

Отже, якщо раніше дослідники ще сперечалися щодо їхнього дериваційного статусу, то нині вони, без сумніву, виконують функцію префікса, сполучаючись із російськими основами.

Незважаючи на строкатість семантики таких префіксів, різну продуктивність, неоднорідність їх походження і словотворчих зв'язків, все ж таки можна визначити деякі семантичні групи, зокрема в системі словотвору іменників.

Першу групу за частотністю утворюють препозитивні елементи *лже-, квази-, псевдо-*. Приєднуючись до іменників та прикметників, вони додають до їх семантики не тільки значення неістинності, удаваності, фіктивності, але й негативного відтінку, негативної експресії: *псевдоисторический, лжепредприниматель, квазипартия*.

За тематичним спрямуванням ці слова характеризують суспільно–політичне життя, номінуючи суспільні течії, особистостей у сфері політики, громадські організації, суспільні явища тощо: *лжекоммунист, псевдореволюция, псевдопутч, квазирыночный, псевдогуманист, псевдоученый*.

Другу групу – іншомовні префікси *гипер-, супер-, ультра-*, які мають значення інтенсивності, високого ступеня вияву того, що названо вихідною основою: *суперскандал, супервиборы, ультрамиллионер, гиперинфляция*. Показником їх активності є те, що вони витісняють з активного слововживання споконвічний російський префікс *сверх-*.

До третьої тематичної групи належать префікси із загальним значенням протилежності, заперечення: *анти-, де-, контр-*: *антикумир, антидемократия, контрреформы, контрдемонстрация, деполитизация, дефедерализация, демонополизация*.

Варто відзначити, що деякі префікси, зокрема *де-*, означає не тільки заперечення, але й усунення чого-небудь, позбавлення ознаки, яка була привласнена предмету чи явищу. У “Новому словнику російської мови” наводяться дві статті, що пояснюють семантику цього префікса. Перша присвячена іменнику, і в ній зазначається, що за допомогою цього префікса утворюються іменники “зі значенням зворотної, протилежної дії стосовно позначеного мотивуючим іменником” [НСРЯ 4, с. 361]. У другій говориться про утворення дієслів доконаного та недоконаного виду зі значенням “здійснити або здійснювати дію, протилежну тому, що названо мотивуючим словом” [НСРЯ 4, с. 361].

Традиційно зазначений дериваційний процес складається з таких етапів:

- 1) пошук номінативної одиниці (як правило, це корінь), яка містить основне значення;
- 2) додавання до цієї одиниці суфіксів *-из-* і *-ациj-(a)* (перший суфікс

“Новому словнику російської мови” трактується як “словотвірна одиниця, що виділяється в іменнику жіночого роду зі значенням дії або явища, які пов’язані із особою, що названа мотивуючим іменником” [НСРЯ 4, с. 570]; другий – як “словотвірна одиниця, що виділяється в іменниках жіночого роду зі значенням процесуальності або результату дії, що названа мотивуючим словом” [НСРЯ 4, с. 54]); слід додати, що суфікса *-изацій-(а)* словник не фіксує;

3) додавання префікса *де-* зі значенням ліквідації вже набутих словом семантичних множників.

Як бачимо, в цій схемі найбільш вразливий суфікс *-из-*, оскільки він приєднується до основи, що так чи інакше називає особу.

У сучасному словотворі суфікс *-изацій-(а)* частіше за все пов’язують із дієслівним суфіксом *-изирова-(ть)*, який додає до вихідної основи такі значення:

- 1) загальне значення дії, яке має відношення до того, що названо мотивуючим словом (*стабілізувати*),
- 2) перетворювати будь-кого, будь-що; робити якимось, чимось; піддаватися будь-чому (*націоналізувати*),
- 3) наділяти ознакою або будь-чим, що названо мотивуючим словом (*вітамінізувати*),
- 4) приводити в той чи інший стан (*гіпнотизувати*) [НСРЯ 4, с. 577].

Однак наші спостереження дають можливість зробити припущення, що не всі іменники із суфіксом *-изацій-(а)* за походженням віддієслівні. Якщо, наприклад, слово *політизація* дуже прозоро пов’язується із дієсловом *політизувати*, то *декомунізація* швидше за все передбачає інший ланцюжок, що утворюється за аналогією із словом *деполітизація*, тобто актуалізується сама модель, її дериваційне значення: “*де* + корінь + суфікс дії”. Отже, ця модель цілком асимілювалася російською мовою. Головна відмінність цих новотворів у тому, що вони в переважній більшості емоційно

забарвлені, називають суспільно-політичні поняття або функціонують у ролі термінів, наприклад, *декодирование*.

Заслуговує на увагу й той факт, що в останні роки в російському мовному просторі активізувався префікс *с-/со-* зі значення спільності: *соплатники, сомладенцы*. На наш погляд, це також відбулося під впливом іншомовного префікса *ко-*, наприклад, *корелференція*.

Таким чином, у російській мові відбувається посилення словотворчої активності іменників. Значною мірою ми пояснюємо це тим, що є потреба в номінації не тільки нових матеріальних об'єктів, а передусім нових суспільно-політичних явищ. Головне завдання номінативного акту – не тільки позначити їх за допомогою мовленнєвих знаків, але й висловити ставлення до них, тому це переважно okazіоналізми з негативним забарвленням.

Провідною тенденцією російського афіксального словотворення можна вважати загальну активізацію іншомовних морфем. Серед префіксів це інтернаціональні препозитивні елементи *анти-, архи-, де-, квази-, контр-, супер-, ультра-, экс-, нео-* та ін., серед суфіксів – *-изм, ациj(a), -ениj, -щин(a)*, які найбільше використовуються для позначення абстрактних явищ.

2.2.2.2. Динаміка афіксального російського словотворення. У російській мові існує система морфодериваційних засобів, яка має переважно афіксальний характер і використовується для фіксації мотиваційного "нового" [21]. Специфікою словотворчої мотивації цього типу є структурування і типізація нового змісту через типові структурні форми, незважаючи на доволі поширені неструктурні та нетипові форми (наприклад, *T-образный перекресток*) з нетиповими мотиваторами та мотивантами і т.п.

Як правило, більшість дослідників [29] поняття способу словотворення пов'язують з динамічним аспектом деривації, а типи та рівні засобів – із статистичним.

Динамічний підхід до афіксального словотворення актуалізує увагу дослідників на таких способах маркування мотиваційної вторинності, як злиття (*обермейстер*), спрощення (*недоделки – доделки*), ускладнення – (*друг – недруг*), заміни (*скрючить – расскрючить*), перестановки (*перевоспитать – восперепитать – з усного мовлення*), абсолютна інновація / суплетивізм (*местоимение – прономинализация*) і нульова інновація (*Кюри* як власне ім'я -*кюри* як фізична одиниця) [29].

Дериваційні властивості названих процесів можуть реалізовуватися на будь-якому мовному рівні. Наприклад, ускладнення представлене на морфемному рівні формами на зразок: *вкусный – вкусенький*, на лексико-морфологічному – *атеїст – горе-атеїст*, на власне морфологічному – *ах* (незмінне) – *ахи*. Дуже часто важко визначити, на якому рівні відбуваються дериваційні зміни.

За спостереженнями М. Д. Голєва, над мовою художньої літератури, морфемний рівень представлений не тільки префіксацією, суфіксацією, постфіксацією, а також змішаними формантами, які власне і утворюють ускладнення (*кто – кое-кто, проект – проектант, лить – литься, кто – кто-то, брат – побратим, брат – брататься*), злиття (*кое-нибудь, супермен*), спрощення (*восвояси – свояси, визировать – визир, кокетка – кокет, расходиться – расходитъ, присниться – приснитъ, налимониться – лимонить*), заміну (*немец – немка, атеїзм – атеїст*), перестановку та нульову інновацію (*Фрунзе – г.Фрунзе*) [29].

На лексико-морфологічному рівні відбуваються суттєві зміни в дериваційних засобах. Відходить на другий план афіксація, перевага надається ускладненню (*лебедь – лебедь-она, еле – еле-эле*), злиттю (*черные сливы – чернослив, сего дня – сегодня, авто, стоп – автостоп*), спрощенню

(*супер*), заміні (*колченогий* – "*Колчерукий*", *юмореска* – *иронеска*, *отсебятина* – *отъеготина* – з усного мовлення), перестановці (*філолог* – *логофил* – з усного мовлення); суплетивізму (*уйти* – *уходить*, *калач* – *бублик*) [29].

Аналогічна картина представлена і на власне морфологічному рівні. Це, за М. Д. Голєвим, ускладнення (*НОТ* як аббревіатура, що не змінюється, і ця форма в множині – *ноты*), спрощення, яке полягає в розбіжності парадигм (*Лось* як чоловіче та жіноче прізвище), заміна (*Лосев* – *Лосева*, *Жигули* – "*Жигуль*", *Одиссей* – *Одиссея*, *досуг* – *досужий*, *бюлетень* – *бюллетеню*), нульова інновація (*Седых* як чоловіче та жіноче прізвище) [29].

На синтаксичному рівні відбувається передусім заміна синтаксичної позиції (*досуг* як іменник і як категорія стану), заміна лексичної сполучуваності (*талановиті Кюри* – *тисяча кюри*), заміна морфологічної сполучуваності (*врач ушел* – *врач ушла*) [29].

Серед названих вище явищ, найбільш всеохоплюючими є процеси ускладнення, злиття та спрощення. Їх дуже важко розмежувати, особливо щодо ускладнення та злиття.

Певною мірою це пояснюється тим, що обидва процеси природно розглядати як ускладнення одного компонента іншим: *свет* – *светотень*, *свет* – *светолюбивый*, *светлый* – *светло-серый*. У цьому випадку ускладнення на лексико-морфологічному рівні є дериваційним способом, а на морфемному – афіксальним засобом.

До того ж, для їх розрізнення наявні декілька додаткових лексико-граматичних показників. На першому місці знаходиться, за Голєвим, депарадигматизація, яка при злитті полягає у подоланні роздільнооформленості, єдність наголосу, міжслівне накладання та аббревіація. Із семантичного боку – це ускладнення. Наприклад, *второй год* – *второгодник*. У плані змісту відбувається конкретизація мотиваторів, у плані форми словотворче значення дериваційних компонентів майже нічим не

відрізняється від звичайних однослівних суфіксальних утворень із словотвірним значенням "носій предметної ознаки", "той, що має відношення до явища, названого мотиватором" [29].

Так само, на думку М. Д. Голева, треба трактувати утворення таких нових слів, одним із дериваційних компонентів яких виступає службове слово: *после обеда – эти послеобеда* [29]. Доказом того, що це новотвір, є відсутність формальних ознак синтагматичних зв'язків, які існували всередині мотиватора: *устойчивый к морозу – морозоустойчивый*. Причину цього явища М. Д. Голев вбачає в тому, що мотивуюча синтагма перед актом словотворення спрощується і розкладається до першоелементів: *лист, падать – листопад* [29]. Таким способом утворилися слова на зразок: *беззлобный (без злобы), не улыба(не улыбаются), лежебока (лежат на боку)*.

Спрощення поєднує різні за функцією та значенням явища (наприклад, варіантоутворююче усічення – *спокоен – спок*, морфонологічне усічення – *экспертиза – эксперт* [29]).

Незважаючи на те, що предмет нашого дослідження – афіксальне словотворення, ми розглядаємо й заміну, і перестановку, і суплетивізм. По-перше, усі ці способи ґрунтуються на морфемній структурі слова, по-друге, зазначені процеси відбуваються в самостійних частинах мови, межуючи між словоутворенням та формоутворенням, тобто належачи сфері морфеміки та морфології.

За спостереженнями дослідників, таке замінне словоутворення є надзвичайно продуктивним у російській мові [151], хоча до цього часу остаточно не визначено морфо-дериваційну природу явищ на зразок: *кричатъ – крикнутьъ, немец – немка, художник – художница, перебелитъ – перебеливать, дуализм – дуалист, лягушонок – лягушата*, так само, як *яблуня – яблоко, навигация – навигатор, имитировать – имитация, ликвидировать – ликвиднуть, решитъ – решать, химия – химик, хазяйство – хозяин, электричество – электрический, предлог – послелог, водопой –*

молокопой, чертог – соног та ін.

Специфіка заміни, як відзначає М. Д. Голєв, полягає в значному підсиленні ролі структурної мотивації і особливо це помітно, коли мотиватором фактично виступає вся модель (зіст. мотиваційні основи та оказіоналізми: *молодежь – стародежь, юмореска – иронеска, колченогий – "Колчерукий", трудоголик – молокоголик*) [29]. Можна стверджувати, що заміна можлива лише із семантичною опорою на актуалізовану ознаку опозиційності. Її максимальний вплив, пов'язаний з автоматизацією постійного компонента моделі на зразок: *супер, измы, пере* [29, с. 70]. При подальшій узуалізації новоутворених одиниць нерідко відбувається ослаблення структурної мотивації й підсилення прямої.

За спостереженнями М. Д. Голєва, перестановка як спосіб словотворення малопродуктивний у російській мові, і як правило, він виявляється при переході від мотиватора й супроводжується інверсією компонентів: *рельсопрокатный, искробезопасный, луна-рыба, наковальня* (від *ковать на*) [29, с. 76].

Щодо інших способів, то найбільш поширена суплетивна мотивація, коли формально невмотивоване слово має семантичний мотиватор: *варить – кастрюля, лошадь – жеребенок* і т.ін. Водночас при такому словоутворенні втрачається, на думку М. Д. Голєва, основна функція мотивації – встановлення зв'язку між значенням та звуковою оболонкою слова [29, с. 79]. Голєв вважає, що в російській мові процесам деривації більш відповідає протилежний підхід, коли в невмотивованих одиницях виявляються потенційні мотиватори: (*образовать*) – *образование* (высшее), (*оголтеть*) – *оголтельный*, (*обаять*) – *обаяние*, (*школить*) – *вышколить*, (*луниться*) – *прилуниться* й под. Такий спосіб трактування різноманітних дериваційних явищ дозволяє більш коректно прокоментувати характер взаємодії мотивантів різних рівнів на базі словотворчої функції й умов переходу їх на словотворчий рівень (аналітичні морфеми, суффіксоїди, регулярні форми

усічень тощо: *катить* – *катать*, *префікс* – *постфікс*, *гусак* – *гусыня*, *заблудиться* – *заблуждаться*, *репей* – *репейник*, *куры* – *курица*, *цветы* – *цветок* [29, с. 83].

Отже, російське словотворення в динамічному аспекті ґрунтується на таких способах маркування мотиваційної вторинності, як злиття, спрощення, ускладнення, заміни, перестановка, абсолютна інновація / суплетивізм і нульова інновація, дериваційні властивості яких реалізуються на будь-якому мовному рівні.

Афіксація в статистичному аспекті відбиває їх типологію на рівні засобів, а провідною тенденцією російського словотворення можна вважати загальну активізацію значної кількості іншомовних морфем.

2.3. Дериваційні процеси в англійському афіксальному словотворенні

Англійське словотворення визначається як сфера моделювання мотивованих (вторинних) найменувань (Зацний Ю. А., Кубрякова О. С., Омельченко Л. Ф., Полюжин М. М., Adams V. та ін.), тобто словотворчих моделей (pattern) [189]. Характерною рисою словотворчої моделі є її абстрактність, абстрагованість від конкретного лексичного значення як у всієї моделі (як у моделях складних слів), так і в будь-якій її частині (властиво для моделей похідних слів). На думку О. С. Кубрякової, саме властивість абстрагуватися робить модель зразком для наслідування, своєрідною матрицею, за якою “друкуються” нові слова, та надає можливість виконувати її словотворчу функцію.

2.3.1. Критерії визначення продуктивних афіксів англійської мови та їх внутрішньої сполучуваності. Однією з важливих особливостей англійської суфіксальної системи [143] є значна

свобода в об'єднанні суфіксів з основами, хоча все це призводить до численних okazіональних утворень [205]. Часом такі лексичні одиниці, що мають саме узагальнену семантику, яка розкривається тільки шляхом певного співвідношення зі значенням, вираженим в основі. Можна зробити висновок, що англійські афікси, передусім, суфікси характеризуються високою регулярністю сполучуваності зі словами.

Для виділення продуктивних афіксів застосовують такі критерії:

1) приєднуючись до вихідної основи, афікс повинен виражати певне значення;

2) він легко виділяється як словотворчий елемент і в свідомості мовця чітко ідентифікується як частина слова, а похідна основа при відділенні повинна мати здатність уживатися в мові без афікса або створювати нові слова за допомогою інших афіксів;

3) афікс повинен використовуватися для утворення нових слів не тільки від основ первинного походження, але й від основ іншого походження;

4) афікс повинен мати визначену частоту вживання (чим більше нових утворень він дає, тим він є продуктивнішим).

Афіксація здійснюється за допомогою суфіксів *-er/-or-*, *-ion-*, *-al-*, *-ful-*, *-y-*, *-ly-*, *-ing-*, *-un-* та різноманітних префіксів.

Для опису суфіксальної системи англійської мови О. Д. Мешков [100] застосовує суфіксальні схеми і моделі. Суфіксальна схема показує, які частини мови використані в словотворчому акті, яка з них є вихідною, яка – похідною, наприклад, $V + Suf = N$. Це суфіксальна схема, що представляє іменник, утворений від основи дієслова за допомогою суфікса, наприклад, *remove + -al- = removal*.

Усередині суфіксальних схем виділяються суфіксальні моделі. Вони описують вихідну основу, конкретний суфікс і похідне слово. Одній схемі можуть відповідати декілька моделей: наприклад, схема $V + Suf = N$

реалізується за допомогою двох моделей: $V + -ion- = N$ (*communicate – communication*); $V + -er- = N$ (*speak – speaker*).

У процесі словотвору в системі англійської мови задіяні всі частини мови, однак найбільш широко представлений іменник [143]. Англійські іменники мають набагато більше суфіксів, ніж будь-яка інша частина мови. Суфікси є однією з ознак іменника як частини мови.

У типологічному відношенні суфікси іменників англійської мови надзвичайно різноманітні:

- 1) суфікси, які функціонують лише як морфеми;
- 2) суфікси, що виникли із самостійних слів;
- 3) суфікси споконвічні;
- 4) суфікси запозичені;
- 5) суфікси, притаманні лише іменникам.

Ця типологія постійно поповнюється. Так, наприклад, О. Д. Мешков у праці «Словотвір сучасної англійської мови» [102] пропонує поділити суфікси на *термінальні* й *нетермінальні*.

Термінальні суфікси можуть займати тільки кінцеве положення в слові: *-ship* (*friendship*), *-let*, *-hood* (*brotherhood*), *-ness* (*kindness*), *-al*. Ці постпозитивні афікси, у свою чергу, складають певні семантичні групи:

- 1) *-al*, *-hood*, *-ness*, *-ship* – суфікси абстрактних назв іменників;
- 2) *-kin*, *-let*, *-ling* – складають семантичну групу зі значенням зменшеності;
- 3) *-enne*, *-ess* – суфікси фемінізації, позначають людей і тварин жіночої статі (надалі не беруть участі в слововиводі).

Нетермінальні суфікси здатні приєднувати після себе інші суфікси, наприклад, *reader – readership*.

Інша позиція представлена П. М. Каращук у монографії “Словотвір в англійській мові”, де всі похідні іменники поділяються на ті, що утворені за допомогою агентивних суфіксів, і на ті, що утворені за допомогою

абстрактних суфіксів [55].

З усіх агентивних суфіксів іменників, на думку Т. В. Гончарової [32] *-er* є найпродуктивнішим. У давньоанглійській мові за допомогою цього постпозитивного афікса від іменників і дієслів утворювалися іменники, на позначення осіб, які займалися тим видом діяльності, на який вказує вихідна основа: *cartere – carter* (возій); *utridere – outrider* – (верхівковий).

До середньоанглійського періоду належать такі іменники із суф. *-er*, як *builder* (будівельник), *bookbinder* (палітурник), *hatter* (капелюшник) та ін. У цей період значення суфікса розширюється. Насамперед, з'являються іменники, у яких *-er* вказує на належність до певної місцевості: *Londoner*, *Englander* та ін.

З ранньонovoанглійського періоду *-er* розвиває [32], крім агентивного значення, також і семантику знаряддя. Це пов'язано з тим, що з розвитком техніки цілий ряд пристосувань, інструментів, приладів і т.ін. став виконувати ту працю, яку колись доводилося робити людині: *roller* (валик), *knocker* (дверний молоток).

У сучасній англійській мові суфікс *-er* має високу продуктивність [34], є широкоживаним і зберігає агентивне і орудне значення. Якщо раніше аналізований суфікс міг сполучатися тільки з основами дієслів та іменників, то в новітній англійській мові він, хоча й зрідка, утворює нові іменники від основ прикметників і числівників [196].

Приєднуючись до основ іменників, пише Т. В. Гончарова, [34, с. 138] суфікс *-er* виражає значення жителя місцевості (міста, села, країни), на яку вказує основа: *borderer* (мешканець прикордонної смуги), *villager* (житель села). Іноді суфікс *-er* виражає значення – “людина такого віку, на який вказує вихідна основа”. Такі іменники утворюються від основ числівників: *forty-niner* (сорокадев'ятилітня людина) [34, с. 139] .

Надзвичайно висока продуктивність суфікса *-er* виявляється в тому, що він бере участь в утворенні іменників навіть від дієслівних основ із

післялогами: *to look on – onlooker* (глядач, спостерігач) [34].

Однак зустрічаються випадки, коли суфікс *-er* не вживається для утворення іменників, наприклад, коли в мові:

– уже існує інше похідне слово з аналогічним значенням: *student* (замість *studyer*, яке з'явилося в мові, але вживається вкрай рідко);

– існує інше слово на *-er*, утворене від омонімічної основи (у цьому випадку *-erl* загалом не вживається, щоб уникнути помилкового розуміння утворень: *betting-man* використовується замість *better* ('one who bets'), тому що в мові засвідчено вже слово *better* (порівняльний ступінь прикметника *good* і прислівника *well*).

Так, суфікси *-er*, *-or* використовуються для утворення від дієслівних основ іменників, що позначають професію чи властиву певній особі дію: *to work* (працювати) – *worker* (робітник).

Афіксація за допомогою суфікса *-ion* (також *-tion*, *-ation*, *-sion*) приводить до утворення від основи дієслова іменників, що позначають:

- дії чи процес: *preparation* (підготовка), *discussion* (обговорення);
- стан чи якість: *attention* (увага);
- конкретний результат дії: *translation* (переклад).

Прикметники утворюються за допомогою суфіксів *-al*, *-ful*, *-y*:

– суфікс *-al-* служить для утворення відносних прикметників від основ іменників: *national* (національний);

– суфікс *-ful-* служить для утворення прикметників від основ іменників, а також від деяких дієслівних основ зі значенням "що має (повною мірою) якість, виражену основою": *beautiful* (гарний);

– суфікс *-y-* служить для утворення прикметників від основ іменників зі значенням "що має якість того, що позначено основою": *rainy* (дощовий).

Типовим постпозитивним формантом для прислівників виступає суфікс *-ly* [155]. З його допомогою утворюються якісні прислівники від основ

прикметників, зберігаючи в більшості випадків значення прикметника: *usually* (звичайно).

За допомогою суфікса *-ing-* утворюються від дієслівних основ іменники, що позначають:

- дію чи процес: *swimming* (плавання), *teaching* (навчання);
- конкретний результат дії: *writing* (твір).

В англійській мові існують афікси, що вживаються як лише з однією частиною мови, так і з кількома. Наприклад, префікс *re-* використовується для утворення від дієслівних основ нових слів, що мають значення повторюваності дії чи здійснення її заново: *to read* (читати) – *to reread* (перечитати), а префікс *in-* може поєднуватися з прикметниками, дієприкметниками, дієсловами і рідше – з іменниками:

- при з'єднанні з прикметниками і дієприкметниками префікс *in-* вносить негативне значення: *unpleasant* (неприємний);
- при поєднанні з дієслівними основами утворюються дієслова зі значенням дії, протилежної вираженій основою: *unmake* (руйнувати).

Таким чином, афікси, що вносять конкретне значення, при утворенні нового слова вступають між собою у певні семантичні відношення, реалізовані їхньою значеннєвою сполучуваністю. Передусім це синонімічні відношення як суфіксів, так і префіксів.

Завдяки цим відношенням виділяються а) моделі з різним ступенем продуктивності залежно від лексико-стилістичного шару, в якому вони використовуються; б) моделі, вживані переважно у визначеному функціональному різновиді мови; в) моделі універсальні, продуктивні в багатьох лексичних шарах.

2.3.2. Ступінь продуктивності англійського афіксального словотворення. Словотворча модель англійської мови має свої ознаки [118]:

а) загальне категоріальне значення: належність до певної частини мови, до певного лексико-семантичного розряду слів як у межах однієї частини мови, так і з можливим включенням декількох частин мови [190];

б) структурний склад – словотворчі елементи, із яких вона складається;

в) характер структурно-значеннєвих відносин її компонентів;

г) словотворче значення, характер значеннєвого зв'язку з вихідним словом чи мотивація цього зв'язку;

д) словотворча активність, тобто продуктивність.

За своїми дериваційними особливостями продуктивні моделі слів у сучасній англійській мові розпадаються на:

а) моделі морфологічні;

б) моделі семантичні.

До складу морфологічних моделей входять:

1) основи (слова), включаючи й основи – частотні компоненти;

2) суфікси й напівсуфікси, префікси й напівпрефікси.

Щодо семантичної моделі, то в англійській мові вона діє для утворення слів, що належать до багатьох частин мови (від іменників творяться дієслова – *we breakfasted and coffeed*; від дієслів – іменники *find* “знахідка”, *catch* “улов”; від прислівника – іменники *ins and outs* “входи і виходи”).

У характеристиці словотворчої моделі особливого значення набуває така властивість мовних одиниць, як продуктивність. Причому, продуктивними вважаються такі моделі, за якими на певному етапі розвитку мови активно творяться нові слова.

Продуктивність не є постійною властивістю моделі [155], вона у конкретний період розвитку мови може змінити характер своєї продуктивності і перейти з класу неактивних моделей до активних [204] .

Аналізуючи продуктивність моделей у сучасному англійському словотворі, дослідники відзначають порівняну легкість утворення в мовленні, і усному, і писемному, складних і похідних слів [див. про це 118].

Продуктивність словотворчої моделі зумовлена як екстралінгвальними потребами, так і причинами мовними. Виходячи з цього, словотворення, служить для творення інновацій на позначення нових явищ в суспільстві, називається *узуальним*; те, що сприяє синтаксичній організації тексту – *синтаксичним*; якщо словотворчі засоби використовуються з метою виразити словотворчими засобами стилістичні потреби мовця, у тому числі автора художнього твору, то говорять про *стилістичний* словотвір. [116, 191]. Отже, продуктивність тієї чи іншої моделі визначається потребами узуального, синтаксичного чи стилістичного словотвору.

Узуальний словотвір пов'язаний з екстралінгвальною потребою у вираженні нових понять, що є визначальним у розвитку системи словотвору й продуктивності окремих моделей, причому відбувається добір тих моделей, які здатні найбільш адекватно виразити нове явище [209].

Однак на сучасному етапі розвитку мов загалом утворення слів не тільки й далеко не завжди диктується потребами суспільства у вираженні нових понять, явищ [105]. У переважній кількості випадків утворюються слова, що позначають явища вже існуючі, але виражені іншими мовними засобами, наприклад словосполученнями, у тому числі відповідно до двох протилежних тенденцій: 1) до економії мовних засобів, 2) до ентропії мовного змісту з метою усунути можливість втрати інформації.

Останнім часом саме з англійської мови впливає нова тенденція – творення так званих «модних» слів і використання для цього «модних» суфіксів і відповідно словотворчих моделей [45]. Уживання цих слів найчастіше обмежується рамками слововживання певних груп людей (*gimmick* “жарт, спритне пристосування”, *swell* “відмінний, першокласний”, *sophisticated* “складний, важкий, незрозумілий” і т. ін.) [192].

Чинники, що сприяють підвищенню словотвірної продуктивності на лінгвальному рівні, пов'язані з функціями словотвору в мовній системі [43]. Передусім це функція утворення нових слів для задоволення потреб

раціональної організації висловлюваного змісту, більш точного вираження думки (*an opener of doors – one who opens doors, a great arranger – one who can arrange anything*).

Специфіка англійського словотворення полягає ще й у тому, що його засоби використовують для більш точного вираження думки чи створення стилістичного ефекту шляхом варіювання словесного матеріалу, його різного розташування в контексті й багатьма іншими синтаксичними засобами (*Television-watching had left its mark on her gestures. Everyone was shoulder-punching one another*). Отже, словотворча модель сприяє організації смислу висловлення [203]. Завдяки цьому деякі дослідники вважають її одним із синтаксичних засобів організації тексту [47].

Англійський слововивід як спосіб утворення слів за допомогою афіксів. В англійській мові словотвір широко використовується для вираження різних емоційних та експресивних характеристик позначуваних явищ. Як експресивні засоби виступають:

а) словотворчі елементи: суфікси, префікси, основи, що мають емоційне чи експресивне (конотативне) значення;

б) незвичайна значеннева сполучуваність похідних і складних слів з іншими словами у реченні (*oldie* “дідок, бабуся”). Для англійської мови цей засіб є найбільш властивим для вираження експресії.

Як уже згадувалося, одним із факторів, що мають дуже істотне значення у визначенні характеру продуктивності тієї чи іншої моделі, є *внутрішня валентність*, під якою розуміють [148, 75] закономірності сполучуваності основ, афіксів при утворенні нового слова, тобто значеннева сполучуваність компонентів новотвору [100], на відміну від валентності загалом – правил сполучуваності слів при утворенні словосполучення і речення. Отже, основи слів, афікси, що мають певне значення, при утворенні нового слова вступають між собою в певні відношення, реалізовані їхньою значенневою сполучуваністю.

Передусім це синонімічні відношення, властиві для суфіксів:

- *-er/-or-* (*worker, visitor*), *-man-* (*policeman*), *-ist-* (*socialist*),
- *-ee-* (*trustee*) – на позначення діяча;
- *-ship-* (*friendship*), *-hood-* (*childhood*), *-dom-* (*freedom*) – на позначення абстрактних імен, дії;
- *-ish-* (*British, reddish*), *-y-* (*silky*), *-ed-* (*dark-haired*), *-ic-* (*nostalgic*), *-al-* (*proposal*) – для вираження різних якостей;

та префіксів:

- *un-* (*unbelievable*), *non-* (*nonflammable*), *dis-* (*dislike*), *de-* (*decolor*) – для вираження заперечення.

Моделі з синонімічними афіксами не у всіх випадках мають однакову продуктивність при наявності однозначного словотворчого значення, серед них наявні моделі з найвищою і менш високою продуктивністю. Усе залежить від частоти використання словотвірної моделі. Отже, словотворча активність основ і афіксів є тим фактором, який впливає на продуктивність словотворчої моделі.

Також, при характеристиці моделі, крім продуктивності й кількісного обсягу, часто використовується ще й поняття вживаності слів зазначеної моделі [118]. Саме вживаність у певних умовах може посилювати або послаблювати продуктивність тієї чи іншої словотворчої моделі.

В англійському словотворенні існує пряма залежність від того лексико-стилістичного шару, в якому вживається слово певної моделі, що позначається не тільки на ступені продуктивності, але й на продуктивності загалом. Як відомо, продуктивність одних і тих же моделей в різних лексико-семантичних рівнях мови, по-перше, може варіюватися [154], по-друге, кожний шар мови відрізняється від іншого набором визначених моделей, специфічних для нього (загальнолітературна лексика, сленг, науково-технічна лексика, суспільно-політична лексика, термінологічна лексика: біологічна, медична, хімічна, фізична і т.д.).

До сленгу належать в основному моделі з напівафіксами *-crazy* “одержимий, помішаний на чому-небудь”: *car-crazy*, *speed-crazy*; *-happy* “одержимий, задоволений”: *dollar-happy* “радий, що є гроші”, *skirt-happy* “одержимий жінками”.

Для медичної і біологічної термінології характерні моделі з напівпрефіксами *immuno-*, *cardio-*. У технічній термінології активно вживаною є модель із префіксами *mono-*, *mon-*, *meter-*.

Отже, в англійському словотворенні наявні:

- а) моделі з різним ступенем продуктивності залежно від лексико-стилістичного шару, в якому вони використовуються;
- б) моделі, вживані переважно у визначеному лексико-стилістичному шарі;
- в) моделі універсальні, продуктивні в багатьох лексичних шарах.

Проблема продуктивного словотвору найбільш актуальна нині, оскільки вивчення всіх факторів, що впливають і зумовлюють процес створення слова, дозволяє не тільки з’ясувати сам процес словотворення, але й спрогнозувати його розвиток у майбутньому. Розв’язання цієї проблеми можливе при комплексному підході фахівців із соціології, психолінгвістики, логічних проблем мовознавства.

Таблиця 2.7.

Ступінь продуктивності префіксів англійської мови

Продуктивні префікси	Малопродуктивні префікси	Непродуктивні префікси
<i>un-</i> “не-” (надає значення заперечення)	<i>mis-</i> “неправильність дії”	<i>in-, im-, il-, ir-</i> “не-” (надає значення заперечення)
<i>pre-</i> “перед-” (надає значення передування)	<i>out-</i> “перевершити в чому-небудь” (у поєднанні з дієслівними основами утворює іменники)	<i>en-</i> “з-” (утворює дієслова, іноді надає значення включення у щось)
<i>post-</i> “після” (означає наступну дію)	<i>dis-</i> “не-” (додає значення заперечення або значення зворотної дії)	
<i>re-</i> “повтор” (означає повторність дії)	<i>de-</i> “роз-, де-” (надає значення зворотної дії або значення руху назад)	
<i>counter-</i> “проти-, контр-”	<i>co-</i> “разом з” (надає значення спільності)	
<i>anti-</i> “анти-, проти-”		
<i>sub-</i> “під-”		
<i>inter-</i> “між-, меж-, взаємо-”		
<i>extra-</i> “над-, поза-, особливо-, екстра-”		
<i>ultra-</i> “понад, за тією стороною”		

Ступінь продуктивності суфіксів імен іменників

Продуктивні суфікси	Малопродуктивні суфікси	Непродуктивні суфікси
-er- утворює іменники зі значенням особи; назви осіб за їх професією або заняттям; характеризує особу за властивою для неї дією	-ese- позначає особи за їх походженням	-or- називає професії, заняття; називає особи за їх дією; позначає особи за предметом, що названий в основі
-ist- позначає послідовників політичних, наукових течій і теорій; означає осіб різних професій	-eer-, -ier- позначає особи з предметом, з яким пов'язана їх діяльність	-ard-, -art- надає іменникам зневажливе значення
-ee- позначає особу, яка піддається дії, що виражена основою	-ling- надає іменникам зі значенням особи зневажливого значення; надає зменшувальне значення іменникам, що позначають тварин	
-ess- позначає особи жіночої статі	-ie-, -y-, -ey- утворює іменники зі зменшувально-пестливим значенням	
	-ette- позначає особи жіночої статі із пестливим забарвленням, іноді з відтінком поблажливої іронії	
	-let- надає іменникам зменшувальне значення	

Ступінь продуктивності суфіксів абстрактних іменників

Продуктивні суфікси	Малопродуктивні суфікси	Непродуктивні суфікси
-ism- “вчення, теорія, доктрина, напрямок в мистецтві”		-ship- надає іменникам значення стану, ознаки
-ing- надає іменникам значення процесу дії; оформлює абстрактні поняття		-hood- надає значення стану
-ness- надає іменникам значення стану, властивості, ознаки		-dom- надає значення стану
-ess- позначає особи жіночої статі		-th- служить показником абстрактних іменників; зустрічається у складі слів з чергуванням кореневої голосної
		-age- надає значення сукупності дії
		-ance-, -ence- надає значення процесу дії
		-al- надає значення процесу дії
		-ment- надає іменникам значення процесу дії
		-tion-, -ation-, -sion-, -ion- надає значення процесу або результату дії

Ступінь продуктивності суфіксів прикметників

Продуктивні суфікси	Малопродуктивні суфікси	Непродуктивні суфікси
<p>-ish- позначає наявність якості слабкого ступеня; наявність ознаки у особи вираженої основою</p>		<p>-ful- позначає ознаку, характерну для того, що виражено основою; утворює іменники, що виражають міру чого-небудь</p>
<p>-ed- надає прикметникам значення наділення предметом, вираженим основою</p>		
<p>-ly- вказує на наявність ознаки, характерної для особи, вираженої основою; позначає наявність ознаки часової регулярності</p>		
<p>-y- вказує на присутність якості або ознаки, характерної для того, що виражено в основі</p>		
<p>-less- позначає відсутність того, що виражено основою</p>		
<p>-able- позначає здатність зазнати дію, виражену основою</p>		

Таблиця 2.11.

Ступінь продуктивності суфіксів дієслів

Продуктивні суфікси	Малопродуктивні суфікси	Непродуктивні суфікси
<i>-ise-</i> , <i>-ize-</i> приводять у стан виражений основою		<i>-en-</i> приводять, у стан, виражений основою
		<i>-fy-</i> , <i>-ify-</i> надають якість виражену основою

Таблиця 2.12.

Ступінь продуктивності суфіксів прислівників

Продуктивні суфікси	Малопродуктивні суфікси	Непродуктивні суфікси
<i>-ly-</i> надають якість виражену основою		
<i>-ward(s)-</i> означають напрямок		

Таким чином, в англійській мові високопродуктивними є моделі похідних слів із суфіксами: V + *-er-* (*teacher*), N + *-able-* (*readable*), N + *-less-* (*colourless*), N + *-like-* (*catlike*), N (Adj) + *-ize-* (*ideologize*); із префіксами: *un-* + Adj (*unemployable*); малопродуктивними є моделі похідних слів із суфіксами: N + *-let-* (*booklet*), N + *-ous-* (*dangerous*), N + *-ese-* (*Chinese*); із префіксами: *be-* + V (*becloud*), *mis-* + N (*misname*), *out-* + N (*outnumber*); непродуктивними є моделі похідних слів із суфіксами: N + *-or-* (*sculptor*), N + *-ship* (*membership*), N + *-hood* (*childhood*), N + *-ful-* (*peaceful*), V + *-en-* (*deepen*), V + *-ify-* (*beautify*); із префіксами: *en-* + N (*enrich*), *in-* + N (*incorrect*), *ir-* + N (*irregular*).

Англійське мотивоване афіксальне словотворення представлено трьома

типами моделей: 2 суфіксальними, 1 префіксальною.

1. Суфіксальна модель слів однієї з частин мови, мотивованих тією самою частиною мови, яка віддзеркалює словотворення іменників (мотивованих іменниками): *violin – violinist, farmer – farmerette, spoon – spoonful* та дієслів (мотивованих дієсловами): *to mobile – to mobilize*.

2. Суфіксальна модель слів однієї з частин мови, мотивованих іншою частиною мови, властива для іменників, мотивованих дієсловами: *to sleep – sleeper, to type – typist*; прикметників, мотивованих іменниками: *boy – boyish, friend – friendly*, прислівників, мотивованих прикметниками: *bad – badly, nice – nicely*, дієслів, мотивованих прикметниками: *deep – deepen, sad – sadden*.

3. Префіксальна модель слів однієї з частин мови, мотивованих тією самою частиною мови, яка віддзеркалює словотворення іменників (іменники, мотивовані іменниками) та дієслів (дієслова, мотивовані дієсловами): *war – prewar, happy – unhappy, to write – to rewrite, to pay – to repay, to like – to dislike*.

Висновки до розділу 2

Афіксація в корейській мові є морфологічним способом словотворення.

Словотворчі суфікси в корейській мові поділяються на 1) ті, що змінюють частиномовну належність слова, і 2) ті, що вносять додаткове значення в семантичну структуру слова. Існує й суфікс-слово, що сам розкладається на частини, мінімум на корінь і закінчення. Від слова ж він відрізняється відсутністю самостійного наголосу й абсолютною невіддільністю від того кореня, до якого приєднується.

Префікси корейської мови також виконують словотворчу функцію. Жодна частина мови після приєднання префікса не перетворюється на іншу, за походженням префікси є споконвіку корейськими морфемами, а поодинокі префікси китайського походження виконують функцію словозміни.

Більшість споконвічних корейських префіксів є непродуктивними, і ці слова не становлять окремої частини мови, хоча деякі префікси етимологічно самостійні слова.

Корейське мотивоване словотворення представлено п'ятьма моделями: 2 суфіксальними, 1 префіксальною, 1 квазісуфіксальною, 1 квазіпрефіксальною.

1. *Суфіксальна модель* слів однієї з частин мови, мотивованих тією самою частиною мови, яка віддзеркалює словотворення іменників (іменники, мотивовані іменниками) та дієслів (дієслова, мотивовані іншими дієсловами).

2. *Суфіксальна модель* слів однієї з частин мови, мотивованих іншою частиною мови, яка властива для словотворення іменників та дієслів, причому іменники можуть мотивуватися дієсловами, прикметниками, зображувальними словами.

3. *Префіксальна модель* слів однієї з частин мови, мотивованих тією самою частиною мови, за якою утворюються передусім іменники та дієслова.

4. *Квазісуфіксальна модель* слів, утворених за допомогою квазісуфіксів – постпозитивних елементів, що приєднуються до основи та утворюють похідні слова з категоріально-класифікуючим значенням.

5. *Квазіпрефіксальна модель* слів, утворених за допомогою квазіпрефіксів – препозитивних елементів, що приєднуються до базової основи слів іншомовного походження та утворюють похідні слова з категоріально-класифікуючим значенням. Квазіпрефікси, на відміну від префіксів, мають ханмунне (китайське) походження та реально-речове значення, але це значення є категоріально-класифікуючим, що і зближує їх з афіксами.

У корейській мові наявні зображувальні слова (дескриптиви), які об'єднані у три семантичні групи: 1) звуконаслідувальні слова, що відтворюють звуки живої та неживої природи; 2) образні слова, які виражають предмети, явища, їх ознаки та властивості, що сприймаються

органами чуттів; 3) образонаслідувальні слова, означувані яких є сукупність образу та звучання.

Російське мотивоване словотворення представлене чотирма моделями: 2 суфіксальними, 1 префіксальною, 1 конфіксальною.

1. *Суфіксальна модель* слів однієї з частин мови, мотивованих тією самою частиною мови, яка віддзеркалює словотворення іменників (іменники, мотивовані іменниками) та дієслів (дієслова, мотивовані іншими дієсловами).

2. *Суфіксальна модель* слів однієї з частин мови, мотивованих іншою частиною мови, яка властива для словотворення іменників, дієслів, прикметників, де мотивуючим словом виступає інша частина мови. Так, іменники та прикметники можуть мотивуватися дієсловами, дієслова – прикметниками, прикметники – прислівниками, дієслова – іменниками, прикметники – іменниками.

3. *Префіксальна модель* слів однієї з частин мови, мотивованих тією самою частиною мови, за якою утворюються іменники, дієслова, прикметники; після приєднання префікса частина мови не змінює своєї частиномовної належності.

4. *Конфіксальна модель* (префікс + суфікс) слів однієї з частин мови, мотивованих тією самою частиною мови: прислівники, мотивовані прикметниками (за якою утворюється більшість прислівників), прислівники, мотивовані іменниками, іменники, мотивовані іменниками, прикметники, мотивовані іменникам.

Афіксація як спосіб словотвірної номінації в процесі відображення російськомовної картини світу в динамічному аспекті ґрунтується на таких способах маркування мотиваційної вторинності, як злиття, спрощення, ускладнення, заміни, перестановка, абсолютна інновація/суплетивізм і нульова інновація, дериваційні властивості яких реалізуються на будь-якому мовному рівні. Провідною тенденцією російського морфологічного словотворення є активізація до використання іншомовних морфем.

У процесі афіксального словотворення в системі англійської мови задіяні всі частини мови, однак найбільш широко представлений іменник. Англійські іменники мають набагато більше суфіксів, ніж будь-яка інша частина мови й у типологічному відношенні суфікси іменників англійської мови надзвичайно різноманітні:

- 1) суфікси, які функціонують лише як морфеми;
- 2) суфікси, що виникли із самостійних слів;
- 3) суфікси споконвічні;
- 4) суфікси запозичені;
- 5) суфікси, які притаманні лише іменникам.

Традиційно всі похідні іменники поділяються на ті, що утворені за допомогою агентивних суфіксів, і на ті, що утворені за допомогою абстрактних суфіксів. З усіх агентивних суфіксів іменників *-er* є найпродуктивнішим, який функціонував ще в давньоанглійській мові. У середньоанглійський період його значення розширюється. У сучасній англійській мові продуктивний суфікс *-er* широкоживаний і зберігає агентивне й орудне значення.

Афіксація за допомогою абстрактного суфікса *-ion* (також *-tion*, *-ation*, *-sion*) приводить до утворення від основи дієслова іменників, що позначають:

- дії чи процес: *preparation* (підготовка), *discussion* (обговорення),
- стан чи якість: *attention* (увага),
- конкретний результат дії: *translation* (переклад).

Продуктивність словотворчої моделі зумовлюється як екстралінгвальними потребами, так і причинами мовними. Отже, англійське мотивоване афіксальне словотворення представлено трьома типами моделей: 2 суфіксальними, 1 префіксальною.

1. *Суфіксальна модель* слів однієї з частин мови, мотивованих тією самою частиною мови, яка віддзеркалює словотворення іменників (мотивованих іменниками) та дієслів (мотивованих дієсловами).

2. *Суфіксальна модель* слів однієї з частин мови, мотивованих іншою частиною мови, властива для іменників, мотивованих дієсловами, прикметників, мотивованих іменниками, прислівників, мотивованих прикметниками, дієслів, мотивованих прикметниками.

3. *Префіксальна модель* слів однієї з частин мови, мотивованих тією самою частиною мови, яка віддзеркалює словотворення іменників (іменники, мотивовані іменниками) та дієслів (дієслова, мотивовані дієсловами).

РОЗДІЛ 3

СЛОВОТВОРЧА АФІКСАЦІЯ РІЗНОСИСТЕМНИХ МОВ В АСПЕКТІ ЗІСТАВНОЇ ДЕРИВАТОЛОГІЇ

3. 1. Параметри зіставлення словотворчої афіксації корейської, російської та англійської мов

3.1.1. Зіставлення афіксів за позицією в слові стосовно кореня. У дослідженні зіставлення словотвірних афіксів корейської, російської і англійської мов здійснювалося відповідно до вищевизначених нами принципів. Це системність, національно-культурна специфіка та мотивованість.

У розділах, присвячених опису дериваційних засобів національних мов, приділено достатньо уваги мотивованості та національно-культурній специфіці. Як уже зазначалося, національно-культурна специфіка виявляється передусім у граматичній будові мови, а оскільки словотвірний рівень виступає проміжним між морфемним і граматичним, то вся ця специфіка є настільки унікальною, що зіставлення доцільніше проводити переважно в системно-мовному аспекті. Описані нами раніше афікси зіставимо й узагальнимо за такими параметрами:

- за позицією в слові стосовно кореня (постпозиція / препозиція);
- за способом афіксації;
- за категоріальною належністю в граматичному ладі мови;
- за продуктивністю / непродуктивністю;
- за походженням (споконвічні / запозичені).

Кожний із цих параметрів проілюструємо за допомогою таблиць.

Позиція афікса в слові щодо кореня

Мова	Препозиція	Корінь	Постпозиція
Корейська	Префікс, квазіпрефікс	Початок споконвічно корейського слова; китайський корінь- префікс, корінь- суфікс	Суфікс, квазісуфікс
Російська	Префікс, префіксоїд	Зв'язаний корінь (радиксоїд); циркумфікс	Суфікс, постфікс, інтерфікс, зв'язаний суфікс (суфіксоїд)
Англійська	Префікс, напівпрефікс	Найбільш незалежний корінь	Суфікс, напівсуфікс

Для всіх трьох мов властиве розмаїття позицій афіксів щодо кореня, тобто зазначеним мовам властиві як префікси – препозиція, так і суфікси – постпозиція. Найбільш автосемантичним у лексико-граматичному відношенні є корінь в англійській мові, найбільш залежним – корінь у корейській мові.

Найрізноманітнішою в афіксальному плані виступає дериваційна система російської мови. Для російської словотвірної деривації властиві також постфіксація й інтерфіксація. Остання у зазначеному випадку виступає специфічною рисою російського словотворення.

Специфікою російської мови є також наявність зв'язаних коренів та суфіксів, тобто радиксоїдів у словах на зразок *обувь* і суфіксоїдів у словах на зразок *стеклярус*. У перших корінь виділяється лише разом із суфіксами та префіксами, у других – афікс є унікальним і неповторним на тлі відомого кореня.

Особливістю корейського афіксального словотворення, як вже зазначалося, є наявність специфічних морфологічних елементів, які не вживаються як самостійні слова, а мають категоріально-класифікуюче значення. Це квазісуфікси й квазіпрефікси, що на відміну від споконвічних корейських суфіксів та префіксів мають реально-речове значення, тому є надзвичайно неоднорідними [87, с. 88]. До того ж, у запозичених китайських словах корінь-префікси, корінь-суфікси набувають граматичного значення у зіставленні із споконвічним коренем-ініціалом.

Специфічна риса англійської дериваційної системи – наявність двох класів афіксів, зокрема суфіксів: 1) термінальних, які знаходяться тільки в постпозиції (*friendship*), утворюючи певні семантичні групи суфіксів абстрактних іменників, слів зі значенням зменшеності, а також слів, що позначають людей і тварин жіночої статі; 2) нетермінальних, які здатні приєднувати після себе інші суфікси (*reader – readership*).

Особливістю англійської мови є наявність напівафіксів. Так, напівпрефікси характеризують медичну та біологічну (моделі з *immuno-*, *cardio-*), а також технічну термінологію (моделі з префіксами *topo-*, *top-*, *-meter*). Напівсуфікси функціонують у сленгу (моделі з *-crazy*, *-happy*).

3.1.2. Зіставлення афіксів за способом творення слів.
Серед способів афіксації універсальними для європейських мов виступає суфіксація та префіксація, як одно-, так і багатоелементна.

Способи й характер афіксації в досліджуваних мовах

Мова	Одноелементна	Багатоелементна
Корейська	Смислова коренева морфема + формальна морфема	корінь-суфікс + префікс
Російська	Суфіксація, префіксація, постфіксація, усічення основи	Суфіксація-префіксація, суфіксація-постфіксація
Англійська	Суфіксація, префіксація	

Особливістю одноелементної афіксації в російській мові є те, що префікс приєднується не до основи, а до граматично оформленого слова, тому новоутворені слова належать до тієї ж частини мови, мають ті ж граматичні характеристики що і твірне слово, хоча їх значення внаслідок префіксації може істотно змінюватися. До того ж деякі префікси мають варіантне вираження (наприклад, *с/со*). Але при додаванні суфікса часто спостерігаються зміни частиномовної належності, а також фонетичні чергування, як правило, на морфемному шві: чергування голосних або приголосних: *село – сельский, рука – ручной*. Постфіксація спостерігається при дієслівній деривації (*учить – учится*). Іноді вона може ускладнюватися і суфіксацією. Для російської мови також характерне усічення основ.

Специфікою російськомовної деривації є значна кількість словотвірних моделей, утворених за допомогою декількох елементів одночасно. Це суфіксально-префіксальний спосіб творення, який полягає в тому, що похідні слова утворюються одночасним приєднанням до твірної основи префікса і суфікса. Цим способом творяться іменники, прикметники, дієслова, прислівники, а також слова, утворені від прийменниково-іменникових сполучень: *при дороге – придорожный*.

Багатоелементна афіксація майже відсутня в англійській мові, оскільки в таких випадках використовуються напівафікси або повнозначні слова, що не класифікуються нами як повноцінна афіксація.

3.1.3. Зіставлення афіксів за категоріальною приналежністю у граматичній будові мови. Переважна більшість афіксів у досліджуваних мовах є словотворчими й формотворчими. До того ж є специфічні словотвірні елементи, які вносять додаткове значення в семантичну структуру слова. Спільним у дериваційних відношеннях зазначених мов є те, що префікси приєднуються до готового граматично і лексично оформленого слова, на відміну від інших афіксів, зокрема суфіксів, що пов'язані певним оформленням слова за конкретними лексико-граматичними категоріями.

Таблиця 3.3.

Категоріальна приналежність у граматичній будові мови

Мова	Словотворчі	Формотворчі	Гібридні
Корейська	Префікс, суфікс	Суфікс	Суфікс-слово
Російська	Префікс, суфікс	Префікс, суфікс	Суфікси та префікси, що вносять додатковий семантичний відтінок
Англійська	Префікс, суфікс		Суфікси та префікси, що вносять додатковий семантичний відтінок

Специфіка корейського словотворення полягає в тому, що префікси в цій мові виконують тільки словотворчу функцію. У корейській мові утворення слів за допомогою префікса здебільшого не впливає на зміни їх частиномовної належності. Жодна частина мови після приєднання префікса

не перетворюється на іншу, тоді як в російській і англійській мовах додавання префікса не лише сприяє утворенню нового слова, а й може змінювати його як частину мови.

Суфікси корейської мови можуть бути як словотворчими, так і формотворчими (суфікси минулого й майбутнього часу, гонорифічні суфікси у предикативів, суфікси множинності та інклюзивної збірності в іменників).

Суфікс, що не розглядається як перший компонент похідного слова, в корейській мові, на відміну від префікса, часто утворює не лише нове слово, а й цілком змінює його частиномовну належність.

У корейській мові існує суфікс-слово, що має форму лексеми, який, з одного боку, сам розкладається на частини (мінімум на корінь і закінчення); з іншого, – не має самостійного наголосу й не може функціонувати окремо від того кореня, до якого приєднується.

У типологічному відношенні афікси англійської мови утворюють три групи: 1) афікси, які функціонують лише як морфеми; 2) афікси, що виникли із самостійних слів; 3) афікси, притаманні лише певній частині мови. Отже, в англійській мові існують афікси, які вживаються як з однією частиною мови (*reread*), так і з будь-якими (префікс *in-*), як і в російській мові. Однак їх значення може деякою мірою варіюватися залежно від частиномовної належності. До того ж в англійській мові відповідно до її граматичного ладу відсутні формозмінювальні афікси.

3.1.4. Зіставлення афіксів за характером продуктивності / непродуктивності. Продуктивність афіксальних засобів в усіх трьох мовах віддзеркалює ті соціолінгвістичні умови, які притаманні конкретній мові.

Продуктивність / непродуктивність афіксального словотворення

Мова	Продуктивні	Непродуктивні
Корейська	Афікси відповідних тематичних груп	Споконвічні корейські за походженням префікси
Російська	Дієслівні, прикметникові, іменникові	Афікси слів, що належать до пасивного лексичного запасу
Англійська	Афікси зі значенням діячів, збірності, сукупності, абстрактності	Афікси слів, що належать до пасивного лексичного запасу

У корейській мові продуктивні афікси тих тематичних груп, які актуальні для сьогодення. Те саме засвідчено і в англійському словотворенні. Російська деривація більш обумовлена частиномовною належністю, тобто це афікси, пов'язані із способом дії, ознакою, субстанцією. Однак іноді продуктивність може залежати й від походження афіксів. Так, наприклад, більшість споконвічних корейських префіксів непродуктивні, на відміну від запозичених.

Характерна риса словотвірної деривації усіх трьох мов – надзвичайна продуктивність суфіксів, що мають значення “професія”, “діяльність”, “особа (людина)”, наприклад: (кор.) -가, -객, -공, -관; (англ.) -*er* (*philosopher*); (рос.) – *ист* (*тракторист*).

Продуктивними вважаються такі моделі афіксального словотворення, за якими на даному етапі розвитку мови утворюються нові слова.

У корейській мові високопродуктивними є моделі похідних слів із суфіксами: N + -원 (회사원), V + -기 (배우기), N + -관 (한국관), N + -계 (시계); із префіксами: 옛- + N (옛날), 꽃- + N (꽃사랑); малопродуктивними є моделі похідних слів із суфіксами: N + -원 (대학원), N + -관 (철관); з

префіксами: *외-* + N (*외아들*), *알-* + N (*알약*); непродуктивними є моделі похідних із суфіксами: N + *-를-* (*법률*), N + *-반-* (*반대반*); з префіксами: *시-* + N (*시아버지*, *시어머니*), *말-* + N (*말아들*).

У російській мові високопродуктивними є моделі похідних слів із суфіксами: іменників *-ист* (*тракторист*), *-ик* (*циник*), *-ник* (*ученик*), *-иц(а)* (*баловница*), *-щик* (*могильщик*), *-ств(о)* (*свидетельство*); дієслів *-ыва-* (*зарабатывают*), *-ива-* (*укачивают*), *-ну-* (*глотнут*); прикметників *-к-* (*резкий*), *-ск-* (*французский*), *-чив-* (*доверчивый*); із префіксами *до-* (*добежать*), *раз-* (*разыскать*), *при-* (*приехать*); малопродуктивними є моделі похідних слів із суфіксами *-изм* (*неологизм*), *-ист* (*активист*), *-аж* (*пилотаж*), *-ер* (*акционер*), *-ация* (*агитация*), із префіксами *а-* (*аморальный*), *анти* (*антивоенный*), *ре-* (*реконструкция*), *де-* (*демонтаж*), *архи-* (*архисложный*); непродуктивними є моделі похідних слів із суфіксами: *-тух-* (*пастух*), *-ыр-* (*пустырь*), *-изн-* (*желтизна*), *-оть-* (*колоть*); із префіксами: *пра-* (*прадед*), *су-* (*сумрак*), *па-* (*наводок*).

В англійській мові високопродуктивними є моделі похідних слів із суфіксами: V + *-er-* (*teacher*), N + *-able-* (*readable*), N + *-less-* (*colourless*), N + *-like-* (*catlike*), N (Adj) + *-ize-* (*ideologize*); із префіксами: *un-* + Adj (*unemployable*); малопродуктивними є моделі похідних слів із суфіксами: N + *-let-* (*booklet*), N + *-ous-* (*dangerous*), N + *-ese-* (*Chinese*); із префіксами: *be-* + V (*becloud*), *mis-* + N (*misname*), *out-* + N (*outnumber*); непродуктивними є моделі похідних слів із суфіксами: N + *-or-* (*sculptor*), N + *-ship* (*membership*), N + *-hood* (*childhood*), N + *-ful-* (*peaceful*), V + *-en-* (*deepen*), V + *-ify-* (*beautify*); із префіксами: *en-* + N (*enrich*), *in-* + N (*incorrect*), *ir-* + N (*irregular*).

3.1.5. Зіставлення афіксів за їх походженням. Традиційно всі афікси поділяються на споконвічні й запозичені. В європейських мовах запозичені словотвірні елементи – греко-латинського

походження. Однак корейська мова має специфіку, яка полягає в тому, що корейські афікси, на відміну від афіксів китайського походження, не несуть граматичної інформації. Вона передається обов'язковими афіксами – суфіксами і префіксами. За походженням префікси є як споконвічно корейськими морфемами, так і морфемами китайського походження. Префікси китайського походження виконують функцію словозміни.

Таблиця 3.5.

Походження словотворчих афіксів

Мова	Споконвічні	Запозичені
Корейська	Корейські (префікси та суфікси)	Китайські (кореневі префікси та суфікси)
Російська	Споконвічні	Переважно греко-латинського походження
Англійська	Споконвічні	Переважно греко-латинського походження

Оскільки особливий інтерес щодо походження становить корейська афіксальна система, тому наводимо окрему таблицю зі споконвічними корейськими афіксами та афіксами китайського походження

Таблиця 3.6.

Походження префіксів корейської мови

Споконвічно корейські префікси	Префікси китайського походження
암- ам- “самка”	경- кьонг- “легкий”
옛- йес- “старий, стародавній”	생- сенг1- “сирий; незрілий, неспілий; неопрацьований”
새- пхус- “свіжий, новий; незрілий, неспілий; недосвідчений”	강- канг1- “послідовний і інтенсивний”
수- су- “самець”	강- канг2- “насилно, через силу здійснюваний; неприродний”
윗- ус- “верхній”	사- сі- “що стосується будинку чоловіка”
올- хес- “що з'явився в цьому році; урожай цього року”	선- сьон1- “незрілий, недосвідчений, невмілий; новий, молодий; неповороткий, незграбний”

Споконвічно корейські префікси	Префікси китайського походження
헛- хџс- “марний, порожній; несправжній”	생- сен2- “безпричинний; такий, що суперечить здоровому глузду”
맞- мач- “зустрічний; спрямований один до одного ”	양- янг- “прийомний”
날- нал1- “сирий; незрілий”	왕- ванг- “(дуже) великий”
늦- нич- “пізній; довгий”	무- му- “не є, немає”
을- ол- “ранній”	미- мі- “ще ні”
알- ал- “кулястий, круглий”	부- бу1- “невідповідність (нормам)”
외- вє1- “один; самотній; єдиний”	불- бул- “незакономірний”
갑작- капчак- “несподіваний, раптовий”	비- бі- “не-, без-”
갓- кач- “шкіряний, на шкірі; хутряний, на хутрі”	원- вон 1- “початковий, основний”
균- кун- “непотрібний, марний, порожній”	원- вон 2- “початковий, основний”
개- ке1- “непоказний, негарний”	중- джунг1- “тяжкий, важкий”
개- ке2- “суперечить здоровому глузду”	고- ко- “високий, великий”
말- мал- “великий”	저- джџ- “низький”
매- ме- “дикий”	가- ка - “тимчасовий”
못- мус- “багато, багато хто”	난- нан- “складний, важкий”
이듬- ітим- “наступний”	내- не - “внутрішній”
가랑- каранг- “дрібний”	냉- нєнг- “холодний”
까막- камак- “чорний; темний”	명- мьонг- “відомий, ім.'я”
가사- касі- “стосовний до будинку дружини”	수- су- “декілька, рахунок, число”
만- мат- “старший”	외- вє2- “зовнішній”
맵- меб- “неклекий”	재- дже- “другий, вторинний”
민- мін- “позбавлений (чого-н.), оголений”	전- джџн1- “все, цілий”
엄자- џмчі- “великий і головний”	중- джунг2- “центр, середина”
엇- џс- “суперечливий”	총- чонг- “загальний, генеральний”
배내-, 배넛- пєне-, пєнес- “зв'язаний з немовлям (дитиною)”, “призначений для немовляти (маляти)”	단- тан- “короткий”
맨- мен1- “голий; порожній; той, хто нічого не має”	장- жанг- “довгий, тривалий”

Споконвічно корейські префікси	Префікси китайського походження
맨- мен2- “найбільш”	대- те- “великий, значний”
날- нал2- “сильний, різкий; жахливий”	소- со- “малий, незначний”
은-, 은달- он-, онтал- “маленький; мініатюрний”	유- ю- “буття, існування, наявність”
순- сут- “невинний, чистий”	반- бан- “половина”
덧- дот- “додатковий; другорядний”	완- ван- “повнота, цілковитість, здійснення, завершення, досконалість”
통- тхонг- “недоторканий, цілий; неопрацьований”	상- санг- “перший, верхній”
한- хан- “той, що досяг найвищої точки; великий; найбільш”	선- сон2- “перший, початковий”
하- хас- “той, що має підкладку (на ваті)”	전- джон2- “раніше, до цього”
홀- хотх- “в один шар, в один ряд; легкий, літній”	후- ху- “наступний, подальший, задній”
참- чхам- “хорошої якості; дійсний, щирий, справжній”	신- шин- “новий”
애- е- “дуже молодий; найперший; дуже маленький”	구- ку- “старий, колишній”
돌- тол- “дикий, дикоростучий”	주- джу- “головний, основний”
들- тул- “марний”	부- бу2- “другорядний, заступник, помічник, побічний”
홀- хол- “самотній”	
차, 찻- чха-, чхав- “клейкий”	
하- ха- “низ, остання частина”	
48	45

Таблиця 3.7.

Походження суфіксів корейської мови

Споконвічно корейські суфікси	Суфікси китайського походження
-객- -кек- “Гість”	-공- -конг- “робочий”
-꾸러기- -ккурюгі- “зневажливий відтінок, шкідливі звички”	-관- -кван- “урядовець, службовець, чиновник”
-둥이- -дуні- “пестливі значення”	

Споконвічно корейські суфікси	Суфікси китайського походження
-아- -а 1- “дитина”	-씨- -се- “група осіб”
-수- -су 4- “тварина”	-암- -ам- “мінерал” – у назвах мінералів, гірських порід
-장이- -джані- “спеціаліст”	-안- -ан- “берег” (у складі слів, що включають топоніми)
-쟁이- -джені- “характер людини” (негативні риси)	-원- -вон 1- “член організації; співробітник” (у назвах осіб)
-터- -тхю- “місце”	-용- -йонг- “призначений для того, що названо вихідним словом”
-가- -ка 5- “берег”	-일- -іл- “день”
-질- -джіл- “дія”	-인- -ін- “людина”
-철- -чол- “сезон”	-염- -йом 1- “запалення” (у складі медичних термінів)
-꾼- -ккун- “діяч”	-염- -йом 2- “сіль” (у складі хімічних термінів)
	-가- -ка 2- “пісня”
	-가- -ка 3- “ціна”
	-가- -ка 1- “персона” (у назвах осіб за родом занять, за характерною рисою)
	-아- -а 2- “брунька, паросток” (у складі біологічних термінів)
	-원- -вон 2- “установа, заклад” (у назвах установ)
	-원- -вон 3- “сад, парк”
	-욕- -йок 1- “пристрасть, спрага”
	-욕- -йок 2- “купання, ванна”
	-엽- -йоп- “лист” (у складі біологічних термінів)
	-가- -ка 4- “родина, рід» (після корейського прізвища – <i>Кім-ка</i>)
	-작- -как- “павільйон”
	-관- -кван 2- “чиновник” (у складі назв державних посад і військових чинів)
	-악- -ак- “музика” (у складі музичних термінів)
	-익- -ік- “крило”

Споконвічно корейські суфікси	Суфікси китайського походження
	-관- -кван 3- “погляди”
	-귀- -кві- “злий дух”
	-리용- -рійонг 3- “територія”
	-류- -рю 2- “пухлина” (у медичних термінах)
	-률- -рюл- “закон”
	-말- -мал 1- “кінь”
	-말- -мал 2- “диявол”
	-무- -му- “танець”
	-강- -канг- “сталь”
	-관- -кван 1- “установа; приміщення” (у складі слів зі значенням приміщення (часто – установи, відвідуваної публікою)
	-광- -кванг 1- “руда” (у назвах гірських порід)
	-권- -квён 2- “квиток”
	-교- -кьо 1- “міст” (у складі назв, що містять слова-топоніми)
	-기- -кі 1- “машина; механізм” (науково-технічна термінологія)
	-기- -кі 2- “літак”
	-기- -кі 3- “прилад”
	-기- -кі 5- “період”
	-광- -кванг 2- “фанатик”
	-권- -квён 1- “право”
	-기- -кі 6- “записи”
	-기용- -кійонг 2- “стебло” (у складі біологічних термінів)
	-교- -ко 1- “розмір, обсяг”
	-교- -ко 2- “склад”
	-리욱- -рійок2- “календар”
	-리용- -рійонг 1- “хребет” (у назвах, що включають топоніми)
	-리용- -рійонг 2- “наказ”
	-노- -но- “раб”
	-반- -пан- “сторона”

Споконвічно корейські суфікси	Суфікси китайського походження
	- ㅁ- - <i>ну 1</i> - “працівник” (у застарілих словах-назвах осіб, які займаються невиробничними професіями)
	- ㅂ- - <i>ну 2</i> - “жінка” (у застарілих словах, у тому числі в назвах осіб жіночої статі за родом занять)
	- ㅅ- - <i>ну 4</i> - “книга (обліку)”
	- ㅈ- - <i>ну 5</i> - “від (такого-то числа)” – тільки в оказіональних словах – після вказівки дати
	- ㅊ- - <i>нхіл</i> - “знаряддя письма”
	- ㅌ- - <i>нхо 2</i> - “торгова установа”
	- ㅍ- - <i>са 9</i> - “храм, буддійський монастир” (у назвах корейських храмів і монастирів)
	- ㅍ- - <i>ке 1</i> - “вимірювальний прилад” (спеціальна термінологія)
	- ㅍ- - <i>ке 2</i> - “світ, сфера”
	- ㅍ- - <i>кійонг 1</i> - “окуляри; дзеркало” (науково-технічна термінологія)
	- ㅍ- - <i>рок</i> - “запис”
	- ㅍ- - <i>ру</i> - “вежа” (у назвах архітектурних пам'яток)
	- ㅍ- - <i>са 10</i> - “справа”
	- ㅍ- - <i>са 11</i> - “пісок” (спеціальна термінологія)
	- ㅍ- - <i>санг 3</i> - “зображення”
	- ㅍ- - <i>кок</i> - “мелодія”
	- ㅍ- - <i>конг</i> - “робітник, майстер” (у назвах професій, пов'язаних із фізичною працею, у назвах осіб зі значенням “кваліфікований робітник”, у професійно-технічному мовленні, спеціальній термінології)
	- ㅍ- - <i>ку 1</i> - “район”
	- ㅍ- - <i>куз</i> - “отвір”
	- ㅍ- - <i>кук</i> - “держава”

Споконвічно корейські суфікси	Суфікси китайського походження
	-군- -кун- “армія”
	-김- -ким- “гроші”
	-료- -льо- “плата”
	-묘- -мьо- “саджанці”
	-미- -мі “рис”
	-발- -пал- “з, від” (вживається оказіонально: 1) після слова- топоніма, 2) після зазначення дати)
	-판- -пан- “дошка”
	-별- -пйёл- “окремо по...” (тільки в оказіональних словах)
	-봉- -понг 1- “вершина” (у складі топонімів)
	-봉- -понг 2- “палиця”
	-부- -пу 3- “знак”
	-상- -санг 4- “торговець”
	-상- -санг 5- “шухляда”
	-시- сі 2- “погляд”
	-속- -сок- “пучок” (спеціальна термінологія)
	-생- -сенг 2- “період життя” (у складі слів, що позначають період (періодичність) зростання рослин в оказіональних утвореннях)
	-생- -сенг 3- “народження” (позначає час народження особи після дати)
	-림- -рім- “ліс”
	-력- -рйок 1- “сила” (наукова термінологія)
	-로- -ро- “дорога”
	-론- -рон- “вчення” (у заголовках наукових праць зі значенням “міркування, думка; трактат”)
	-말- -мал- “кінець періоду”
	-망- -манг- “мережа”
	-민- -мін- “люди” (у словах зі

Споконвічно корейські суфікси	Суфікси китайського походження
	збірним значенням)
	- 물- -мул- “річ; речовина”
	- 문- -мун 1- “текст”
	- 문- -мун 2- “речення”
	- 반- -пан- “труднощі”
	- 능- -нинг- “здатність” (наукова термінологія)
	-絮- -пхо 1- “тканина”
	- 범- -пѳм- “злочинець”
	- 사- -са 1- “фахівець”
	- 사- -са 2- “майстер” (у назвах осіб так званих вільних, а також ремісничих професій)
	- 사- -са 7- “морфема” (лінгвістичний термін)
	- 사- -са 8- “нитка”
	- 서- -сѳ 3- “керування”
	- 석- -сѳк- “камінь”
	- 수- -су 1- “працівник” (у назвах осіб за родом їх занять - застаріла лексика)
	- 수- -су 3- “дерево”
	- 단- -тан 1- “група, команда; колектив” (для позначення делегацій, деяких організацій)
	- 담- -там- “розповідь; бесіда”
	- 단- -тан 2- “шовк” (для позначення сортів шовку)
	- 어- -ѳ- “мова; слово” (лінгвістична термінологія)
	- 비- -ні- “витрати”
	- 병- -пйѳнг- “солдат” (військова термінологія)
	- 복- -пок- “одяг”
	- 파- -пха- “хвиля” (спеціальна термінологія)
	- 당- -танг 3- “відповідно; на; з” (для позначення в межах чого-небудь, відповідно до чого-небудь, часто при

Споконвічно корейські суфікси	Суфікси китайського походження
	числівниках у вказівках на кількість; вживається з прийменником
	-도- <i>-то 1-</i> “провінція (адміністративна одиниця)” (для позначення назв провінцій, з підрозділом на північні й південні – обмежений назвами корейських провінцій)
	-도- <i>-то 3-</i> “людина; послідовник (якого-н.) вчення” (для позначення прихильників якої-небудь віри, навчання)
	-도- <i>-то 4-</i> “картина; карта; план, креслення; таблиця”
	-품- <i>-пхум-</i> “виріб; товар”
	-풍- <i>-пхунг 1-</i> “вітер”
	-풍- <i>-пхунг 2-</i> “віяння, мода”
	-사- <i>-са 3-</i> “історія”
	-사- <i>-са 4-</i> “суспільство; компанія; видавництво; агентство”
	-사- <i>-са 5-</i> “виступ”
	-사- <i>-са 6-</i> “слово” (лінгвістичний термін)
	-산- <i>-сан-</i> “продукт, походження” (у складі назв, що включають слова-топоніми - спеціальна термінологія)
	-상- <i>-санг 1-</i> “з погляду, стосовно”
	-상- <i>-санг 2-</i> “рана”
	-세- <i>-се-</i> “податок”
	-시- <i>-сі 1-</i> “місто”
	-실- <i>-сіл-</i> “приміщення”
	-심- <i>-сім 1-</i> “центр” (спеціальна термінологія)
	-심- <i>-сім 2-</i> “почуття”
	-소- <i>-со 1-</i> “підприємство, установа”
	-서- <i>-сӀ 1-</i> “текст, документ”
	-서- <i>-сӀ 2-</i> “книга”
	-수- <i>-су 2-</i> “вода”
	-술- <i>-сул-</i> “майстерність”

Споконвічно корейські суфікси	Суфікси китайського походження
	- 习 - <i>сенг 1</i> - “той, хто навчається” (у назвах осіб, пов'язаних із навчанням)
	- 岛 - <i>то 2</i> - “острів” (для позначення островів у географічних назвах)
	- 区 - <i>тонг- 1</i>) “ділянка, квартал” (адміністративно-територіальна одиниця в місті); 2) “село” (у топонімах)
	- 学 - <i>хак</i> - “навчання, наука” (для позначення різних галузей науки й знання)
12	149

У семантичному плані афікси досліджуваних мов характеризуються полісемічними, омонімічними, синонімічними та антонімічними відношеннями. Як вже було зазначено вище, значна кількість афіксів, особливо суфіксів, *багатозначна*, хоча в кожній із мов достатня кількість і *однозначних* афіксів. Афіксальна *синонімія* надзвичайно поширена в проаналізованих нами мовах. Найпоширенішою виступає синонімічність суфіксів іменників, які позначають діячів, якості або абстрактність, зокрема. Проте префікси також виявляють синонімічність, особливо якщо вони різні за походженням. Усі ці групи послідовно виділяються в кожній із мов.

Висновки до розділу 3

Афіксація у досліджуваних мовах визначається:

- позицією афікса в слові, з одного боку, у відношенні до кореня (постпозиція/препозиція); з іншого, – за місцем у морфемній структурі за наявності елементів, що не припускають подальшої афіксації (термінальність/нетермінальність);
- способом і характером афіксації: спільною рисою для зазначених мов є наявність суфіксації та префіксації; відмінною – поширеність

багатоелементної афіксації в російській мові (суфіксація-префіксація, суфіксація-постфіксація), корейській (корінь-суфікс + префікс);

– категоріальною належністю: в своїй граматичній будові всі мови мають словозмінні афікси, а також афікси, що надають певного семантичного відтінку, переважно пейоративного або зменшено-пестливого; до того ж, російська і корейська мови мають ще й формозмінні афікси; крім того, кожна з мов має спеціалізовані суфікси, які або вживаються лише з певною частиною мови, або змінюють частиномовну належність слова;

– продуктивністю / непродуктивністю, що значною мірою має соціолінгвальний характер, який пов'язаний з активним і пасивним запасом слів, а внаслідок цього – тематичним спрямуванням певної семантичної групи;

– походженням (споконвічні/запозичені), яке зумовлює продуктивність.

ВИСНОВКИ

Теоретико-методологічна концепція дисертаційного дослідження ґрунтується на таких положеннях: 1) афіксація – це морфологічний спосіб творення слів за допомогою афіксів (суфіксів та префіксів), які приєднуються до основи слова або кореня; 2) основними типами морфемної будови слова є фузія (сплав) та аглютинація (приклеювання, склеювання); 3) для фузійного слова характерна невиразність меж між афіксами, в аглютинативному ж слові межі між коренем і афіксами є цілком виразними; 4) афіксальне словотворення як у флективних, так і в аглютинативних мовах є мотивованим; 5) продуктивність / непродуктивність афіксації є основним критерієм у характеристиці словотворчої моделі – схеми творення нових слів за допомогою афіксів у межах того самого словотворчого типу, яка не впливає на їхню словотворчу семантику, але відрізняється морфонологічними ознаками.

Суттєва відмінність флективних синтетичних мов від флективних аналітичних і аглютинативних полягає в тому, що вони мають елемент флексію – морфему, в якій зосереджена граматична інформація. Це передбачає, що префікси й суфікси в синтетичних мовах є дериваційними елементами і належать до обов'язкових. У флективних аналітичних мовах спостерігається тенденція до окремого (аналітичного) вираження лексичних і граматичних значень: лексичне значення виражається повнозначними словами, а граматичне – службовими словами. В аглютинативних мовах, зокрема в корейській, слово починається з кореня і залежно від положення слова вся граматична інформація передається обов'язковими афіксами – суфіксами і префіксами.

Розроблена методика зіставлення словотворчих афіксів у різносистемних мовах виявилася ефективною при аналізі словотворчих моделей афіксації та визначенні їх продуктивності / непродуктивності.

У корейській мові високопродуктивними є моделі похідних слів із

суфіксами: N + *-원-*, V + *-기-*, N + *-관-*, N + *-계-*; із префіксами: *외-* + N, *부-* + N; малопродуктивними є моделі похідних слів із суфіксами: N + *-원-*, N + *-관-*; з префіксами: *외-* + N, *앞-* + N; непродуктивними є моделі похідних із суфіксами: N + *-틀-*, N + *-관-*; з префіксами: *시-* + N, *판-* + N.

У російській мові високопродуктивними є моделі похідних слів із суфіксами: іменників *-ист*, *-ик*, *-ник*, *-иц(а)*, *-щик*, *-ств(о)*; дієслів *-ыва-*, *-ива-*, *-ну-*; прикметників *-к-*, *-ск-*, *-чив-*; із префіксами *до-*, *раз-*, *при-*; малопродуктивними є моделі похідних слів із суфіксами *-изм*, *-ист*, *-аж*, *-ер*, *-ация*, із префіксами *а-*, *анти*, *ре-*, *де-*, *архи-*; непродуктивними є моделі похідних слів із суфіксами: *-тух-*, *-ырь-*, *-изн-*, *-оть-*; із префіксами: *пра-*, *су*, *па-*.

В англійській мові високопродуктивними є моделі похідних слів із суфіксами: V + *-er-*, N + *-able-*, N + *-less-*, N + *-like-*, N (Adj) + *-ize-*; із префіксами: *un-* + Adj; малопродуктивними є моделі похідних слів із суфіксами: N + *-let-*, N + *-ous-*, N + *-ese-*; із префіксами: *be-* + V, *mis-* + N, *out-* + N; непродуктивними є моделі похідних слів із суфіксами: N + *-or-*, N + *-ship*, N + *-hood*, N + *-ful-*, V + *-en-*, V + *-ify-*; із префіксами: *en-* + N, *in-* + N, *ir-* + N.

Дериваційні процеси корейського, російського та англійського афіксального словотворення у дисертації розглянуто як зв'язок між знаками та їхніми позначуваними, що дозволило встановити семантичні відношення між афіксальними засобами у кожній із зіставлюваних мов. Для корейського суфіксального словотворення характерна омонімія, антонімія та синонімія, для префіксального – лише омонімія. Російські ж афікси характеризуються як однозначністю, так і багатозначністю. Англійська словотворча афіксація характеризується широкою синонімією афіксів.

У результаті дослідження семантичних відношень між афіксальними засобами, встановлено, що афіксальне словотворення корейської, російської та англійської мов є мотивованим. Словотворча афіксальна мотивація – це

відношення між двома спільнокореневими словами, значення одного з яких визначається через значення іншого. В акті словотворення одні одиниці є джерелами мотивації (мотивуючі слова), а інші – мотивованими.

Корейське мотивоване словотворення представлено п'ятьма моделями: 2 суфіксальними, 1 префіксальною, 1 квазісуфіксальною, 1 квазіпрефіксальною.

1. Суфіксальна модель слів однієї з частин мови, мотивованих тією самою частиною мови, яка віддзеркалює словотворення іменників (іменники, мотивовані іменниками) та дієслів (дієслова, мотивовані іншими дієсловами).

2. Суфіксальна модель слів однієї з частин мови, мотивованих іншою частиною мови, яка властива для словотворення іменників та дієслів, причому іменники можуть мотивуватися дієсловами, прикметниками, зображувальними словами.

3. Префіксальна модель слів однієї з частин мови, мотивованих тією самою частиною мови, за якою утворюються передусім іменники та дієслова.

4. Квазісуфіксальна модель слів, утворених за допомогою квазісуфіксів – постпозитивних елементів, що приєднуються до основи та утворюють похідні слова з категоріально-класифікуючим значенням.

5. Квазіпрефіксальна модель слів, утворених за допомогою квазіпрефіксів – препозитивних елементів, що приєднуються до базової основи слів іншомовного походження та утворюють похідні слова з категоріально-класифікуючим значенням. Квазіпрефікси, на відміну від префіксів, мають ханмунне (китайське) походження та реально-речове значення, але це значення є категоріально-класифікуючим, що і зближує їх з афіксами.

Російське мотивоване словотворення представлено чотирма моделями: 2 суфіксальними, 1 префіксальною, 1 конфіксальною.

1. Суфіксальна модель слів однієї з частин мови, мотивованих тією самою частиною мови, яка віддзеркалює словотворення іменників (іменники,

мотивовані іменниками) та дієслів (дієслова, мотивовані іншими дієсловами).

2. Суфіксальна модель слів однієї з частин мови, мотивованих іншою частиною мови, яка властива для словотворення іменників, дієслів, прикметників, де мотивуючим словом виступає інша частина мови. Так, іменники та прикметники можуть мотивуватися дієсловами, дієслова – прикметниками, прикметники – прислівниками, дієслова – іменниками, прикметники – іменниками.

3. Префіксальна модель слів однієї з частин мови, мотивованих тією самою частиною мови, за якою утворюються іменники, дієслова, прикметники; після приєднання префікса частина мови не змінює своєї частиномовної належності.

4. Конфіксальна модель (префікс + суфікс) слів однієї з частин мови, мотивованих тією самою частиною мови: прислівники, мотивовані прикметниками (за якою утворюється більшість прислівників), прислівники, мотивовані іменниками, іменники, мотивовані іменниками, прикметники, мотивовані іменникам.

Англійське мотивоване афіксальне словотворення представлено трьома моделями: 2 суфіксальними, 1 префіксальною.

1. Суфіксальна модель слів однієї з частин мови, мотивованих тією самою частиною мови, яка віддзеркалює словотворення іменників (мотивованих іменниками) та дієслів (мотивованих дієсловами).

2. Суфіксальна модель слів однієї з частин мови, мотивованих іншою частиною мови, властива для іменників, мотивованих дієсловами, прикметників, мотивованих іменниками, прислівників, мотивованих прикметниками, дієслів, мотивованих прикметниками.

3. Префіксальна модель слів однієї з частин мови, мотивованих тією самою частиною мови, яка віддзеркалює словотворення іменників (іменники, мотивовані іменниками) та дієслів (дієслова, мотивовані дієсловами).

Афіксальні засоби різносистемних мов зіставлено за такими

параметрами: за позицією в слові, за способом афіксації, за походженням (споконвічні / запозичені), за продуктивністю / непродуктивністю.

Для корейської, російської і англійської мов властиве спільне позиційне розташування афіксів щодо кореня, тобто зазначеним мовам властиві як префікси – препозиція, так і суфікси – постпозиція. Також для зіставлюваних мов характерна постфіксація. Особливістю корейського афіксального словотворення є наявність специфічних афіксів – *квасісуфіксів* та *квасіпрефіксів* (“несправжніх” афіксів), які не вживаються як самостійні слова, хоча й мають реально-речове значення. Особливістю російської афіксації є наявність зв’язаних коренів та суфіксів, тобто *радиксоїдів*. У перших – корінь виділяється лише разом із суфіксами та префіксами, у других – афікс є унікальним і неповторним на тлі відомого кореня. Також для російської мови є поширеним явище *інтерфіксації*. Особливістю англійської афіксації є наявність термінальних суфіксів, які знаходяться тільки в постпозиції.

Залежно від позиції афікса до кореня найбільш залежним у лексико-граматичному відношенні є корінь у корейській мові, найбільш автосемантичним – корінь в англійській мові, найбільш варіантним – корінь у російській мові.

Функціональна класифікація афіксів ґрунтується на розподілі останніх за участю в будові словоформи, які є словотворчими (суфікси і префікси – у трьох мовах) та формотворчими (префікси та суфікси – в російській мові, суфікси в корейській мові, та префікси – в англійській мові). У корейській мові суфікси і префікси виражають як лексичне, так і граматичне значення, натомість у російській та англійській мовах – лише граматичне.

За походженням афікси зіставлюваних мов є споконвічними й запозиченими. У російській і англійській мовах запозичені словотворчі афікси мають греко-латинське походження, в корейській – китайське.

За ступенем продуктивності / непродуктивності (словотворчої

активності) у трьох мовах виявлено високопродуктивні афікси, малопродуктивні та непродуктивні, що є віддзеркаленням тих соціолінгвістичних і прагматичних факторів, які впливають на розвиток кожної мови загалом та її словотворчих процесів зокрема.

Зіставлення словотворчих афіксальних систем у різносистемних мовах засвідчило, що словотворчий акт, як і будь-який акт діяльності, відбувається лише тоді, коли він мотивований потребою, оскільки саме потреби виступають рушієм будь-якого виду людської діяльності, зокрема й словотворчої. Дослідження цих потреб сприяє розумінню внутрішньої форми слова. Кожний словотворчий акт є логічним актом мовотворчості, що дозволяє проникнути в глибини людської свідомості, в складний процес освоєння світу природи й людини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Аверьянова А. П. Как рождаются слова / Александра Петровна Аверьянова. – М.: Наука, 1979. – 71 с.
2. Аркушин Г. Л. Іменний словотвір західнополіського говору / Григорій Львович Аркушин ; [відп. ред. П. Ю. Гриценко]. – Луцьк : Вежа, 2004. – 763 с.
3. Арутюнова Н. Д. Очерки по словообразованию в современном испанском языке / Нина Давидовна Арутюнова. – М. : Наука, 1961. – 198 с.
4. Баскаков Н. А. Историко-типологическая характеристика структуры тюркских языков: Словосочетание и предложение / Николай Александрович Баскаков. – М. : КомКнига, 2006. – 288 с.
5. Бацевич Ф. С. Очерки по функциональной лексикологии / Ф. С. Бацевич, Т. А. Космеда. – Львов : Світ, 1997. – 394 с.
6. Білих О. П. Іменниковий словотвір української літературної мови кінця XVIII – середини XIX ст. (на матеріалі мови творів І. П. Котляревського, Г. Ф. Квітки-Основ'яненка, Є. П. Гребінки й Т. Г. Шевченка) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 “Українська мова” / О. П. Білих. – К., 1997. – 16 с.
7. Бісовецька Л. А. Відіменний суфіксальний словотвір дієслів у мові писемних пам'яток Київської Русі XI – XIII ст. : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 “Українська мова” / Л. А. Бісовецька. – К., 1999. – 18 с.
8. Болдирєв Р. В. Лексична Палеославія у координатах індоєвропейської та неіндоєвропейської етимології (аспекти стратифікації) / Ростислав Васильович Болдирєв // Науковий вісник Кафедри ЮНЕСКО Київського державного лінгвістичного університету. – К., 2000. – Вип. 4. – С. 61–72.

9. Болдирев Р. В. Протославика й генезис назв металів / Р. В. Болдирев // Актуальні питання мовознавства у світлі праць Б. О. Ларіна і Ф. П. Філіна. – К., 1993. – С. 26–28.
10. Борисова Л. П. Историко-сопоставительное изучение словообразовательных гнезд в Донецком университете / Любовь Петровна Борисова // В пространстве филологии. – Донецк, 2002. – С. 14 – 21.
11. Брагина А. А. Неологизмы в русском языке / Алла Алексеевна Брагина. – М. : Наука, 1973. – 224 с.
12. Брус М. П. Загальні жіночі особові номінації в українській мові XVI- XVII століть: словотвір і семантика : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01 “Українська мова” / М. П. Брус. – Івано-Франківськ, 2001. – 20 с.
13. Бузаширова К. Возможности и границы моделирования на уровне словообразовательных парадигм / К. Бузаширова // Сопоставительное изучение словообразования славянских языков. – М. : Наука, 1987. – С. 14–19.
14. Васильев А. Г. Глаголы движения в корейском языке / А. Г. Васильев // Филология стран зарубежной Азии и Африки : науч. конф. вост. фак-та, 1965 г. : тезисы докл. – Л., 1965. – С. 12–14.
15. Васильев А. Г. Инфинитив на “-ки” в современном корейском языке / А. Г. Васильев // Филология и история стран Востока. – № 12. – Л., 1961. – С. 163–188.
16. Вендина Т. И. Словообразование как источник реконструкции языкового сознания / Т. И. Вендина // Вопросы языкознания. – 2002. – № 4. – С. 42–52.
17. Виноградов В. В. О формах слова / Виктор Владимирович Виноградов // Исследования по русской грамматике. – М. : Наука, 1975. – С. 35–48.
18. Виноградов В. В. Русский язык. Грамматическое учение о слове / Виктор Владимирович Виноградов. – М. : Высшая школа, 1972. – 414 с.

19. Виноградов В. В. Словообразование в его отношении к грамматике и лексикологии / Виктор Владимирович Виноградов // Исследования по русской грамматике. – М. : Наука, 1975. – 371 с.
20. Винокур Г. О. Заметки по русскому словообразованию / Григорий Осипович Винокур // Избранные работы по русскому языку. – М. : Учпедгиз, 1959. – С. 393–418.
21. Возний Т. М. Словотвір дієслів в українській мові у порівнянні з російською та білоруською / Теодозій Михайлович Возний. – Львів : Вища школа, 1981. – 185 с.
22. Володин А. П. Проспект позиционной грамматики / Александр Павлович Володин // 40 лет СПб типологической школе : сб. статей. – М. : Знак, 2004. – С. 74 – 96.
23. Волоцкая З. М. К сопоставительному изучению языков на словообразовательном уровне / З. М. Волоцкая // Сопоставительное изучение словообразования славянских языков. – М., 1987. – С. 20 – 26.
24. Габинская О. А. Типология причин словотворчества / Октябрина Ароновна Габинская. – Воронеж : Воронежский университет, 1981. – 152 с.
25. Гак В. Г. Новые слова и словари новых слов / Владимир Григорьевич Гак. – Л. : Наука, 1983. – С. 15–29.
26. Гжегорчикова Р. Понятийная оппозиция «верх – низ» (пол. *wierch – spud*) и языковая модель пространства / Р. Гжегорчикова // Логический анализ языка. Языки пространств. – М. : Языки русской культуры, 2000. – С. 78 – 83.
27. Гинатуллин М. М. Значение слова и мотивация. (О наименованиях птиц в диалектах английского языка) / М. М. Гинатуллин // Актуальные проблемы лексикологии. – Минск, 1970. – С. 115 – 122.
28. Гірняк С. П. Структурно-семантична організація словотвірних гнізд з базовими дієсловами мовлення в українській мові XIX – XX ст. : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01. “Українська мова” / С. П. Гірняк. – Донецьк, 1999. – 24 с.

29. Голев Н. Д. Деривация и мотивация как формы оязыковленной детерминации: инварианты и варианты / Николай Данилович Голев // Очерки по лингвистической детерминации и дериватологии русского языка: Коллективная монография [под ред. Н. Д. Голева]. – Барнаул : Алтайский университет, 1998. – С. 65 – 84.

30. Голев Н. Д. Деривационное слово и семантическая спецификация как базовые понятия деривационной лексикологии русского языка / Н. Д. Голев, М. Г. Шкуропацкая // Русистика. – 2003. – № 3. – С. 31 – 34.

31. Гонта И. А. Структурные и семантические особенности композит-метафор в американском сленге : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04 / Гонта Игорь Анатольевич. – К., 2000. – 194 с.

32. Гончарова Т. В. Варіанти продуктивних моделей імен діяча у семантико-номінативній структурі композит із суфіксом -er / Т. В. Гончарова // Система і структура східнослов'янських мов: До 70-річчя з дня народження доктора філологічних наук, професора М. М. Пилинського. – К. : Знання, 2002. – С. 53 – 61.

33. Гончарова Т. В. Аксіологічний компонент аналізу структурно-складних агентивних іменників з суфіксом -er / Т. В. Гончарова // Наука і сучасність. – К. : Логос, 2002. – Т. XXX. – С. 173–180.

34. Гончарова Т. В. Типологія аксіологічно-маркованих агентивних номінативних одиниць з формантом -er / Т. В. Гончарова – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2007. – 157 с.

35. Городенська К. Г. Проблема виділення словотвірних категорій (на матеріалі іменника) / Катерина Григорівна Городенська // Мовознавство. – 1994. – № 6. – С. 22 – 28.

36. Грещук В. В. Український відприкметниковий словотвір / Василь Васильович Грещук // Інститут системних досліджень освіти України; Прикарпатський ун-т ім. В. Стефаника. – Івано-Франківськ : Плай, 1995. – 206 с.

37. Грещук О. Б. Словотвір у процесі породження тексту : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 “Українська мова” / О. Б. Грещук. – Івано-Франківськ, 1996. – 24 с.
38. Гумбольдт В. О различении строения человеческих языков и его влияния на духовное развитие человечества / Вильгельм Гумбольдт // Избранные труды по языкознанию. – М. : Прогресс, 1984. – С. 37 – 298.
39. Джарылгасинова Р. Ш. К изучению ономастикона древнекорейского мифа о Тонмёне (к проблеме протоалтайских параллелей) / Роза Шотаевна Джарылгасинова. – М. : ИИЭА, 1996. – С. 146 – 152.
40. Дика Л. В. Суфіксальний словотвір іменника в говірках полісько-середньонаддніпрянського порубіжжя: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 “Українська мова” / Л. В. Дика. – К., 2003. – 19 с.
41. Ермакова О.П. Лексическое значение производных слов в русском языке / Ольга Павловна Ермакова. – М. : Русский язык, 1984. – 151 с.
42. Єнікєєва С. М. Формування нових словотворчих елементів англійської мови шляхом афіксалізації лексичних одиниць / Санія Маратівна Єнікєєва // Загальні питання філології. – 2004. – Т. 1 – С. 85 – 90.
43. Заботкина В. И. Новая лексика современного английского языка / Вера Ивановна Заботкина. – М. : Высш. школа, 1989. – 126 с.
44. Загнітко А. П. Теоретична граматика української мови: Морфологія / Анатолій Панасович Загнітко. – Донецьк : ДонДУ, 1996. – 437 с.
45. Зацний Ю. А. Розвиток словникового складу англійської мови в 80–90-ті роки ХХ століття: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора філол. наук : спец. 10.02.04 “Германські мови” / Ю. А. Зацний. – Київ, 1999. – 32 с.
46. Земская Е. А. Активные процессы современного словопроизводства / Е. А. Земская // Русский язык конца ХХ столетия (1985–1995). – 2-е изд.— М. : Языки русской культуры, 2000. – С. 90–141.

47. Земская Е. А. Словообразование как деятельность / Елена Андреевна Земская. – М. : Высшая школа, 1992. – 220 с.
48. Земская Е. А. Современный русский язык. Словообразование / Елена Андреевна Земская. – М. : Просвещение, 1973. – 304 с.
49. Иванов В. В. Типология и сравнительно-историческое языкознание / Вячеслав Всеволодович Иванов // ВЯ. – 1958. – № 5.
50. Ільницька Я. В. До проблеми визначення сутності лексичного запозичення / Я. В. Ільницька // Мова та історія. – К., 2005. – Вип. 82. – С. 20–23.
51. Ільницька Я. В. Запозичення як один із видів мовних контактів / Я. В. Ільницька // Мова та історія. – К., 2005. – Вип. 85. – С. 70–74.
52. Ільницька Я. В. Лексичні запозичення як індикатор взаємодії культур / Я. В. Ільницька // Мова та історія. – К., 2005. – Вип. 80. – С. 23–32.
53. Каліущенко В. Д. Типологія значень словотвірних афіксів / В. Д. Каліущенко // Проблеми зіставної семантики. зб. наук. ст. – Вип. 7. – К., 2005. – С. 305 – 308.
54. Караулов Ю. Н. О состоянии русского языка современности / Юрий Николаевич Караулов. – М. : Наука, 1991. – 57 с.
55. Каращук П. М. Словообразование английского языка / Павел Михайлович Каращук. – М. : Наука, 1977. – 303 с.
56. Карпіловська Є. А. Суфіксальна підсистема сучасної української літературної мови: будова і реалізація / Євгенія Анатоліївна Карпіловська – К. : УкрНДІПСК, 1999. – 297 с.
57. Кацнельсон С. Д. Общее и типологическое языкознание / Саломон Давидович Кацнельсон. – М. : Наука, 1986. – 298 с.
58. Кацнельсон. С. Д. Типология языка и речевое мышление / Саломон Давидович Кацнельсон. – Л. : Наука, 1972. – 216 с.
59. Ким Г. Н. Антропонимия корейцев / Герман Николаевич Ким // Имена народов Казахстана. – Алма-Ата, 1990. – С. 77 – 90.

60. Ким Г. Н. История религий Кореи / Герман Николаевич Ким. – Алматы : Казак университети, 2001. – 230 с.
61. Ким Г. Н. История и культура корейцев Казахстана / Г. Н. Ким, Д. В. Мен – Алматы : Гылым, 1995. – 346 с.
62. Ким О. Г. Мировые идеи в корейских и русских поговорках: философский анализ / Олег Гаврилович Ким. – Алматы : Казахстан, 1994. – 112 с.
63. Ким О. М. К типологии частей речи. (На материале русского и корейского языков) / Ольга Михайловна Ким // Науч. тр. Ташк. гос. ун-та. – Вып. 390. – Ташкент, 1970. – С. 193–203.
64. Ким Ф. З. Создание корейского звукового письма хунмин чонгым / Ф. З. Ким // Вопросы филологии. – 1957. – С. 51–67.
65. Клименко Н. Ф. Система аффиксального словотворения современной украинской лексики / Ніна Федорівна Клименко. – К. : Наук. думка, 1973. – 186 с.
66. Клименко Н. Ф. Словотворна морфеміка сучасної української лексики / Н. Ф. Клименко, Є. А. Карпіловська – К. : Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України, 1998. – 161 с.
67. Ковалик И. И. Аффиксы и их роль в словообразовательном гнезде / И. И. Ковалик // Актуальные проблемы русского словообразования. – Ташкент : Укитувчи, 1982. – С. 30 – 37.
68. Ковалик И. И. Вчення про словотвір / И. И. Ковалик – Львів : 1961. – Вип. 2. – 83 с.
69. Ковалик И. И. Основные проблемы вчення про словотвір / И. И. Ковалик // Укр. мова і література в школі. – 1970. – № 10. – С. 22 – 30.
70. Корш Ф. Е. О некоторых бытовых словах, заимствованных древними славянами из так называемых урало-алтайских языков / Ф. Е. Корш // Сборник в честь 70-летия Г. Н. Потанина. СПб., 1909. – С. 537–546.

71. Котвич В. Л. Исследование по алтайским языкам / Владислав Людвигович Котвич – М. : Изд. иностр. лит., 1962. – 371 с.
72. Кочерган М. П. Зіставна лексична семантика: проблеми і методи дослідження / М. П. Кочерган // Мовознавство. – 1996. – №2 – 3. – С. 3 – 11.
73. Кочерган М. П. Про семантичний принцип контрастивних лінгвістичних досліджень / М. П. Кочерган // Проблеми зіставної семантики: зб. наук. ст. – К., 2003. – С. 3 – 7.
74. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства / Михайло Петрович Кочерган. – К. : Академія, 2000. – 368 с.
75. Кочерган М. П. Лексична сполучуваність і семна структура слова / М. П. Кочерган // Мовознавство.– 1984.– № 1. – С. 25–32.
76. Кочерган М. П. Основи зіставного мовознавства / Михайло Петрович Кочерган. – К. : Академія, 2006. – 424 с.
77. Кочерган М. П. Слово і контекст (лексична сполучуваність і значення слова) / Михайло Петрович Кочерган. – Львів : Вища школа, 1980. – 184 с.
78. Красовская О. В. Неузвальное словообразование в современной детской литературе: дис. ... канд. филол. наук: 10.02.01 / Красовская Оксана Владимировна. – М., 1997. – 248 с.
79. Кровицька О. Назви осіб в українській мовній традиції XVI-XVIII ст.: Семантика і словотвір / Ольга Кровицька. – Л. : 2002. – 213 с.
80. Кубрякова Е. С. Типы языковых значений: Семантика производного слова / Елена Самойловна Кубрякова. – М. : Наука, 1981. – 200 с.
81. Кубрякова Е. С. Язык и знание: На пути получения знаний о языке. Части речи с когнитивной точки зрения. Роль языка в познании мира / Елена Самойловна Кубрякова. – М. : Языки славянской культуры, 2004. – 560 с.

82. Кшановський О. Ч. Складні дієслова в системі морфологічного типу сучасної перської мови / О. Ч. Кшановський // Мовні і концептуальні картини світу : зб. наук праць. – К., 2006. – Вип. 19. – С. 111 – 115.
83. Леонович В. Л. Анали словообразовательного гнезда в синхронном и диахроническом аспектах / В. Л. Леонович // Форма, значение и функции единиц языка и речи: В 3 ч. – Минск : МНУ, 2002. – Ч. 1. – 2002. – С. 113 – 115.
84. Лесюк М. П. Слововірне гніздо з коренем -вед- в українській мові / М. П. Лесюк // Мовознавство. – 1980. – № 4. – С. 76 – 82.
85. Лопатин В. В. Основные единицы сопоставительного описания словообразовательных систем славянских языков / В. В. Лопатин // Сопоставительное изучение словообразования славянских языков. – М., 1987. – С. 46 – 53.
86. Лопатин В. В. Современный русский язык. Теоретический курс. Словообразование. Морфология / В. В. Лопатин, И. Г. Милославский, М. А. Шелякин. – М. : Русский язык, 1989. – 261 с.
87. Мазур Ю. Н. Грамматика корейского языка (Морфология. Словообразование) / Юрий Николаевич Мазур. – М. : Муравей-Гайд, 2001. – 327 с.
88. Мазур Ю. Н. Лексика китайского происхождения в современном корейском языке / Юрий Николаевич Мазур // Вопросы китайской филологии. – М., 1963. – С. 250–261.
89. Мазур Ю. Н. Становление норм литературного языка в КНДР / Юрий Николаевич Мазур // Проблемы Дальнего Востока. – 1975. – № 1. – С. 141–149.
90. Мазур Ю. Н. Структура слова в корейском языке / Юрий Николаевич Мазур // Корейский язык. – М., 1961. – С. 114–148.
91. Мазур Ю. Н. Форма слова и словосочетания в современном корейском языке / Юрий Николаевич Мазур. – М., 1961. – 11 с.

92. Мальков Ф. В. Лексико-грамматические особенности качественных прилагательных в современном корейском языке (Способы выражения интенсивности качества) / Ф. В. Мальков // Вопросы филологии. – 1957. – С. 35–50.
93. Манакин В. Н. Основы контрастивной лексикологии; близкородственные и родственные языки / Владимир Николаевич Манакин. – Кировоград : Кировоград. центр, 1994. – 262 с.
94. Мартинова Л. Б. Словотворний потенціал слів тематичної групи «рослини» в українській та російській мовах / Л. Б. Мартинова // Система і структура східнослов'янських мов. – К., 1998. – С. 191 – 198.
95. Маслов Ю. С. К семантической типологии морфем / Юрий Сергеевич Маслов // Русский язык: Вопросы его современного состояния: Виноградовские чтения. – I – III. – М. : Наука, 1978. – С. 125 – 139.
96. Маслова В. А. Введение в когнитивную лингвистику / Валентина Авраамовна Маслова. – М. : Флинта: Наука, 2004. – 294 с.
97. Медведева Л. А. Сопоставительное исследование словообразовательных возможностей русского и украинского языков (на примере ЛСГ имен прилагательных со значением цвета) / Л. А. Медведева // Русское языкознание. – 1980. – Вып. 1. – С. 117 – 124.
98. Мельчук И. А. Курс общей морфологии: В 4-х т. / Игорь Александрович Мельчук // М. : Языки русской культуры, Вена : Венский славистический альманах. – 1997. – Т. 1. – 416 с.
99. Мечковская Н. Б. Общее языкознание: Структурная и социальная типология языков / Нина Борисовна Мечковская. – Минск : Амалфея, 2000. – 368 с.
100. Мешков О. Д. Английская мозаика: Книга для преподавателя, студента, лингвиста, переводчика / О. Д. Мешков [отв. ред. Н. М. Разинкина] – М. : Янус, 1996. – 174 с.
101. Мешков О. Д. Семантические аспекты словосложения английского языка / Олег Давидович Мешков. – М. : Наука, 1986. – 216 с.

102. Мешков О. Д. Словообразование современного английского языка / Олег Давидович Мешков. – М. : Наука, 1976. – 178 с.
103. Мещанинов И. И. Типологические сопоставления и типология систем / Иван Иванович Мещанинов // НДВШ. Филол. науки. – 1958. – № 3.
104. Милославский И. Г. Вопросы словообразовательного синтеза / Игорь Георгиевич Милославский. – М. : Московск. ун-т, 1980. – 296 с.
105. Мишутина А. Параметры языковой картины мира И.Бродского в русле лексического и деривационного анализа / А. Мишутина // Словообразование и номинативная деривация в славянских языках: материалы VI Международной науч. конф., 28-29 мая 1998 г., Гродно. В 2 ч. / отв. ред. С. А. Емельянова. – Гродно : Гродненский гос. ун-т им. Я. Купалы, 1998. – Ч. 1. – С. 36–40.
106. Мосенкіс Ю. Л. Українська і корейська мови в євразійському просторі / Ю. Л. Мосенкіс, Синишин Р., Переверзєв Д. // Мова та історія: періодичний зб. наук. пр. – К., 2007. – Вип. 92. – С. 220 – 223.
107. Мун Ен Гир. Англо-американизмы в общественно-языковой практике Южной Кореи : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.22 “ Языки народов зарубежных стран Европы, Азии, Африки, аборигенов Америки и Австралии ” / Ен Гир Мун. – М., 1983. – 20 с.
108. Мун Хе Ун. Учебное пособие по словообразованию / Хе Ун Мун. – Владивосток: Восточный институт, Дальневосточный гос. технический университет, 2001. – 147 с.
109. Намитокова Р. Ю. Авторские неологизмы: словообразовательный аспект / Роза Юсуфовна Намитокова. – Ростов н/Д : Рост. ун-т, 1986. – 156 с.
110. Никольский Л. Б. Из истории становления национального литературного языка в Корее / Леонид Борисович Никольский // Проблемы востоковедения. – М., 1960. – С. 115–130.

111. Никольский Л. Б. О второй стороне агглютинации (на материале корейского языка) / Леонид Борисович Никольский // Морфологическая типология и проблемы классификации языков. – М–Л., 1965. – С. 264–270.
112. Никольский Л. Б. Служебные слова в корейском языке / Леонид Борисович Никольский. – М. : ИВЛ, 1962. – 180 с.
113. Переверзев Д. Дослідження генеалогічних зв'язків корейської мови в українській корейстиці / Д. Переверзев // Мова та історія : періодичний зб. наук. праць – К., 2007. – Вип. 92. – С. 139 – 140.
114. Петрова О. П. Корейский язык и письменность / Ольга Петровна Петрова // Корейская Народно-Демократическая Республика. – М., 1954. – С. 166–194.
115. Пешковский А. М. Русский синтаксис в научном освещении / Александр Матвеевич Пешковский . 7-е изд. – М. : Учпедгиз, 1956. – 511 с.
116. Пітель В. Фактори детермінації словотворення / В. Пітель // “Наукові записки” Вінницького державного педагогічного університету ім. Михайла Коцюбинського: зб. наук. праць. Серія: Філологія. – Вип. 6. – Вінниця, 2003. – С. 192 – 198.
117. Плотникова Л. И. Процесс порождения нового слова в условиях коммуникации / Л. И. Плотникова // Язык. Система. Личность: материалы Международной научной конференции. – Екатеринбург, 1998. – С. 124–128.
118. Полюжин М. М. Функциональное словосложение и префиксальные ономазиологические категории в английском языке / М. М. Полюжин, Л. Ф. Омельченко // Учебное пособие. – Ужгород: Ужг. гос. ун-т, 1997. – 99 с.
119. Потебня А. А. Слово и миф / Александр Афанасьевич Потебня. – М. : Правда, 1989. – 622 с.
120. Приймак О. О. Відономастичний словотвір у сфері термінології та номенклатури (на матеріалі кулінарної лексики): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: 10.02.01 “Українська мова” / О. О. Приймак. – Х., 2003. – 16 с.

121. Рамстедт Г. И. Введение в алтайское языкознание / Густав Ион Рамстедт. – М. : Ин. лит-ра, 1957. – 254 с.
122. Реформатский А. А. Агглютинация и фузия как две тенденции грамматического строения слова / Александр Александрович Реформаторский // Морфологическая типология и проблема классификации языков. – М. – Л. : Наука, 1965. – С. 32 – 51.
123. Рижков А. Г. Основні поняття та формальні засоби словотвору у ханмунній лексиці корейської мови / А. Г. Рижков // Мовні і концептуальні картини світу: зб. наук. праць. – Вип. 19. – К., 2006. – С. 227 – 234.
124. Розенталь Д. Э. Словарь-справочник лингвистических терминов / Д. Э. Розенталь, М. А. Теленкова. – М. : Просвещение, 1976. – 543 с.
125. Русская грамматика / [гл. ред. Шведова Н. Ю.]. – Москва : Наука, 1980. – Т. 1–2.
126. Сагалаев А. М. Урало-Алтайская мифология: Символ и Архетип / Андрей Маркович Сагалаев. – Новосибирск: Наука, 1991. – 155 с.
127. Сегін Л. В. Структурно-семантична типологія словотвірних парадигм дієслів динамічної просторової локалізованості в українській і польській мовах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.17 “Порівняльно-історичне і типологічне мовознавство” / Л. В. Сегін. – Донецьк, 2003. – 20 с.
128. Селіванова О. О. Когнітивний аспект контрастивної ономасіології / О. О. Селіванова // Мовознавство. – 2001. – №1. – С. 71 – 75.
129. Сепир Э. Язык: Введение в изучение речи / Эдуард Сепир. – М.– Л.: Гос. соц-экономическое изд-во, 1934. – 222 с.
130. Сепир Э. Избранные труды по языкознанию и культурологии / Эдуард Сепир. – М. : Прогресс, Универс, 1993. – 655 с.
131. Серебренников Б. А. Причины устойчивости агглютинативного строя и вопрос о морфологическом типе языка / Борис Александрович Серебренников // Морфологическая типология и проблема классификации языков. – М.– Л.: Наука, 1965. – С. 7 – 26.

132. Серебренников Б. А. К вопросу о "морфологизме" / Борис Александрович Серебренников // Аналитические конструкции в языках различных типов. – М. – Л.: Наука, 1965. – С. 100 – 104.
133. Серебренников Б. А. Об относительной самостоятельности развития системы языка / Борис Александрович Серебренников. – М. : Наука, 1968. – 127 с.
134. Синишин Р. І. Іншомовні слова корейського походження в українській мові : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філ. наук : спец. 10.02.01 "Українська мова" / Р. І. Синишин. – К., 2007. – 16 с.
135. Скаличка В. К вопросу о типологии / Владимир Скаличка // Вопр. языкознания. – 1966. – № 4. – С. 22–30.
136. Скаличка В. О современном состоянии типологии: Пер. с чешск. / Владимир Скаличка // Новое в лингвистике. – Вып. 3. – М.: Изд-во иностр. лит., 1963. – С. 19 – 35.
137. Скалозуб Л. Г. Согласные фонемы корейского языка / Лариса Георгиевна Скалозуб // Наукові записки Київск. державн. ун-та. – Т. 16. – Вип. 7. – 1957. – С. 205–226.
138. Скалозуб Л. Г. Сопоставительное описание согласных современного русского и корейского языков. Итоги экспериментально-фонетического исследования и методика постановки русских согласных у корейцев / Лариса Георгиевна Скалозуб. – Киев, 1957.– Вып. I. – 103 с.
139. Скварок О. Структура словотвірних парадигм іменників – назв одиниць виміру часу / О. Скварок // Вісник Прикарпатського університету. Філологія. – Вип. 4. – Івано-Франківськ: Плай, 1999. – С. 143 – 151.
140. Скорбатюк И. Д. Тенденция развития лексики корейского литературного языка / Иван Дмитриевич Скорбатюк. – М., 1975. – С. 306–319.

141. Скрипник Ю. Д. Комунікативна категорія ввічливості в корейській мові : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.13 “Мови народів Азії, Африки, аборигенів Америки та Австралії” / Ю. Д. Скрипник. – К., 2006. – 20 с.

142. Смирницкий А. И. Аналитические формы / Александр Иванович Смирницкий // Вопр. языкознания. – 1956. – № 2. – С. 41–52.

143. Смирницкий А. И. Морфология английского языка / Александр Иванович Смирницкий. – М. : Изд-во лит-ры на иностр. языках, 1959. – 440 с.

144. Снитко Е. С. Внутренняя форма эмотивно-оценочных единиц в современном русском языке / Е. С. Снитко, Е. Е. Левинская // Русское языкознание. – 1992. – № 24. – С. 57–62.

145. Собков Ю. В. Типологія криптонімів англійської та української мов: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філ. наук : спец. 10.02.17 “Порівняльно-історичне і типологічне мовознавство” / Ю. В. Собков. – Львів, 2008. – 19 с.

146. Соколова С. О. Префіксальний словотвір дієслів у сучасній українській мові / Світлана Олегівна Соколова. – К. : Наук. думка, 2003. – 283 с.

147. Солнцев В. М. Введение в теорию изолирующих языков: В связи с общими особенностями человеческого языка / Вадим Михайлович Солнцев. – М. : Вост. лит-ра, 1995. – 353 с.

148. Степанова М. Д. О внешней и внутренней валентности слова / Мария Дмитриевна Степанова // Иностранные языки в школе. – 1967. – № 3. – С. 13–19.

149. Степанова М. Д. Словообразование современного немецкого языка / Мария Дмитриевна Степанова. – М. : Изд-во иностранной литературы, 1953. – 375 с.

150. Стишов О. А. Динамічні процеси в лексико-семантичній системі та в словотворі української мови кінці ХХ ст. (на матеріалі мови засобів масової інформації): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора філол. наук : спец. 10.02.01 “Українська мова” / О. А. Стишов. – К., 2003. – 35 с.
151. Тихонов А. Н. Словообразовательное гнездо / Александр Николаевич Тихонов // Современный русский язык. Словообразование: проблемы и методы исследования. – М. : Наука, 1988. – С. 84 – 94.
152. Тихонова Е. Н. Лексико-семантические соотношения многозначных исходных глаголов с их префиксальными производными в современном русском языке : автореф. дис. на получение научн. звания канд. филол. наук : спец. 10.02.01 “Русский язык” / Е. Н. Тихонова. – М., 1989. – 21 с.
153. Тищенко О. В. Обрядова семантика у словянському мовному просторі / Олег Володимирович Тищенко. – К. : КДЛУ, 2000. – 236 с.
154. Толчеева Т. С. Продуктивное окказиональное словообразование в современном английском языке с компонентами *-looking*, *-like* (на материале современной художественной литературы) / Татьяна Станиславовна Толчеева // Науковий вісник Волинського державного університету імені Лесі Українки. Серія "Філологічні науки". – Луцьк. – 2001. – Вип. 13. – С. 81 – 84.
155. Толчеева Т. С. Функціонально-семантичні особливості складних утворень з елементами *-looking*, *-like* (на матеріалі сучасної англійської й американської художньої прози): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 “Германські мови” / Т. С. Толчеева. – К. : КНЛУ, 2003. – 19 с.
156. Топоров В. Н. Миф. Ритуал. Символ. Образ. Исследования в области мифопоэтического / Владимир Николаевич Топоров. – М. : Прогресс, 1995. – 624 с.
157. Трубочёв О. Н. Языкознание и этногенез славян: Древние славяне по данным этимологии и ономастики / Олег Николаевич Трубочёв // ВЯ, 1982. – № 4. – С. 3–17.

158. Улуханов И. С. Единицы словообразовательной системы русского языка и их лексическая реализация / Игорь Степанович Улуханов. – М. : Ин-т русского языка им. В.В. Виноградова, 1996. – 221 с.
159. Улуханов И. С. Словообразовательная семантика в русском языке и принципы ее описания / Игорь Степанович Улуханов. – М. : Наука, 1977. – 256 с.
160. Улуханов И. С. Смысл и значение в словообразовании / Игорь Степанович Улуханов // РЯШ. – 1992. – №2. – С. 21–23.
161. Улуханов И. С. Узувальні та окказіональні одиниці словообразовательной системы / Игорь Степанович Улуханов // Вопросы языкознания. – 1984. – №1. – С. 44–50.
162. Успенский Б. А. Лингвистическая типология и восточные языки / Борис Андреевич Успенский. – М. : Высшая школа, 1965. – 156 с.
163. Федотова О. С. Дери́ваційний потенціал прикметників зі значенням чуттєвого сприйняття в сучасній російській мові : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.02 “Російська мова” / О. С. Федотова. – К., 1998. – 20 с.
164. Фролова О. П. Словообразование в терминологической лексике современного китайского языка / Ольга Павловна Фролова. – Новосибирск: Наука, 1981. – 375 с.
165. Харитончик З. А. Лексикология английского языка / Зинаида Андреевна Харитончик. – Минск : Просвещение, 1992. – 378 с.
166. Холодович А. А. Очерк грамматики корейского языка / Александр Алексеевич Холодович. – М. : Изд. лит. на иностр. яз., 1954. – 320 с.
167. Холодович А. А. О проекте реформы корейской орфографии 1949 г. / Александр Алексеевич Холодович // Вопросы корейского и китайского языкознания. – Л., 1958. – С. 19–31.
168. Шанский Н. М. Очерки по русскому словообразованию / Николай Максимович Шанский. – М. : МГУ, 1968. – 308 с.

169. Ширшов И. А. Типы словообразовательной мотивированности / И. А. Ширшов // Филологические науки. – М., 1995. – С. 41–45.
170. Шпiтько І. М. Словотвір ад'єктонiмiв у сучаснiй словацькiй лiтературнiй мовi: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. фiлол. наук : спец. 10.02.03 “Слов’янськi мови” / І. М. Шпiтько. – К., 2003. – 20 с.
171. Штанденко У. М. Вiдiменний суфiксальний словотвір дiєслiв у староукраїнськiй мовi XIV- XVIII ст.: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. фiлол. наук : спец. 10.02.01 “Українська мова”/ У. М. Штанденко. – К., 2003. – 20 с.
172. Шумицька Г. В. Словотвір апелятивних iменникiв у пiвнiчнолемкiвськiх говiрках українськiй мови: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. фiлол. наук : спец. 10.02.01 “Українська мова” / Г. В. Шумицька. – Ужгород, 2001. — 19 с.
173. Щеболева И. И. Принципы словообразовательного синтеза / Инна Ивановна Щеболева. – Ростов-на-Дону : РГУ, 1980. – 176 с.
174. Якобсон Р. О. Типологические исследования и их вклад в сравнительно-историческое языкознание / Роман Осипович Якобсон // Новое в лингвистике. – Вып. II. – М. : Изд-во иностранной литературы, 1963. – С. 95–105.
175. Яковлева Е. С. О понятии “культурная память” в применении к семантике слов / Екатерина Сергеевна Яковлева // Вопр. языкознания. – 1998. – № 3. – С. 43 – 73.
176. Янко-Триницкая Н. А. Закономерность связей словообразовательного и лексического значений в производных словах / Надия Александровна Янко-Триницкая // Развитие современного русского языка. – М. : Наука, 1963. – С. 83 – 97.
177. Янценецкая М. Н. Заметки о суффиксальном значении: Суффиксы // Вопросы словообразования в индоевропейских языках. – Томск: Изд-во Томск. гос. ун-та, 1978. – С. 34 – 55.

178. Янценецкая М. Н. Семантические вопросы теории словообразования / Маина Николаевна Янценецкая. – Томск, 1979. – 272 с.
179. Ярошенко Н. Проблема ідентифікації словотвірного гнізда у порівняльно-типологічному аспекті / Н. Ярошенко // “Наукові записки” Вінницького державного педагогічного університету ім. Михайла Коцюбинського: зб. наук. праць. Серія: Філологія. – 2003. – Вип. 6. – Вінниця : Вінницький держ. пед. ун-т, 2003. – С. 202 – 207.
180. Ярцева В. Н. Об аналитических формах слова / Виктория Николаевна Ярцева // Морфологическая структура слова в языках различных типов. – М.; Л. : Изд-во АН СССР, 1963. – С. 52–60.
181. Ярцева В. Н. К определению понятия "языковой тип" / Виктория Николаевна Ярцева // Лингвистическая типология. – М. : Наука, 1985. – С. 6–12.
182. Ярцева В. Н. О принципах определения морфологического типа языка / Виктория Николаевна Ярцева // Морфологическая типология и проблема классификации языков. – М., Л. : Наука, 1965. – С. 109–116.
183. Ярцева В. Н. Проблема парадигмы в языке аналитического строя / Виктория Николаевна Ярцева // Вопросы германского языкознания. – М., Л. : Изд-во АН СССР, 1961. – С. 216 – 230.
184. Ярцева В. Н. Типология языков и проблема универсалий / Виктория Николаевна Ярцева // Вопросы языкознания. – 1976. – № 2. – С. 6–16.
185. Ярцева В. Н. Современная типология и ее связь с контрастивной лингвистикой / Виктория Николаевна Ярцева // Филологические науки. – 1978. – № 5. – С. 6–15.
186. Яхонтов С. Е. О морфологической классификации языков / Сергей Евгеньевич Яхонтов // Морфологическая типология и проблема классификации языков. М., Л. : Наука, 1965. – С. 93–99.

187. Яхонтов С. Е. Служебные слова и морфемы в изолирующих языках / Сергей Евгеньевич Яхонтов // 40 лет СПб типологической школе: Сб. ст. – М. : Знак, 2004. – С. 520 – 531.
188. Adams V. An Introduction to Modern English Word-Formation / V. Adams. – L. : Longman, 1983. – 230 p.
189. Bauer L. English Word-formation / L. Bauer. – Cambridge : Cambridge University Press, 1996. – 311 p.
190. Clark E. Structure and use in the acquisition of word formation / E. Clark, R. Berman // Language. – Baltimore, 1984. – Vol. 60, № 3. – P. 542 – 519.
191. Fleischman S. Cultural and linguistic factors in word formation. An integrated approach to the development of the suffix-age / S. Fleischman. – Berkley etc., University of California press, 1976. – 476 p.
192. Hopper P.J. Grammaticalization / P. J. Hopper, E. C. Traugott. – Cambridge : Cambridge University Press, 1994. – 256 p.
193. Jespersen O. Essentials of English Grammar / O. Jespersen. – L. : Allen and Unwin, 1933. – 387 p.
194. Lieber R. Deconstructing Morphology: Word Formation in Syntactic Theory / R. Lieber. – Chicago University Press, 1992. – P. 95–138.
195. Marchand H. The Categories and Types of Present-Day English Word-Formation / H. Marchand. – Alabama : University of Alabama Press, 1966. – 379 p.
196. Omelchenko L. Axiological and pragmo-stylistic aspect of phraseological compounds with the suffix -er / L. Omelchenko, T. Goncharova, I. Medvedeva // Pragmatics and Beyond : Abstracts The Second USSE Conference Vasyl Karazin National University of Kharkiv. – Kharkiv, 2001. – P. 56–58.
197. Becker K. F. Die deutsche Wortbildung oder die organische Entwicklung der deutschen Sprache in der Ableitung / K. F. Becker. – Berlin : Humboldt Universität, 1990. – 150 S.

198. Fleischer W. Wortbildung der deutschen Gegenwartssprache / W. Fleischer. – Leipzig : Bibliographisches Institut, 1974. – 327 S.
199. Fleischer W. Kommunikativ-pragmatische Aspekte der Wortbildung / W. Fleischer // Sprache und Pragmatik. – Leipzig : Deutsch als Fremdsprache, 1978. – S. 317–329.
200. Fleischer W. Stilistische Aspekte der Wortbildung / W. Fleischer. – Leipzig : Deutsch als Fremdsprache. – № 6. – 1969. – S. 273–280.
201. Fleischer W. Wortbildung der deutschen Gegenwartssprache / W. Fleischer, I. Barz. – Tübingen : Max Niemeyer Verlag, 1992. – 376 S.
202. Henzen W. Deutsche Wortbildung. 3., durchages. Und erg. Aufl / W. Henzen. – Tübingen : Niemeyer, 1965. – 314 S.
203. Herberg D. Wortbildung und Expressivität / D. Herberg // Sprachpflege. – № 10. – 1982. – S. 200 – 206.
204. Hubermann M. Historische Wortbildung des Deutschen / M. Hubermann, P. O. Müller, H. H. Munske (hrsg.). – Tübingen: Max Niemeyer Verlag, 2002. – 474 S.
205. Kastowskij D. Wortbildung und Semantik / D. Kastowskij. – Berlin : Akademie, 1982. – 320 S.
206. Lohde M. Wortbildung des modernen Deutschen. Ein Lehr- und Übungsbuch / M. Lohde. – Tübingen : Günter Narr Verlag, 2005. – 344 S.
207. Naumann B. Einführung in die Wortbildungslehre des Deutschen / B. Naumann. – Tübingen : Max Niemeyer Verlag, 2000. – 90 S.
208. Naumann B. Wortbildung in der deutschen Gegenwarts: – Sprache / B. Naumann. – Tübingen : Niemeyer, 1972. – 105 S.
209. Olsen S. Wortbildung im Deutschen. Eine Einführung in die Theorie der Wortstructur / S. Olsen. – Stuttgart : Metzler, 2000. – 205 S.
210. 장진한. 이젠 국어사전을 버려라 / 장진한. – 서울 : 행담, 2001. – 590페이지. (Джанг Джін Хан. Залиште словники / Джін Хан Джанг. – Сеул : Хендам, 2001. – 590 с.)

211. 조현용. 한국어 교육의 실제 / 조현용. – 서울 : 유씨엘아이엔씨, 2005. – 222페. (Джо Хьон Йонг. Практичне вивчення корейської мови / Хьон Йонг Джо. – Сеул : Юсі Ел А І Ен Сі, 2005. – 222 с.)
212. 김정숙. 외국인을 위한 한국어 문법 1 / 김정숙, 박동호, 이병규, 이해영, 정희정, 최정순, 허용. – 서울 : 커뮤니케이션북스, 2005. – 570페. (Кім Джен Сук. Корейська граматики для іноземців 1 / Джен Сук Кім, Донг Хо Пак, Бьонг Гю І, Хе Йонг І, Хве Джен Джен, Джен Сун Чве. – Сеул : Комюнікейсьон букс, 2005. – 570 с.)
213. 김정숙. 외국인을 위한 한국어 문법 2 / 김정숙, 박동호, 이병규, 이해영, 정희정, 최정순, 허용. – 서울 : 커뮤니케이션북스, 2005. – 906페. (Кім Джен Сук. Корейська граматики для іноземців 2 / Джен Сук Кім, Донг Хо Пак, Бьонг Гю І, Хе Йонг І, Хве Джен Джен, Джен Сун Чве. – Сеул : Комюнікейсьон букс, 2005. – 906 с.)
214. 이주행. 한국어 문법의 이해 / 이주행. – 서울 : 태학사, 2000. – 341페. (І Джу Хєнг. Розуміння корейської граматики / Джу Хєнг І. – Сеул : Техакса, 2000. – 341 с.)
215. 이인제. 중학교 국어 2-2 / 이인제, 김봉균, 김현숙. – 서울 : 교육인적 자원부, 2001. – 243페. (І Ін Дже. Корейська мова 2-2 / Ін Дже І, Бонг Кун Кім, Хьон Сук Кім. – Сеул : Кьюк Инджок Джавонбу, 2001. – 243 с.)
216. 임호빈. 신개정 외국인을 위한 한국어 문법 / 임호빈, 흥경표, 장숙인. – 서울 : 연세대학교 출판부, 1997. – 555페. (Ім Хо Бін. Нова виправлена граматики корейської мови для іноземців / Хо Бін Ім, Гьон Пьо Хин, Сук Ін Джанг. – Сеул : Йонсе Дехаккьо Чильпанбу, 1997. – 555 с.)
217. 곽중철. 통역사 만들기 / 곽중철. – 서울 : 다락원, 2001. – 237페. (Квак Джун Чоль. Як робити переклад / Джун Чоль Квак. – Сеул : Дараквон, 2001. – 237 с.)

218. 박근우. 한국어 문법 / 박근우, 정수석. – 서울 : 명지 출판사, 2003. – 343 페. (Пак Кин У. Корейська граматика / Кин У Пак, Су Сок Джен. – Сеул : Мьонджі Чульпанса, 2003. – 343 с.)

219. 서정수. 현대 국어 문법론 / 서정수. – 서울 : 한양 대학교 출판원, 1996. – 857페. (Со Джен Су. Граматичні правила сучасної корейської мови / Джен Су Со. – Сеул : Ханянг Дехаккьо Чульпанвон, 1996. – 857 с.)

220. 최정화. 통역의 실제 / 최정화. – 서울 : 신론사, 1997. – 329페. (Чве Джен Хва. Практичний переклад / Джен Хва Чве. – Сеул : Шінронса, 1997. – 329 с.)

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Большой корейско–русский словарь / [под ред. Л. Б. Никольского и Цой Ден Хуна]. – ТТ. I-II, М. : Русский язык, 1976. – Т.1– 811с., – Т.2 – 671с.

2. Корейско–русский словарь / [под ред. Ко Хена]. – Пхеньян : Наука и Энциклопедия; М. : Русский язык, 1994. – 891 с.

3. Новый словарь русского языка. Толково-словообразовательный. – М. : Русский язык, 2001. – Т.1: А-О.

4. Новый корейско–русский словарь / [под ред. Ким Чун Сик, Ким Мун Ук]. – Сеул : Бедель, 2002. – 1837 с.

5. Русско-корейский словарь / [сост. Ван Тонъ, Хак Су Ким]. – Сеул : Иль нем, 2006. – 1748 с.

6. Словарь новых слов и значений в английском языке / [сост. З. С. Трофимова]. – М. : ПАВЛИН, 1993. – 304 с.

7. Словарь русского языка / [под ред. А. П. Евгеньева]. – М.: Русский язык, 1981 – 1984. – Т. 1–4.

8. Словарь современного русского литературного языка. – М. : Издательство АН СССР, 1950 – 1965. – Т. 1–17.

9. Словообразовательный словарь русского языка / [сост. А. Н. Тихонов]. – М. : Русский язык, 1985. – Т.1 – 855 с., Т.2 – 887 с.

10. Basic Korean dictionary: Korean-English / English-Korean / [S. Lee (comp.)]. – 5 print. – Elizabeth (N.J.); Seoul : Hollum, 2004. – 436 p.
11. Cambridge Essential English Dictionary. – Cambridge : Cambridge University Press, 2006. – 400 p.
12. Cambridge International Dictionary of English. – Cambridge : Cambridge University Press, 1983. – 1773 p.
13. Lingvo – [Electronic resource. ABBYY Lingvo 9.0 Электронный словарь.] : www. Lingvo.ru.
14. The Oxford English Dictionary. Additional Series. An A-z presentation of New York-in-progress supplementing the Oxford English Dictionary. – Oxford – N.Y. : Oxford University Press, 1993. – Vol. 1, 2;
15. Webster’s Third New International Dictionary of the English Language. – Encyclopedia Britannica, 1981. – V. I–III.
16. Merriam-Webster’s Advanced Learner’s English Dictionary. – Springfield : Merriam-Webster Inc., 2008. – 2016 p.
17. 한러 사전 / [책임편집 박형규]. – 서울 : 러시아어문학사, 2000. – 806 페. (Корейсько–російський словник / [відп. ред. Пак Хьон Гю]. – Сеул : Відділення російської літератури, 2000. – 806 с.)
18. 옛센스 한영 사전 / [발행자 김철환]. – 제 4 판. – 서울 : 민중서림, 2000. – 2691 페. (Корейсько–англійський словник Ессенс / [відп. ред. Кім Чоль Хван]. – 4-те вид. – Сеул : Менджун Сорим, 2000. – 2691 с.)
19. 동아 프라임 영한 사전 / [펴낸이 최태경]. – 제 4 판. – 서울 : 두산동아, 2002. – 2822 페. (Англо–корейський словник Прайм / [відп. ред. Чве Тхе Кьон]. – 4-те вид. – Сеул : Дусан Донга, 2002. – 2822 с.)
20. 우리말 깨달음 사전 / [조현용]. – 서울 : 하늘 연못, 2005. – 195 페. (Словник розуміння нашої мови / [укл. Джо Хьон Йонг]. – Сеул : Ханиль Йонмот, 2005. – 195 с.)

21. 현대 한국어 학습사전 / [신현숙, 김미형, 임소영, 임혜원]. – 서울 : 한국문화사, 2000. – 926 페. (Сучасний навчальний словник корейської мови / [укл. Шін Хьон Сук, Кім Мі Хьон, Им Со Йонг, Им. Хе Вон]. – Сеул : Хангук Мунхваса, 2000. – 926 с.)
22. 한국어 학습용 어미 – 조사 사전 / [이희자, 이종희]. – 서울 : 한국문화사, 2003. – 879 페. (Словник корейських закінчень-часток / [укл. I Хве Джа, I Джонг Хве]. – Сеул : Хангук Мунхваса, 2003. – 879 с.)
23. 외국어로서의 한국어 문법 사전 / [백봉자]. – 서울 : 연세대학교 출판부, 2001. – 469 페. (Словник граматики корейської мови для іноземців / [укл. Бек Бонг Джа]. – Сеул : Вид. університету Йонсе, 2001. – 469 с.)
24. 한국어 동음어 사전 / [김병균]. – 서울 : 태학사, 2000. 1474 페. (Словник омонімів корейської мови / [укл. Кім Бьонг Кюн]. – Сеул : Техакса, 2000. – 1474 с.)